

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการนำเสนอรูปแบบการบูรณาการเชิงผลสัมฤทธิ์ความรู้สู่การจัดโปรแกรม การศึกษาปฐมวัยภายใต้องค์การบริหารส่วนตำบลหลังการกระจายอำนาจทางการศึกษา ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด หลักการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

- 1.1 รูปแบบของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย
- 1.2 หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย
- 1.3 หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัย
- 1.4 แนวทางการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย
- 1.5 การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยเพื่อนำไปสู่ความมีคุณภาพ
- 1.6 หลักการพัฒนาโปรแกรมบูรณาการเชิงผลสัมฤทธิ์ความรู้
- 1.7 องค์ประกอบการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

ตอนที่ 2 แนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย

- 2.1 ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner
(Bronfenbrenner's Bioecological Systems Theory)
- 2.2 การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก
(Developmentally Appropriate Practices)
- 2.3 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมอง
(Brain-Based Learning)
- 2.4 การจัดการศึกษาแบบสร้างองค์ความรู้และสร้างบรรยากาศจริยธรรมทาง
สังคม (Constructivist Education and Sociomoral Atmosphere)

ตอนที่ 3 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

- 3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2545
- 3.2 หลักในการจัดการศึกษาของชาติตามมาตรฐาน
- 3.3 นโยบายและแผนการศึกษาปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2546-2550
- 3.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

3.5 अनुสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ตอนที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่นและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.1 การจัดการศึกษาท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด

4.2 แนวคิดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3 การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 5 รูปแบบ

5.1 ความหมายของรูปแบบ

5.2 ประเภทของรูปแบบ

5.3 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการวิจัย

รายละเอียดแต่ละส่วนมีดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

1.1 รูปแบบของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัย โดยทั่วไปที่เป็นสากล คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ขวบ ดังที่สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (NAEYC) ได้ระบุไว้ (Decker and Decker, 1992: 2) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในที่นี้รวมถึงการจัดการศึกษาทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในลักษณะของการจัดบริการการดูแลที่จัดขึ้นที่บ้านหรือในลักษณะของการจัดเป็นสถานบริการรับเลี้ยง สำหรับในประเทศไทย เด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ที่กำหนด หมายถึง เด็กในช่วงอายุระหว่าง 0-5 ปี คือ ครอบคลุมตั้งแต่เด็กแรกปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน (สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย, 2543: 12) โดยรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถจัดได้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยการศึกษาปฐมวัยสามารถจัดได้ในสถานศึกษา เช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2542)

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาขั้นต้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในช่วงวัยตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 6 ปี ระบบประสาทและสมองจะเจริญเติบโตในอัตราสูงสุด หากเด็กในวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมจะทำให้มีพื้นฐานและการพัฒนาที่ดี ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เติบโตขึ้นเต็มตามศักยภาพเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป ดังนั้นผู้ที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัยต้องมีความเข้าใจอย่างดียิ่งถึงจุดมุ่งหมายและขอบเขตของการจัดการศึกษาระดับนี้อย่างแท้จริง ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้มีชื่อเรียกต่างกันไปหลายชื่อ โดยในแต่ละโปรแกรมก็จะมีวิธีการ ลักษณะในการจัดกิจกรรมและจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบต่างๆ กัน อย่างไรก็ตาม NAEYC (n.d.) ได้ระบุว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องเป็นการบูรณาการระบบการให้การศึกษาและการดูแลที่ครอบคลุมการเข้าถึงครอบครัวและชุมชนโดยตรงในการที่จะออกแบบ วางแผนรวมถึงการประเมินผล สำหรับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยในประเทศไทยในปัจจุบัน มาณี ไชยธีรานุกัฒศิริ (2543: ค) สรุปรูปแบบการจัดบริการ จัดไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 รูปแบบบริการเลี้ยงเด็กกลางวันในครอบครัว (family day care) เป็นบริการรับเลี้ยงเด็กในบ้านและรับเลี้ยงเด็กกลางวันเป็นกลุ่ม ดำเนินในลักษณะที่ไม่เป็นทางการทั้งด้านบุคลากร สถานที่ ผู้รับเลี้ยงมักเป็นแม่บ้านที่มีเวลาว่างช่วงกลางวัน ผู้ปกครองที่นำเด็กมาฝากเลี้ยงมักเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกันพักอาศัยในละแวกเดียวกัน

1.1.2 ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน (day care center) เป็นสถานบริการรับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป เพื่อบริการสำหรับผู้ที่อยู่ออกไปทำงานนอกบ้าน ดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น ศูนย์สงเคราะห์เด็ก ศูนย์รับเลี้ยงเด็กในหน่วยงาน สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน เป็นต้น

1.1.3 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (pre-school program) เป็นบริการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระบบโรงเรียนโดยจัดเป็นชั้นอนุบาล 1-3 เริ่มเรียนตั้งแต่อายุ 3-6 ปี ใช้เวลาเรียน 3 ปี ชั้นอนุบาล 1-2 เริ่มเรียนตั้งแต่อายุ 4-6 ปี ใช้เวลาเรียน 2 ปี และชั้นเด็กเล็ก ใช้เวลาเรียน 1 ปี นอกจากนั้นการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษายังจัดในลักษณะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดบริการส่วนใหญ่ (91.3 %) บริหารงานโดยภาครัฐ มีเด็กปฐมวัยอยู่ในสถานพัฒนาเด็กของรัฐ ร้อยละ 79.84 และเอกชนร้อยละ 20.16

1.2 หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

หน่วยงานหลักของรัฐในปัจจุบันที่มีการจัดบริการโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

1.2.1 กระทรวงศึกษาธิการ

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ที่อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 4-6 ปี

2) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาให้มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเด็กวัย 3-5 ปี

3) สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา มีบทบาทในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสาธิตภายใต้การกำกับดูแลของมหาวิทยาลัย

1.2.2 กระทรวงมหาดไทย

1) กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ได้แก่

สำนักอนามัย มีการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันสำหรับเด็กอายุ 2 ปีครึ่งถึง 6 ปี ที่อยู่ในเขตบริการสาธารณสุข

สำนักการศึกษา จัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในระบบโรงเรียนในรูปแบบของชั้นอนุบาล 2 ปี ก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สำนักพัฒนาสังคม (สำนักงานการสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม)

ก. การจัดทำเนื้องานในลักษณะศูนย์สงเคราะห์และพิทักษ์เด็กคือ ศูนย์สงเคราะห์ในอาคารสงเคราะห์กรุงเทพมหานคร ศูนย์สงเคราะห์เด็กในชุมชนทั้งสองห้อง ศูนย์สงเคราะห์เด็กในแหล่งก่อสร้าง

ข. การจัดในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนมุ่งพัฒนากลุ่มเด็กด้อยโอกาสอายุ 2-6 ปี

2) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานประสานและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ใน 2 รูปแบบ คือ รูปแบบโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล

รับผิดชอบในการบริหารจัดการ ปัจจุบันมีการรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการต่างๆ ได้แก่

ก. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดของสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กรมการศาสนาเดิม)

ข. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน

ค. อนุบาล (3 ขวบ) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม) กระทรวงศึกษาธิการ

1.2.3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จัดบริการในรูปแบบสถานสงเคราะห์เพื่อดูแลเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ถูกกระทำทารุณ หรือเด็กยากจนและประสบปัญหาต่างๆ ได้แก่ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และปทุมธานี สถานแรกรับเด็กกรุงเทพมหานคร และนนทบุรี สถานสงเคราะห์เด็กในภูมิภาคต่างๆ

1.2.4 กระทรวงแรงงาน

จัดในรูปแบบศูนย์เด็กเล็ก เพื่อมุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กมีความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานให้เด็กเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ปัจจุบันมีการดำเนินงาน 2 แห่ง คือ ศูนย์เด็กเล็กวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัยในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม และศูนย์เด็กเล็กวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัยในพระราชูปถัมภ์ สว่างคนิवास จังหวัดสมุทรปราการ

1.2.5 กระทรวงกลาโหม

ดำเนินการในรูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็ก มุ่งช่วยเหลือข้าราชการในสังกัดและข้าราชการหน่วยงานอื่นๆ รวมถึงบุคคลภายนอก ในการดูแลเด็กเพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูและมีพัฒนาตามวัย ระหว่างที่พ่อแม่ต้องไปปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยของกระทรวงกลาโหมที่ดำเนินการในรูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็กได้แก่

- 1) กองทัพบก
- 2) กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ
- 3) กรมสวัสดิการทหารเรือ

1.2.6 กระทรวงยุติธรรม

จัดในรูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็ก มุ่งให้การช่วยเหลือดูแลเด็กที่เกิดจากแม่ในระหว่างต้องโทษจำคุก ให้ได้รับพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

1.2.7 กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน โดยเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้กับประชาชนที่ยากจนและห่างไกลการคมนาคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การช่วยเหลือตนเอง และการปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน รวมถึงการรู้จักรักษานขนธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ก่อนที่จะเข้ารับการศึกษาระดับชั้นของรัฐบาล

1.2.8 ภาคเอกชน

จัดในรูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระในการดูแลบุตรหลานให้กับผู้ปกครอง หรือเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ครอบครัวประสบความยากลำบาก รวมถึงเด็กที่ถูกทอดทิ้งในกรณีต่างๆ หน่วยงานที่ดำเนินการ ได้แก่

- 1) มูลนิธิเด็ก
- 2) มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
- 3) มูลนิธิดวงประทีป
- 4) มูลนิธิเด็กสงเคราะห์เด็กของสภากาชาดไทย
- 5) พีระยานุเคราะห์มูลนิธิ
- 6) สหทัยมูลนิธิ
- 7) สมาคมสงเคราะห์เด็กกำพร้าแห่งประเทศไทย
- 8) สถานรับเลี้ยงเด็กในสถานประกอบการต่างๆ

ฯลฯ

1.3 หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัย

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (2549) ได้ระบุถึงหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ

1. หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเริ่มจากพัฒนาการด้านร่างกายให้แข็งแรง สมบูรณ์ กระตุ้นสมองให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ พัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ให้เป็นผู้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง ำเร็จแจ่มใส สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ พัฒนาด้านสังคมโดยให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งพัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ บณวิถีชีวิตของเด็กตามสภาพครอบครัว บริบทของชุมชน และวัฒนธรรมไทย รักสันติ ใฝ่รู้ และสนใจสิ่งแวดล้อม

2. หลักการจัดประสบการณ์ที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยการจัดการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเอาใจใส่ และจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ และเกิดพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ จากการตั้งคำถามและการค้นพบด้วยตนเอง

3. หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย โดยการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทย ความเป็นชาติไทยที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพนับถือและกตัญญูตวกตเวทีต่อบิดามารดา มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจ ทำให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น ประเทศไทย ยอมรับและอยู่ร่วมกับความหลากหลายของวิถีชีวิตอื่นๆ

4. หลักความร่วมมือ โดยครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา รวมทั้งสถาบันต่างๆ ในสังคมร่วมมือกันในการอบรม เลี้ยงดู และพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัย สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้ในการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2544 นโยบาย การศึกษาของรัฐที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งอนุสัญญาสิทธิเด็ก

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523:1) ได้สรุปหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนาเด็ก 3 ประการ ดังนี้

1. ความเสมอภาคทางโอกาส เด็กทุกคนไม่ว่าจะมาจากที่ใด สังคมใดจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการพัฒนาในระดับปฐมวัย เพื่อให้เจริญเติบโตไปสู่ความ เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ โดยเฉพาะเด็กในชนบท ในถิ่นสลัม หรือเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากไร้ ควรได้รับการพิจารณาช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาตามแนวทางเช่นเดียวกันกับที่ เด็กในเมืองได้รับ

2. การพัฒนาศักยภาพของเด็ก มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพหรือความสามารถอยู่ในตัว ซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด ศักยภาพต่างๆ เหล่านี้สามารถพัฒนาได้ และจะสามารถนำออกมาใช้ เมื่อได้รับการกระตุ้นทั้งจากสิ่งเร้าภายนอกและแรงจูงใจภายในตัวเอง การศึกษาสำหรับเด็ก

ในวัยนี้จะต้องพยายามดึงเอาศักยภาพของเด็กแต่ละคนออกมา และพัฒนาศักยภาพนั้นให้เจริญงอกงามสมบูรณ์

3. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกันตามคุณสมบัติประจำตัว และสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการจัดการศึกษาจะต้องตระหนักถึงหลักความจริงนี้ การตระหนักถึงธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลจะเป็นพื้นฐานในการวางแผนทางพัฒนาเด็กตามลักษณะเฉพาะของเขา และเป็นการพยายามเข้าถึงตัวเด็กแต่ละคนด้วย

1.4 แนวทางการดำเนินงานการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยตามปรัชญาหรือแนวคิดที่ได้มีการเลือกแล้ว มีแนวทางการดำเนินงานจัดการให้เป็นไปตามแนวคิด ดังต่อไปนี้ (Decker and Decker, 1997 อ้างถึงใน จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, ม.ป.ป.)

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม (goals and objectives)
 - 1.1 การจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน
 - 1.2 การจัดการสอนเพื่อให้เด็กมีทักษะทางวิชาการ
 - 1.3 พัฒนาทักษะการคิด ความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 ช่วยสร้างความคิดที่ดีเกี่ยวกับตนเอง
 - 1.5 ช่วยกระตุ้นให้เกิดการชี้นำตนเองในการเรียน
2. ข้อกำหนด (provisions)
 - 2.1 ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
 - 2.2 ขั้นตอนการพัฒนาเฉพาะตัว
 - 2.3 รูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก
3. กลยุทธ์ในการจัดกลุ่มให้สัมพันธ์กับหลักการของโปรแกรม (grouping strategy)
 - 3.1 กลุ่มที่เหมือนกันตามอายุจริง อายุสมอง สมรรถุผลในการเรียนหรือความสนใจ
 - 3.2 กลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เช่น คละความสามารถของเด็ก เด็กหลายอายุมาเรียนในกลุ่มเดียวกัน
 - 3.3 กลุ่มถาวรหรือกลุ่มยืดหยุ่น
 - 3.4 กลุ่มขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ จำนวนเท่าไร

4. บทบาทของบุคลากร (staff roles)

- 4.1 ให้ความรู้
- 4.2 แหล่งวิทยากร
- 4.3 จัดเตรียมสิ่งแวดล้อม
- 4.4 ผู้นำกลุ่ม
- 4.5 ที่ปรึกษา
- 4.6 ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาเฉพาะด้าน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา
- 4.7 ทำงานพบปะให้ความรู้ผู้ปกครอง

5. ตำแหน่งงาน (staff positions)

- 5.1 ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่
- 5.2 ครู ครูผู้ช่วย
- 5.3 ผู้ดูแลเด็ก
- 5.4 อาสาสมัคร
- 5.5 อัตราส่วนเด็ก : บุคลากร

6. วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ (equipment and materials)

- 5.1 อุปกรณ์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องด้วยตนเอง
- 5.2 อุปกรณ์ที่ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์
- 5.3 อุปกรณ์ที่เน้นให้คิดทางเดียวหรือหลายทาง
- 5.4 อุปกรณ์ที่ใช้คนเดียวหรือเป็นกลุ่ม
- 5.5 อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดความคิด / ประสบการณ์แบบรูปธรรมหรือนามธรรม
- 5.6 อุปกรณ์ต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่หรือไม่

7. การจัดการทางด้านกายภาพ (physical arrangement)

สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ห้องเรียน ห้องกิจกรรม สนามเด็กเล่นทั้งภายนอกและภายใน ห้องอาหาร ห้องพยาบาล ห้องสมุด ฯลฯ

8. การจัดตารางเวลาในการเรียน (schedule format)

- 8.1 ตารางเวลาครึ่งวันหรือเต็มวัน
- 8.2 จัดช่วงเวลาโดยใช้ระยะเวลาเท่ากันสำหรับเด็กทุกคน หรือจัดให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน หรือจัดตามความต้องการของผู้ปกครอง
- 8.3 จัดตารางโดยกำหนดเอาไว้ล่วงหน้า หรือเป็นตารางยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

9. กระบวนการในการประเมินผลและเครื่องมือที่ใช้ (evaluation procedures and instruments)

9.1 ประเมินผลอะไร บุคลากร พฤติกรรมการสอน การจัดการทางกายภาพ การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์

9.2 ประเมินแบบต่อเนื่องหรือมีกำหนดแน่นอน

9.3 เครื่องมือ พัฒนาเองในท้องถิ่น หรือแบบมาตรฐาน

1.5 การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยเพื่อนำไปสู่ความมีคุณภาพ

จากงานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ จะนำไปสู่ผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและทางสังคมของเด็ก ซึ่งการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามปรัชญา อย่างมีคุณภาพนั้น มีสิ่งที่จะต้องนำไปพิจารณาประกอบการจัดโปรแกรม หลายประการด้วยกัน ทั้งในด้านมิติที่เกี่ยวกับนโยบายการบริหารจัดการ การดำเนินการ การจัดหลักสูตร การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ การพัฒนาบุคลากร และการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังที่ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (ม.ป.ป.) ได้นำเสนอสาระประกอบการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยเพื่อนำไปสู่ความมีคุณภาพ ดังนี้

1. ปรัชญา แนวคิดหรือความเชื่อมั่นที่นำมาเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน เมื่อมีแนวคิดอย่างไร ก็จะกำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตร และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. การบริหาร การแบ่งการบริหารงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ เช่น การบริหารงานทั่วไป การวางแผนพัฒนา การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล เช่น การคัดเลือกครูเข้ามาทำงานตามปรัชญาของโรงเรียน การบริหารงานธุรการ ฯลฯ

3. หลักสูตร ตามแนวปรัชญา หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรของกรมวิชาการ หลักสูตรของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือจัดทำเองตามแนวคิดปรัชญาของโรงเรียน หลักสูตรแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรแบบครูเป็นศูนย์กลาง

4. การจัดประสบการณ์ การจัดกลุ่มเด็กเข้าเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะจัดเป็นหน่วยศูนย์การเรียนรู้ การจัดอุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ให้แก่เด็ก การจัดห้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน

5. กิจกรรมเสริมต่างๆ ในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ไปทัศนศึกษา เชิญคนในชุมชนมาให้ความรู้เด็ก ส่งเสริมประชาธิปไตยโดยให้เด็กเลือกหัวหน้าทำกิจกรรม หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าห้อง กิจกรรมกีฬา ดนตรี การแสดงละครของเด็ก จัดกิจกรรม ขยายของเสริมวิชาคณิตศาสตร์ จัดกิจกรรมตามวันสำคัญต่างๆ งานประจำปี

6. สภาพแวดล้อม จัดให้ตรงตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา อาคารเรียน สนาม สนามเด็กเล่น ที่เล่นในร่ม ความปลอดภัยของบริเวณ และของอาคาร สภาพทั่วไปของบริเวณ โรงเรียน ห้องเรียน ห้องกิจกรรมต่างๆ ห้องสมุด ห้องอาหาร ห้องพยาบาล

7. บริการ การให้บริการด้านต่างๆ ของโรงเรียนแก่เด็กและผู้ปกครอง เช่น การจัดบริการดูแลเด็กก่อนและหลังเวลาเรียน เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กมีความสุข สนุกสนานระหว่างรอเข้าเรียน รอผู้ปกครอง บริการรับ-ส่ง ให้คำปรึกษาและแนะแนว จัดการให้ความรู้ผู้ปกครอง เกี่ยวกับลูก การเตรียมลูกไปโรงเรียนชั้น ป.1 ห้องสมุดที่บริการเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน โภชนาการสำหรับเด็กด้วยการจัดอาหารว่าง อาหารกลางวันสำหรับเด็ก การตรวจสุขภาพประจำปี การประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีวารสารแจ้งเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน รายการอาหารกลางวันของเด็ก การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ของโรงเรียน สวัสดิการสำหรับครู เช่น มีอาหารว่าง อาหารกลางวัน ที่พักให้กับครู หรืออย่างน้อยครูที่ต้องดูแลเวรประจำวันปิดภาคเรียน มีการจัดค่ายเด็ก หรือกิจกรรมอื่นๆ ให้บริการแก่เด็กเพื่อช่วยลดภาระของผู้ปกครอง เงินกู้เพื่อการศึกษา มุมปรึกษาปัญหาสุขภาพและการเลี้ยงดูบุตร

8. การสนับสนุน แสวงหาผู้สนับสนุน เช่น การให้ทุนการศึกษา การให้โอกาสเข้าร่วมกิจกรรม การเป็นตัวแทนทำกิจกรรมต่างๆ การพัฒนาบุคลากรครูให้ไปรับการอบรม เรียนต่อ หากความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เป็นอาสาสมัครร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามความถนัด ทั้งเข้ามาช่วยงานโรงเรียน ช่วยสอนบ้าง ช่วยแทนครูขาด ติดต่อประสานงานต่างๆ ให้แก่ห้องเรียน โรงเรียน มีสมาคมผู้ปกครองและครู หากความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกรัฐและเอกชน หากความร่วมมือจากสื่อมวลชนต่างๆ การหาทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน

สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (NAEYC cited in Gordon and Williams-Browne, 1995: 33-34) ได้กำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในชั้นเรียน การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพควรส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาความเข้าใจในตนเอง และบุคคลรอบข้าง
2. หลักสูตร การเรียนการสอนควรส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงในชั้นเรียน โดยผ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสนใจ และประสบการณ์เดิมของเด็ก
3. การติดต่อสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในชีวิตของเด็ก โรงเรียนจึงควรส่งเสริม และกระตุ้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
4. บุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัยควรผ่านการอบรมเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และ การศึกษาปฐมวัย รวมถึงตลอดจนเป็นผู้ตระหนักในความต้องการของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากคุณภาพ และความสามารถของบุคลากรถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการตัดสินคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัย
5. การให้ความสำคัญกับโครงสร้างของระบบการบริหารบุคลากรในสถานศึกษาปฐมวัย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า ความต้องการและความสนใจของเด็กรวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่จะได้รับการตอบสนอง
6. การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพการบริหารงาน การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพรวมถึงการติดต่อสื่อสารที่ดี การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงิน รวมถึงตลอดถึงการให้ความเอาใจใส่ต่อความต้องการ และการทำงานของบุคลากรในการปกครอง
7. การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในภายนอกชั้นเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กในกิจวัตรประจำวันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่
8. การดูแลสุขภาพ ความปลอดภัยของเด็กและผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุอันเกิดขึ้น รวมถึงตลอดจนถึงความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพของตนเอง
9. โภชนาการที่ดี การจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพควรคำนึงถึงหลักโภชนาการที่ดี กล่าวคือ เด็กจำเป็นต้องได้รับสารอาหารที่พอเพียงและมีคุณค่า รวมถึงตลอดจนมีสุขนิสัยในการรับประทานอาหารที่ดี
10. การประเมินผลที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง การประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัย การประเมินผลควรมุ่งเน้นที่ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัยในการตอบสนองความต้องการของเด็กและผู้ปกครอง

Essa (1999) ได้ศึกษางานวิจัยที่ระบุถึงปัจจัยต่างๆ ที่นำไปสู่การจัดโปรแกรม การศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพและนำมาประมวลสรุปเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัด โปรแกรมการศึกษาปฐมวัยเพื่อนำไปสู่ความมีคุณภาพ สรุปได้ดังนี้

1. อัตราส่วนระหว่างเด็กและผู้ดูแลเด็ก (child-adult ratio) สัดส่วนของผู้ดูแลเด็กกับ เด็กต้องมีความเหมาะสมเพื่อการดูแลอย่างทั่วถึง
2. ขนาดของกลุ่มเด็ก (group size) กลุ่มเด็กที่มีจำนวนไม่มากเกินไปทำให้การดูแลมี ประสิทธิภาพ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูจะทำได้ดี เด็กจะเรียนรู้และมีพัฒนาการทาง สังคมได้ดีกว่ากลุ่มเด็กที่มีจำนวนมากเกินไป
3. การคละอายุเด็ก (mixed-age grouping) การจัดให้มีเด็กคละอายุกันในกลุ่ม จะ เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือ ส่งผลให้เด็กมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. การจัดโปรแกรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (developmental appropriateness of the program) โดยมีวางแผนจัดสิ่งแวดล้อม และจัดกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการ และพัฒนาการของเด็ก
5. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก (child-adult interaction) ครูหรือผู้ใหญ่ที่ ดูแลเด็กต้องมีปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อเด็ก ไม่ใช่การควบคุมหรือดูแลอย่างเดียว
6. คุณสมบัติของบุคลากร (staff qualifications) บุคลากรต้องมีความรู้และได้รับการ ฝึกปฏิบัติอย่างเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพัฒนาการ และการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย
7. อัตราการเข้าออกงานของบุคลากร (staff consistency) การเปลี่ยนบุคลากร บ่อยครั้งจะมีผลต่อเด็กโดยตรง เพราะในช่วงปฐมวัยเด็กกำลังพัฒนาและสร้างพื้นฐานความมั่นคง ของ สัมพันธภาพความผูกพันกับผู้เลี้ยงดู
8. การยอมรับและให้การสนับสนุนบุคลากรในทุกด้าน (respect and concern for staff) บุคลากรที่ได้รับการดูแลอย่างดีในทุกด้าน จะมีกำลังใจทำงานและนำไปสู่การจัดโปรแกรม ที่มีคุณภาพ
9. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (physical environment) การจัดโปรแกรมที่ คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็ก มีอุปกรณ์ที่เพียงพอ จะส่งผลต่อการพัฒนาและการ เรียนรู้ของเด็ก
10. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (family involvement) การแลกเปลี่ยนข้อมูล สื่อสาร ร่วมมือกัน ระหว่างครูและผู้ปกครอง จะนำไปสู่ความเข้าใจและร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กได้ อย่างดี

การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านหลายมิติ การคำนึงถึงด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เกิดการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพได้ Morrison (2004: 186-190) ได้ระบุองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของสถานดูแลเด็กปฐมวัยว่า ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ตอบสนองต่อความต้องการทางพัฒนาการของเด็ก
2. จัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย
3. อัตราส่วนที่เหมาะสมระหว่างผู้ดูแลเด็กกับเด็ก
4. จัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัย
5. การให้ความรู้แก่ครอบครัว
6. การพัฒนาบุคลากร
7. การประกันคุณภาพของโปรแกรม

1.6 หลักการพัฒนาโปรแกรมบูรณาการเชิงผสมผสานรวมความรู้

Evans (1997 อ้างถึงใน อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงหลักการบูรณาการเชิงผสมผสานรวมความรู้เป็นโปรแกรมที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองและครอบคลุมทุกความต้องการของเด็ก ที่คำนึงถึงบริบทแวดล้อมและการมีส่วนร่วมที่รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนด้วยรูปแบบโปรแกรมเป็นการผสมผสานสิ่งต่างๆ เพื่อให้โปรแกรมครอบคลุมพัฒนาการได้อย่างสมบูรณ์ (holistic program) ทั้งนี้เพราะตัวเด็กพัฒนาภายใต้มิติต่างๆ รอบตัว ทั้งสิ่งแวดล้อม บริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดโปรแกรมจึงต้องคำนึงถึงทุกส่วนที่แวดล้อมโดยการนำมาบูรณาการตามหลักและทฤษฎีเพื่อให้เกิดการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ

หลักการบูรณาการเชิงผสมผสานรวมความรู้

1. การบูรณาการไม่จำเป็นต้องหมายถึงโปรแกรมเดียวโปรแกรมเดียวที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้บริการเหมาะสมกับวัยในทุกรูปแบบสำหรับเด็กทุกคน อาจเป็นการเสนอโปรแกรมที่หลากหลายโดยรูปแบบของบริการสามารถตอบสนองและครอบคลุมทุกความต้องการของเด็ก อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องสำนึกไว้ว่า ยิ่งมีการเสนอบริการแยกกันมากเท่าไร ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ก็จะถูกมองข้ามและถูกเน้นน้อยลงเท่านั้น

2. แนวคิดของการผสมผสานหลายองค์ประกอบในการบูรณาการโปรแกรมปฐมวัยเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งต้องใช้ทั้งเวลาและพลังงาน และจะถูกพัฒนาขึ้นได้ก็ด้วยความร่วมมือจากทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเท่านั้น องค์ประกอบหนึ่งเดียวไม่สามารถให้คำจำกัดความโปรแกรม

ครอบคลุมพัฒนาการรวม (holistic program) ได้สมบูรณ์

3. กลยุทธ์สำหรับการบูรณาการจะแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์หนึ่งๆ สิ่งนี้จะขึ้นกับแบบของบริการที่มีอยู่และองค์ประกอบภายในบริบทที่กำหนดไว้ คือ

3.1 กรณีต้องพัฒนาบริการใหม่ ในหลายประเทศการให้บริการโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยมีไม่มาก ความท้าทายก็คือการกำหนดให้มีบริการขั้นต่ำขึ้นในบางส่วนของประเทศนั้นๆ ประเด็นสำคัญ คือ ควรจะพัฒนาบริการอะไรที่จะตอบสนองความต้องการโดยรวมของเด็กได้ดีที่สุดและทำได้อย่างคุ้มค่าที่สุด มีแนวคิดหลากหลายที่สามารถนำมาใช้พัฒนาบริการใหม่ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจแบบบูรณาการให้กับเด็กเล็กและครอบครัว โดยรวมถึงการวางแผนพัฒนาโปรแกรมที่ต้องมีกรอบความคิดเชิงบูรณาการ (integrated framework) ซึ่งเป็นความพยายามของการจัดบริการที่ครอบคลุมความต้องการของเด็ก ผู้ปกครองและชุมชน ที่รวมถึงด้านการอนามัยและโภชนาการไปจนถึงกิจกรรมทางการเรียนรู้ และในขณะที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบริการสำหรับเด็กเล็กเริ่มคิดถึงการสร้างบริการ พวกเขาจำเป็นต้องปรึกษา และร่วมกันออกแบบโปรแกรมในรูปแบบแนวคิด (concept) เพื่อตอบสนองความต้องการโดยรวมของเด็ก เพื่อให้ความพยายามเช่นนี้บรรลุผลตามที่ต้องการ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานการทำงานที่ทุกคนยอมรับ ไม่เช่นนั้น กิจกรรมต่างๆ ที่ถูกเสนอหรือได้รับการสนับสนุนจากแต่ละองค์ประกอบที่เข้าร่วมจะดูเป็นสิ่งที่ถูกนำเสนอโดยยึดอยู่แต่มุมมองของ องค์ประกอบ นั้น และกิจกรรมจะถูกดำเนินไปในขนานแทนที่จะเป็นตัวมีส่วนร่วมให้บรรลุเป้าหมายของการบูรณาการและการประสานกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ โดยการวางแผนในรูปแบบแนวคิดนี้เกิดขึ้นได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ ท้องถิ่น หรือชุมชน

3.2 กรณีที่มีบริการหลากหลายอยู่แล้วและมีบริการที่เหมาะสมอยู่บ้างแล้ว แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ด้วยนิยามของการบูรณาการที่กล่าวไว้ข้างต้น นั่นก็คือ การทำให้สมบูรณ์โดยการเติมหรือผสานส่วนต่างๆ เข้าเป็นองค์รวมเป็นสิ่งที่สมควรทำ มีวิธีดำเนินการอยู่หลายวิธี ทั้งนี้การสร้างโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่สนองต่อความต้องการหลากหลาย ด้วยการสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นในหมู่ตัวแทนหรือหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนที่เข้ามาเสนอบริการเสริมซึ่งกันและกัน การเชื่อมโยงเหล่านี้จะสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กและครอบครัว ซึ่งในภาษาอังกฤษ มีคำจำกัดความอยู่หลายคำที่สามารถอธิบายถึงธรรมชาติของ สัมพันธภาพซึ่งเกิดขึ้นจริงในขณะที่หน่วยต่างๆ พยายามทำงานด้วยกัน แต่ละคำจำกัดความชี้แนะวิธีที่คนหรือหน่วยที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยแต่ละคนหรือหน่วยงานมีส่วนร่วมในการสร้างโปรแกรมบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังต่อไปนี้

1) การรวมกลุ่มเฉพาะกิจของบุคคล

การรวมตัวชั่วคราวของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกันในระดับนี้ โดยทั่วไปแล้วเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและทำไปเฉพาะกิจ ตัวอย่างเช่น กลุ่มต่างๆ อาจเข้ามาทำงานรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ของการสนับสนุน อาจเป็นเรื่องของการส่งเสริมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก ซึ่งการรวมกลุ่มมีประโยชน์ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนเด็กเล็กและครอบครัวของเด็ก แต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้มีความมั่นใจในการนำโปรแกรมลักษณะนี้ไปใช้งาน

2) การสร้างแนวร่วม

การสร้างแนวร่วมเกิดขึ้นเมื่อองค์กรพบปะกันเพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมถึง สิ่งที่สามารถหยิบยื่นให้กลุ่มแนวร่วมสามารถทำงานร่วมกันไปเรื่อยๆ แต่ก็ป็นครั้งคราวสุดแต่จำเป็น ถ้ากลุ่มงานเจอกับเด็กที่อาจป่วยด้วยโรคขาดอาหาร พวกเขาอาจจะสร้างแนวร่วมกับคนที่อยู่ในส่วนของสุขภาพ

3) การร่วมมือของหน่วยงาน

สัมพันธภาพในรูปแบบนี้มักเกิดขึ้นในหน่วยงานระดับสูงของรัฐ แต่ด้วยโปรแกรมที่ได้รับผลกระทบจากการโอนถ่ายอำนาจ ทำให้โปรแกรมมีลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียน้อยลง

4) การทำงานร่วมกัน

ในการบูรณาการประเภทนี้ ผู้ที่เสนอบริการให้กับเด็กปฐมวัยมุ่งเป้าหมายขององค์กรของตนเอง แต่จะพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการของแต่ละหน่วยงาน

5) การประสานความร่วมมือ

สร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันได้ กลยุทธ์นี้มีประโยชน์กับพื้นที่ที่มีบริการอยู่บ้างแล้ว เกี่ยวข้องกับการปรึกษาร่วมกันกับสมาชิกชุมชนเพื่อบ่งชี้ประเภทของบริการที่ต้องการเสนอให้มีและวิธีการประเมินผลสัมฤทธิ์

6) การสร้างความเข้มแข็งให้กับบริการที่มีอยู่

ในบางสถานที่ กรอบแนวคิดของการพัฒนาบริการในรูปบูรณาการ มีอยู่แล้ว แต่บริการเหล่านี้ถูกใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่เพราะผู้คนไม่ใส่ใจกับสิ่งที่บริการหยิบยื่นให้ อาจเป็นเพราะการขาดการฝึกอบรมตัวบุคลากรหรือบุคลากรไม่เพียงพอ แหล่งทุนของบริการหนึ่งอาจเน้นบริการของตนมากเกินไปจนไม่ทำตามโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) เชื้ออำนาจกลยุทธ์ก็คือการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับบริการ

7) การเพิ่มเติมองค์ประกอบเพื่อเป็นตัวเสริมบริการที่มีอยู่ขณะนั้น
แนวทางที่ใช้ได้ดีและมีประโยชน์ ก็คือการเติมส่วนที่ขาดหายเข้าไปใน
โปรแกรมที่ประกอบไปด้วยหลายภาคกิจกรรม เช่น ผนวกส่วนที่เกี่ยวกับบริการด้านอนามัยเข้ากับ
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

โดยภาพรวมแนวทางในการบูรณาการเชิงผลานความร่วมมือเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วย
ตอบสนองความต้องการโปรแกรมการศึกษาที่เชื่อมต่อกับบริบทและตอบสนองต่อความต้องการ
ในการพัฒนาของเด็กที่ค้ำึงถึงทุกอย่างที่แวดล้อม โดยการนำองค์ความรู้มาผสานรวมกัน
อย่างมีหลักการและมีเหตุผลเพื่อการพัฒนาเด็กที่สมบูรณ์เต็มศักยภาพ

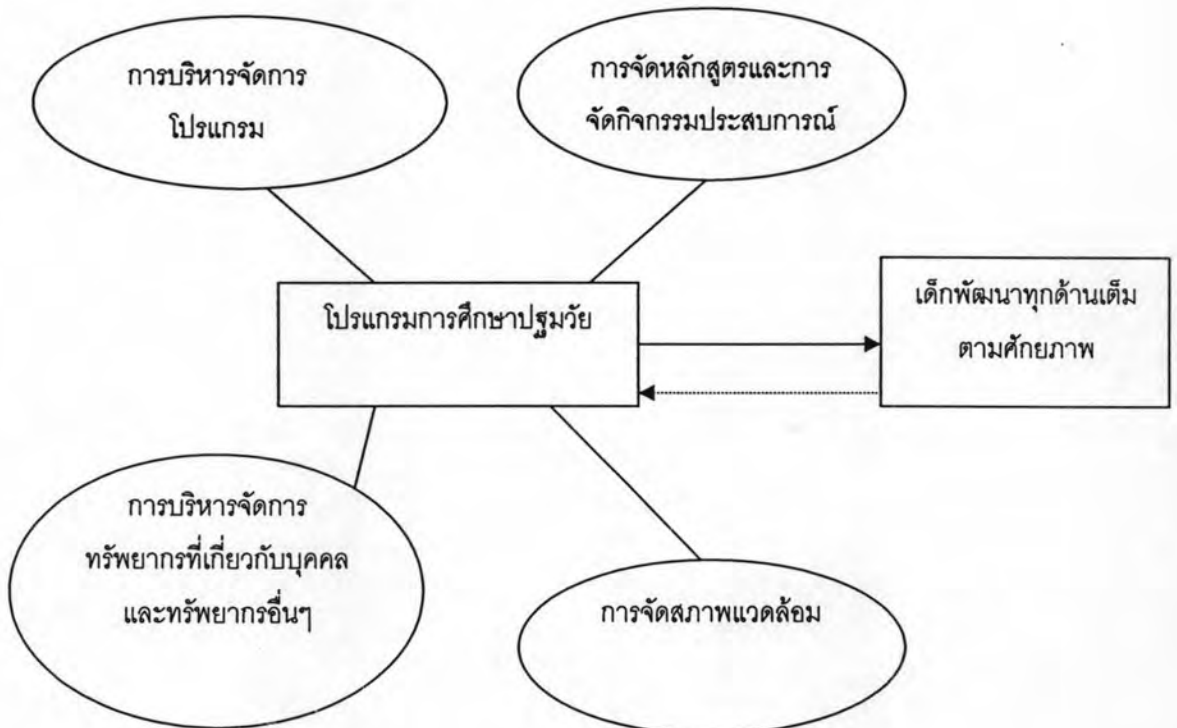
1.7 องค์ประกอบของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบและมีหลาย
หน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งแต่ละที่ก็จะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น การจัดบริการเพื่อแบ่งเบา
ภาระผู้ปกครอง การส่งเสริมเด็กด้อยโอกาส หรือการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางครุศาสตร์
ศึกษาศาสตร์ เป็นต้น แต่องค์ประกอบโดยรวมในการจัดโปรแกรมไม่ได้มีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย คือ
โปรแกรมการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายการดำเนินงาน และมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร
จัดการโปรแกรม การจัดหลักสูตรและการจัดกิจกรรมประสบการณ์สำหรับเด็ก การจัด
สภาพแวดล้อมรวมถึงอาคารสถานที่ การบริหารจัดการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและทรัพยากร
อื่นๆ เพื่อสนับสนุนให้เด็กพัฒนาทุกด้านได้เต็มตามศักยภาพอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ
โปรแกรมที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยแสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย

การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดต่างก็ส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งสิ้น เพราะเด็กในช่วงวัยนี้หากได้รับการดูแล ปลูกฝังพัฒนาการที่ดีทุกด้าน เด็กจะพัฒนาและเติบโตขึ้นอย่างเต็มตามศักยภาพและเป็นรากฐานที่ดีในการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ซึ่งโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยจะเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กอย่างมาก ถ้าโปรแกรมมีคุณภาพมาตรฐานเด็กก็มีโอกาสที่จะพัฒนาไปได้ด้วยดี แต่ถ้าหากโปรแกรมด้อยคุณภาพเด็กก็มีโอกาสเสี่ยงที่จะพัฒนาไปในทางตรงกันข้าม

ตอนที่ 2 แนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย

นักปรัชญา นักการศึกษา และนักจิตวิทยา ต่างก็ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับนี้เกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กได้เข้าใจธรรมชาติ พัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติ การดูแลรวมถึงการจัดการศึกษาให้แก่

เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ในงานวิจัยฉบับนี้จะขอนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 4 แนวคิดหลัก ดังนี้

2.1 ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner (Bronfenbrenner's Bioecological Systems Theory)

2.1.1 ที่มาและความสำคัญของทฤษฎีทางระบบนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นโดย Urie Bronfenbrenner ศาสตราจารย์ด้านพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และครอบครัวศึกษาและด้านจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Cornell ประเทศ สหรัฐอเมริกาและผู้ร่วมก่อตั้งโครงการ Head Start และเสนอทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา ซึ่งไม่มากนัก ได้เปลี่ยนชื่อทฤษฎีใหม่เป็น ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม (Bioecological systems theory) Bronfenbrenner (1979) กล่าวว่า ในการศึกษาสิ่งใดก็ตาม โดยเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต จำเป็นต้องศึกษาหรือมองถึงบริบทของสิ่งนั้นด้วย เนื่องจากสิ่งต่างๆ ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวเพียงลำพัง แต่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น เรียกว่า สิ่งแวดล้อม ทางนิเวศวิทยา หรือ ecological environment ทฤษฎีนี้ Bronfenbrenner (Paquette and Ryan, n.d.) มองพัฒนาการของเด็กภายใต้บริบทของความสัมพันธ์ที่ประกอบเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กแต่ละคน ที่กำหนดชั้นของสิ่งแวดล้อมไว้อย่างซับซ้อน ซึ่งแต่ละชั้นส่งผลต่อพัฒนาการเด็ก โดยความเปลี่ยนแปลงหรือความขัดแย้งในชั้นหนึ่งชั้นใดจะส่งผลต่อชั้นอื่นๆ ทั้งหมด ดังนั้นการที่จะศึกษา พัฒนาการของเด็ก ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ใช่การ พิจารณาสิ่งแวดล้อมที่เห็นอยู่ในขณะนั้นเท่านั้นแต่ต้องพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่ ใหญ่กว่าด้วยเช่นกัน Bronfenbrenner ได้เสนอ ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตและ สิ่งแวดล้อมว่า ประกอบด้วยระบบที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ 4 ระบบ ด้วยกัน คือ ระบบไมโคร (Micro-system) ระบบเมโซ (Meso-system) ระบบเอ็กโซ (Exo-system) และระบบแมคโคร (Macro-system)

1) ระบบไมโคร เป็นระบบความสัมพันธ์ที่อยู่ใกล้กับตัวเด็กมากที่สุด ประกอบด้วยโครงสร้างที่เด็กติดต่อโดยตรง เป็นความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ที่เด็กคนหนึ่งมีต่อสิ่ง ต่างๆ รอบตัว อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน หรือสิ่งแวดล้อมในสถานเลี้ยงดูเด็ก ความสัมพันธ์ในระดับนี้จะมีผลกระทบ 2 ทาง คือ ทั้งจากตัวเด็กและที่เข้าสู่ตัวเด็ก ตัวอย่างเช่น พ่อแม่ของเด็กคนหนึ่งอาจจะมีผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของเด็ก ในขณะที่เดียวกันตัวเด็กก็มี

ผลต่อความเชื่อและพฤติกรรมของพ่อแม่ด้วย โดย Bronfenbrenner เรียกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ว่า อิทธิพลสองทาง (bi-directional influences) และแสดงให้เห็นวิธีการที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นท่ามกลาง สิ่งแวดล้อมในทุกๆ ระดับชั้นปฏิสัมพันธ์ของโครงสร้างภายในระดับชั้นหนึ่งๆ และปฏิสัมพันธ์ของ โครงสร้างระหว่างชั้นซึ่งเป็นหัวใจของทฤษฎีนี้ ซึ่งภายในระดับชั้นไมโครนี้ อิทธิพลสองทางจะ ชัดเจนมากที่สุด และมีผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในตัวเด็ก แต่อย่างไรก็ตามปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ภายนอกระดับชั้นก็อาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างภายในระดับชั้นได้

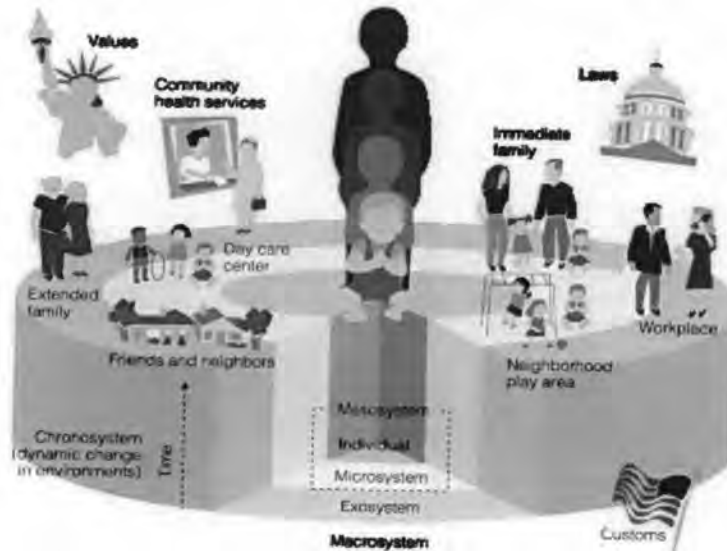
2) ระบบเมโซ เป็นระบบของความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อบุคคล ในช่วง เวลาต่างๆ ของชีวิต เป็นผลจากความเชื่อมโยงในระดับชั้นไมโคร เช่น ความเชื่อมโยงระหว่างครูกับ พ่อแม่ของเด็ก ความเชื่อมโยงระหว่างโบสถ์กับเพื่อนบ้านของเด็ก ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมี อิทธิพลต่อตัวเด็ก หรือ กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัวเด็ก

3) ระบบเอ็กโซ เป็นระบบของความสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยสถาบันต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวและมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ ซึ่งเด็กไม่ได้เป็นผู้กระทำ โดยตรง โครงสร้างในระดับชั้นนี้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก โดยมีการปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้าง บางประการในระดับชั้นไมโคร เช่น ตารางเวลาการทำงานของพ่อแม่ ชุมชนและแหล่งที่อยู่อาศัย ของครอบครัว เป็นระดับที่เด็กไม่ได้มีความสัมพันธ์โดยตรง แต่สามารถรับรู้ได้ถึงอิทธิพลทั้ง ทางบวกและลบที่เกิดขึ้น

4) ระบบแมคโคร ระบบชั้นนี้อาจได้รับการพิจารณาว่าเป็นชั้นที่อยู่นอก สุดของพัฒนาการเด็ก มีลักษณะโครงสร้างที่ไม่เฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ที่ ละท้อนอยู่ใน ระบบเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา กฎหมาย และการเมืองการปกครอง ผลกระทบ ของชั้นนี้ค่อนข้างกว้าง เป็นผลขยายจากระดับชั้นอื่นๆ ที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกันเป็นชั้นๆ ต่อกัน เช่น ถ้ามีความเชื่อในวัฒนธรรมว่าพ่อแม่ควรจะรับผิดชอบเลี้ยงดูลูกฝ่ายเดียว วัฒนธรรมนั้นก็จะ จัดสรรทรัพยากรที่จะช่วยเหลือพ่อแม่น้อยกว่า ในทางกลับกันวัฒนธรรมก็จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างซึ่ง พ่อแม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ ความสามารถหรือความไม่สามารถของพ่อแม่ที่จะเลี้ยงดูลูกๆ ของตน ที่ อยู่ภายใต้บริบทของระดับไมโครซึ่งจะได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน แผนภาพสรุปของโมเดล สิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา แสดงได้ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 โมเดลสิ่งแวดล้อมระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner

(Bronfenbrenner's model of Bioecological environment)

แหล่งที่มา จากบทความ Ecological Systems Theory of Human Development

แม้ว่าในปัจจุบันทฤษฎีพัฒนาการเด็กส่วนใหญ่จะยอมรับว่าทั้งสภาพทางชีวภาพของตัวเด็กเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตของเด็ก แต่ทฤษฎีอื่นๆ อาจจะเน้นที่บทบาทของแต่ละอย่างหรือทั้งสภาพทางชีวภาพของตัวเด็กและสิ่งแวดล้อมที่มีผลสะท้อนต่อพัฒนาการที่ดำเนินไป ส่วนทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner จะเน้นที่คุณภาพและบริบทของสิ่งแวดล้อมของเด็ก ซึ่ง Bronfenbrenner กล่าวไว้ว่า เมื่อเด็กพัฒนา ปฏิสัมพันธ์ภายในสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความสลับซับซ้อนนี้สามารถที่จะเกิดขึ้นได้เมื่อโครงสร้างทางร่างกายและสติปัญญาเติบโต ดังนั้นการให้ลักษณะตามธรรมชาติดำเนินไปตามที่ธรรมชาติให้มา โลกที่อยู่รอบตัวเด็กจะช่วยสนับสนุนหรือขัดขวางพัฒนาการที่ดำเนินไปได้หรือไม่ นั่นคือคำถามที่ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner ได้ให้คำตอบไว้

2.1.2 ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการเด็ก

พัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมของเด็กกับบุคคล วัตถุ สัญลักษณ์ ที่อยู่รอบตัวเด็กในขณะนั้น และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติของการมีปฏิสัมพันธ์ จึงต้องอยู่

บนพื้นฐานของหลักการดังกล่าวเป็นระยะเวลาอย่างเพียงพอในช่วงเวลาต่อไป ซึ่งความสัมพันธ์ของทฤษฎีระบบชีวิตนิเวศวิทยากับพัฒนาการเด็ก มีดังนี้ (University of Wisconsin, n.d.)

- 1) เด็กเป็นศูนย์กลางของทั้งหมด
- 2) เด็กได้รับผลกระทบจากสถานที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่ด้วย
- 3) สถานที่ที่สำคัญสำหรับเด็ก คือ ครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่ด้วยยาวนานที่สุด สำหรับสถานที่อื่นๆ ที่สำคัญต่อเด็กเช่นเดียวกัน คือ สถานที่รับเลี้ยงเด็ก สถาบันการศึกษา สถาบันสุขภาพ และสถานที่การเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด สนามเด็กเล่น เพื่อนบ้าน
- 4) พัฒนาการของเด็กได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ในที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่ด้วย เช่น การมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างกับเด็ก การมีบุคคลที่พูดสื่อสาร อ่านหนังสือให้กับเด็ก หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ของเล่นต่างๆ แก่เด็ก ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะนำเด็กไปสู่การพัฒนาต่อไป
- 5) ปริมาณของคุณภาพระหว่างเด็กกับที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่ด้วย เช่น ครอบครัว โรงเรียน ต่างก็มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก
- 6) สิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เด็กไม่ได้ใช้เวลาอยู่ด้วยโดยตรง อาจสามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กได้เช่นเดียวกัน เช่น สถานที่ทำงานของพ่อแม่ ชุมชนโดยรอบ เป็นต้น

Bronfenbrenner (1979 cited in Spodek, and Saracho, 1994: 79) กล่าวว่า พัฒนาการของเด็กได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ที่มาจากกรณีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ คือ

- 1) ประสบการณ์ที่ได้รับจะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม
- 2) การพยายามทำความเข้าใจเด็ก จะไม่เกิดประโยชน์ถ้าเกิดขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงคุณสมบัติสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมเด็ก ว่ามีความหมายต่อเด็กอย่างไร
- 3) การค้นหาความสำคัญของสิ่งต่างๆ บุคคล หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าจะส่งผลกระทบหรือจูงใจต่อเด็กอย่างไรบ้าง
- 4) การทำความเข้าใจถึงอิทธิพลที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นจริงว่าเกิดจากการจินตนาการ การวาดฝัน และการสื่อสารภายในตนเองของเด็ก

2.1.3 ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner กับการจัด

การศึกษา

ทฤษฎีนี้มีผลเกี่ยวข้องอย่างมากกับการจัดการศึกษา การที่รู้ว่าเกิดปัญหาขึ้นภายในครอบครัวของเด็ก เป็นไปได้หรือไม่ที่ระบบการศึกษาจะเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายไป ซึ่งค่อนข้างเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียนและครูที่จะต้องจัดให้เกิดความสัมพันธ์ที่มั่นคงแบบระยะยาวในการศึกษา ทั้งนี้ Bronfenbrenner มีความเชื่อว่าความสัมพันธ์ระดับแรกเริ่มเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีความใกล้ชิดกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่สามารถให้ความรู้สึกถึงการดูแลและความเอาใจใส่ที่เกิดขึ้นกับเด็กไปตลอดชีวิต ความสัมพันธ์นี้ต้องถูกหล่อเลี้ยงโดยบุคคล หรือหลายๆ ฝ่าย ภายในขอบเขตที่มีอิทธิพลต่อเด็ก ในขณะที่โรงเรียนและครูแสดงบทบาทขั้นที่สองในการเติมเต็มให้กับเด็ก แต่ก็ไม่สามารถที่จะให้ความซับซ้อนของปฏิสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ในชั้นเริ่มแรกที่ให้ได้ สำหรับชุมชนทางการศึกษาพยายามที่จะทำหน้าที่โดยแสดงบทบาทแรกเริ่มที่เป็นการช่วยเหลือสังคมของเรา เช่น การที่ครอบครัวของเด็กต้องประสบกับปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว โรงเรียนและครูสามารถสนับสนุนเกี่ยวความสัมพันธ์ในระดับแรกเริ่มได้ และสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมที่ต้อนรับและสนับสนุนครอบครัวได้ สำหรับในระดับนโยบาย หากรัฐได้ช่วยดูแลความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้จะเป็นผลดีที่สุดต่อสังคมทั้งระบบ โดยเฉพาะการโน้มน้าวให้นโยบายทางการเมือง และเศรษฐกิจ ให้การสนับสนุนความสำคัญบทบาทพ่อแม่ในการพัฒนาลูก ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมทุกระดับที่ให้คุณค่าความสำคัญของการทำงานเพื่อเด็ก

2.1.4 ปฏิสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบชีวนิเวศวิทยาตามทฤษฎีของ Bronfenbrenner

ตามทฤษฎีของ Bronfenbrenner ตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีความหมายถึงระบบหรือระดับขั้นที่แต่ละระดับจะมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก โดยแสดงให้เห็นถึงจุดร่วมศูนย์กลางอยู่ที่เด็ก ซึ่งบทบาทสำคัญของบุคคลแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างบุคคลในสภาพการณ์ต่างๆ ที่รวมถึงการมีส่วนร่วม การสื่อสาร การใช้ข้อมูลต่างๆ ร่วมกัน ดังนี้

1) พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโต ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าเด็กไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่มั่นคงและสม่ำเสมอหรือได้รับการดูแลแบบปล่อยปละละเลย จะเป็นอันตรายต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งการขาดแคลนความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีความสำคัญต่อเด็ก จะส่งผลต่อ

พฤติกรรมของเด็กในเวลาต่อมา โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงวัยรุ่นที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านสังคมและไม่มีความสามารถในการนำทางชีวิตของตนเองได้

2) ระบบการศึกษา/โรงเรียนและครู จะมีบทบาทรองจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่จะช่วยเติมเต็มหรือส่งเสริมการดูแลให้เด็กได้รับการพัฒนาและเจริญเติบโตในทุกๆ ด้าน แม้ว่าโรงเรียนและครูจะไม่สามารถทำหน้าที่แทนความซับซ้อนของปฏิสัมพันธ์แบบพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ให้ได้ แต่สามารถแสดงบทบาทขั้นที่สองในการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของเด็กที่ไม่ได้รับจากครอบครัว นอกจากนี้ยังสามารถเกื้อกูลครอบครัวโดยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ต้อนรับและสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูเด็กได้

3) ชุมชนและสังคม มีบทบาทในการให้การสนับสนุนความสำคัญของพ่อแม่ในการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการบริการ มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และสร้างทัศนคติทางสังคมให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าแก่การทำงานเพื่อเด็ก

2.1.5 การวิเคราะห์การเชื่อมโยงของปัญหาเด็กจากปัจจัยต่างๆ ตามทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner

ทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner ซึ่งให้เน้นถึงบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อพัฒนาการมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัญหาเด็กกับปัจจัยต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537)

1) การอพยพย้ายถิ่น

ผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากผลผลิตทางเกษตรกรรมเป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรม มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว มากกว่าการขยายตัวทางเกษตรกรรม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ของคนในภาคเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม ด้วยสภาพเศรษฐกิจดังกล่าวจึงทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งเด็กที่ต้องติดตามพ่อแม่ไปจะต้องพลัดพรากจากถิ่นที่อยู่เดิม ประสบกับความหว้าเหว่ ขาดความผูกพันกับญาติพี่น้อง ประสบปัญหาการปรับตัวใหม่ และขาดโอกาสในการเข้าเรียนอย่างถูกต้องเหมาะสม สำหรับเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งไปทำงานในเมืองใหญ่ก็จะขาดความอบอุ่นซึ่งส่งผลทางลบต่อสุขภาพจิตและสร้างบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์

2) ความยากจน

สภาพเศรษฐกิจนอกจากจะทำให้ลักษณะครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ปัญหาความยากจนนี้ส่งผลกระทบต่อเด็กมากในครอบครัวที่มีรายได้น้อย กล่าวคือ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถซื้อของบริโภคอุปโภคที่มี

คุณภาพให้เด็กได้ เนื่องจากของเหล่านั้นราคาแพง เด็กจึงใช้ของอุปโภคบริโภคคุณภาพต่ำซึ่งราคาถูกและอาจก่อให้เกิดปัญหาโภชนาการและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้ปัญหาความยากจนอาจส่งผลด้านสุขภาพของเด็กด้วย การที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้านและมีความเครียดสูงทำให้ขาดความอดทนและการแสดงความรักความห่วงใยเด็ก สำหรับครอบครัวที่ย่ำแย่กันพ่อหรือแม่ก็จะมีสภาพจิตใจเสื่อม อาจทำรุนแรงต่อเด็กทำให้เด็กอ้างว้างโดดเดี่ยวยิ่งขึ้น

3) มลภาวะในสิ่งแวดล้อม

การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง ตลอดจนพื้นที่เพาะปลูกทำให้แหล่งน้ำถูกทำลาย อากาศเป็นพิษ มลภาวะและการเสียสมดุลในธรรมชาติ ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพการดำรงชีวิตของเด็กและครอบครัว

4) การแพร่กระจายและมอมเมาของสื่อมวลชน

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้สื่อมวลชนและข้อมูลข่าวสารเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนไทยทุกระดับมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ วิดีโอ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร การ์ตูนหรือสื่ออื่นๆ เข้าไปสู่การรับรู้ของเด็ก โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

5) ระดับการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครอง

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเด็กที่สะท้อนถึงคุณภาพของคนรุ่นก่อนที่กำลังมีบทบาทพัฒนาคนรุ่นปัจจุบัน ปัญหาของเด็กหลายเรื่องเกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่รู้ ผู้ใหญ่จำนวนมากไม่รู้หนังสือหรือลืมนั่งหนังสือซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว นอกจากความไม่รู้หนังสือ คนหนุ่มสาวยังมักขาดความรู้ในการเป็นพ่อแม่ ขาดความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบในชีวิตสมรสและการเป็นพ่อแม่

6) ค่านิยมที่ผิดทำนองคลองธรรมของผู้ใหญ่

ค่านิยมและพฤติกรรมของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของเด็ก การขยายตัวของสังคมเมืองและการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลอย่างรวดเร็ว มีผลต่อความเชื่อและค่านิยมของบุคคล ค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้ใหญ่เช่น ความมั่งงาย การไม่รู้จัก รอคอย มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ในกำรหล่อหลอมค่านิยมความเชื่อและพฤติกรรมของเด็ก

7) ปัญหาของการบริการสาธารณสุขและการสงเคราะห์เด็ก

ปัญหาต่างๆ รอบตัวเด็กมักส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็ก บริการด้านสาธารณสุขและสงเคราะห์เด็กในภาวะยากลำบากจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก การที่หน่วยงานเหล่านี้มีภาระที่ต้องให้บริการแก่คนทุกวัย ทำให้การบริการมีลักษณะ

แบบต้องคอยแก้ปัญหามากกว่าช่วยป้องกันปัญหาด้วยการให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย และเรื่องสิทธิของตน เด็กด้อยโอกาสเช่นเด็กยากจนในชนบทที่ห่างไกล เด็กในชุมชนแออัด เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง ยังขาดความช่วยเหลือในการได้วัคซีนป้องกันโรคจนครบทุกประเภท และในเรื่องของการปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กพบว่า เด็กยังถูกเอาเปรียบหลายประการโดยที่ผู้ปกครองและเด็กไม่รู้สิทธิของตนเอง

8) ความเสื่อมบทบาทของสถาบันศาสนาในการพัฒนาเด็ก

วัดและพระสงฆ์เคยเป็นสถาบันหลักที่พัฒนาเด็กและเยาวชนทุกระดับชั้นมาก่อน เมื่อระบบวัดกับโรงเรียนแยกจากกัน พระสงฆ์ก็ลดบทบาทในการพัฒนาเด็กไปโดยปริยาย บทบาทส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการด้านพิธีกรรมและสร้างศาสนสถาน ความจริงแล้วสถาบันศาสนาสามารถให้บริการแก่สังคมในการพัฒนาเด็กได้ถ้าพระสงฆ์นำความรู้เกี่ยวกับหลักศาสนามาประยุกต์สอนให้เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็กและการดำเนินชีวิตสมัยใหม่

9) นโยบายของประเทศที่ขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็ก

ในอดีตที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศของรัฐบาลให้ความสนใจเรื่อง การทหาร การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมมากกว่าเรื่องการพัฒนาเด็ก แม้ว่าไทยจะมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรกลางระดับชาติ ที่รับผิดชอบ งานด้านเด็กและเยาวชน และมีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็ตาม แต่กลุ่มผู้บริหารประเทศก็ยังไม่ได้ผลักดันแผนงานต่างๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเด็กเช่น ขาดตัวเลขที่แน่นอนของเด็กกลุ่มเป้าหมายที่จะขยายบริการการศึกษาปฐมวัยไม่ให้ซ้ำซ้อนหน่วยงานกัน ขาดกฎหมายและกลไกในการลงโทษผู้ที่เอาเปรียบเด็กในลักษณะต่างๆ ขาดการรณรงค์ทางสังคมอย่างต่อเนื่องให้ประชาชนตระหนักเกี่ยวกับปัญหาเด็กและช่วยเหลือเด็กอย่างจริงจัง

จากทฤษฎีระบบชีวนิเวศวิทยาของ Bronfenbrenner ทำให้เห็นบริบททางสังคมที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงต่อเนื่องกันทั้งระบบ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็ก เด็กจะเติบโตไปในทิศทางใดย่อมได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ตามสมมติฐานของ Bronfenbrenner การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของสิ่งที่ปรากฏอยู่ทั้งหมดนั้นสามารถเพิ่มและลดลงด้วยตัวแปรที่หลากหลาย โดยการนำไปสู่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาในสิ่งที่สัมพันธ์กัน เช่น ถ้าหากเราต้องการศึกษาว่าสิ่งใดที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ เราสามารถตั้งประเด็นที่ต้องการศึกษาประเด็นหนึ่งขึ้นมาและศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบ กล่าวคือการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ต้องไม่แยกส่วนแต่ต้องทำความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องตระหนักถึงความสำคัญของบริบทที่อยู่รอบตัวเด็กและหาทางสนับสนุนให้เด็ก

ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายในการเลี้ยงดูเด็กอย่างครบวงจร ตั้งแต่ระดับของครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ เพื่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและเกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนาเด็กของสังคมร่วมกัน เพราะทุกส่วนในสังคมล้วนแต่มีอิทธิพลต่อกันและการดูแลเด็กก็ถือเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกคนในสังคมต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้เด็กได้เติบโตเป็นคนที่มีความหมายของสังคมต่อไป

2.2 การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practice: DAP)

2.2.1 ที่มาของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (NAEYC) ในปี 1997 จึงนำไปสู่แนวคิดการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการขึ้น ทั้งนี้มีฐานความคิดจากทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก และเนื่องจากพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ซับซ้อน จึงได้มีการอธิบายโดยอาศัยหลักการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และพัฒนาการเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ดังที่สรุปได้จาก Principles of child development and learning that inform developmentally appropriate practice โดย NAEYC (1996c) ดังนี้

1) พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ประกอบด้วยพัฒนาการทางด้านร่างกาย ทางด้านสังคม ทางด้านอารมณ์และทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน พัฒนาการแต่ละด้านจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น เมื่อเด็กทารกได้เริ่มต้นคลานหรือเดิน ความสามารถของเด็กในการสำรวจโลกมีเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีความสามารถในการเคลื่อนไหวตามลำดับ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการรับรู้ ดังนั้นนักการศึกษาต้องตระหนักและรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของพัฒนาการดังกล่าว เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ให้เด็กได้มีพัฒนาการอย่างดีที่สุดในทุกๆ ด้าน และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องอย่างมีความหมายของพัฒนาการทุกด้านเข้าด้วยกัน

2) พัฒนาการเกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ความสามารถ ทักษะ และความรู้ก่อเกิดจากความพร้อมของพัฒนาการเหล่านั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นของการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลง

สามารถทำนายได้จากพัฒนาการด้านต่างๆ ซึ่งแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะแตกต่างกันบ้างในบริบททางวัฒนธรรมทั้งหลายที่ต่างกัน

3) พัฒนาการของเด็กมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างน้อยมี 2 ประการ คือ ประการแรกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นกฎเกณฑ์ของพัฒนาการโดยทั่วไป ประการต่อมาคือความมีลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งเด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัว มีรูปแบบและช่วงเวลาของการเติบโต รวมถึงบุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์ รูปแบบการเรียนรู้ มีจุดแข็ง มีความต้องการและความสนใจของตนเอง อันทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีอายุตามลำดับเวลา วัน เดือน ปี เดียวกัน ซึ่งอายุเป็นแค่ดัชนีคร่าวๆ ของการเจริญเติบโตทางพัฒนาการเท่านั้น

4) ประสบการณ์ก่อนหน้าส่งผลกระทบต่อที่สะสมมากขึ้นและทำให้พัฒนาการล่าช้าเฉพาะรายบุคคล ประสบการณ์ทั้งหลายของเด็กที่ได้รับมาก่อนหน้านั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านบวก หรือที่เป็นด้านลบ ที่สะสมมากขึ้น หากว่าประสบการณ์นั้นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ประสบการณ์นั้นอาจมีผลกระทบเพียงเล็กน้อย แต่หากว่าประสบการณ์ทั้งด้านบวกและด้านลบเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง ประสบการณ์เหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่ออย่างมาก และยาวนานหรือเพิ่มขึ้น เช่น ประสบการณ์ทางสังคมของเด็กกับเด็กคนอื่นๆ ในช่วงปฐมวัยจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคมและสร้างความมั่นใจให้กับเด็กในการที่จะผูกมิตรกับเพื่อนเมื่อเติบโตขึ้น ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับการยอมรับ ไม่สามารถพัฒนาทักษะทางสังคม จะมีความเสี่ยงกลายเป็นเด็กอันธพาล และ ประสบกับปัญหาสุขภาพจิตในวัยผู้ใหญ่ได้ นอกจากนี้ในบางช่วงเวลาของชีวิต การเรียนรู้และพัฒนาการบางอย่างจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เช่น ใน 3 ปีแรก จะเป็นเวลาที่ที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาด้านภาษา ถ้าหากพันวัยนี้ไปจะต้องใช้ความพยายามในการเรียนรู้อย่างมาก หรือในช่วงก่อนวัยเรียนเด็กมีโอกาพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้ออย่างเต็มที่ จะทำให้เด็กมีทักษะทางร่างกายที่ดี ทำในสิ่งที่ซับซ้อนและยากขึ้นได้ดีตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ถูกจำกัด และไม่ได้รับการฝึกฝนการใช้ทักษะกล้ามเนื้อต่างๆ จะทำให้พบกับความยากลำบากภายหลัง

5) พัฒนาการดำเนินไปในทิศทางที่คาดหมายได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความซับซ้อน การจัดการอย่างมีระบบและลักษณะนิสัยส่วนตัว การเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยดำเนินจากความรู้เชิงพฤติกรรมไปสู่เชิงสัญลักษณ์ เช่น เด็กเรียนรู้ที่จะหาตำแหน่งของบ้านและสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นเวลายาวนานก่อนที่เด็กจะสามารถเข้าใจคำพูดซ้ำๆ ขวา หรืออ่านแผนที่ของบ้านนั้นได้ การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ คือการจัดให้เด็กได้มีโอกาสที่จะเพิ่มและขยายความเข้าใจทางพฤติกรรมของเด็กให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยจัดเตรียมให้ประสบการณ์หลากหลาย

ที่ได้มาโดยตรงและโดยการช่วยเหลือให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ จากสื่อที่หลากหลาย เช่น ภาพวาด ภาพเขียน การก่อสร้างรูปแบบต่างๆ การพรรณนาเป็นวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นต้น อย่างไรก็ตามถึงแม้เด็กสามารถใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อแสดงให้เห็นถึงกรอบความคิดต่างๆ แต่รูปแบบและสื่อสำหรับเด็กแต่ละช่วงอายุมีความแตกต่างกัน เช่น การเรียนรู้สำหรับเด็กทารก เด็กอ่อนและเด็กวัยหัดเดิน คือการรับส่งความรู้สึก และการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ส่วนเด็กวัย 2 ขวบ สามารถใช้วัตถุสิ่งหนึ่งแทนวัตถุอีกสิ่งหนึ่งในการเล่น (ก้อนอิฐสำหรับโทรศัพท์หรือช้อนสำหรับกีตาร์)

6) วัฒนธรรมและการเรียนรู้เกิดขึ้นภายใต้และได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอันหลากหลาย พัฒนาการของเด็กสามารถทำความเข้าใจได้อย่างดีที่สุดภายใต้บริบท สังคมวัฒนธรรม ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางการศึกษา ชุมชน และสังคม โดยบริบทเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และบริบททั้งหมดมีผลกระทบต่อพัฒนาการเด็ก เช่น เด็ก คนหนึ่งอยู่ในครอบครัวที่แสดงความรัก และการให้การสนับสนุนเป็นกำลังใจจากชุมชน อาจได้รับผลกระทบจากอคติของสังคมที่ใหญ่กว่า เช่น การเหยียดสีผิว หรือการเหยียดเพศ ซึ่งเป็นผลกระทบจากทัศนคติของสังคมทั่วไปในทางลบและการเลือกปฏิบัติ ดังนั้นครูผู้สอนระดับปฐมวัยต้องเข้าใจถึงอิทธิพลของบริบททางสังคม วัฒนธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ รับรู้เอาใจใส่ความสามารถที่กำลังพัฒนาของเด็ก และยอมรับความหลากหลายที่เด็กจะแสดงออกถึงความสำเร็จในพัฒนาการ

7) เด็กเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น โดยใช้ความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ทางกายภาพและสังคมโดยตรง รวมถึงความรู้ที่ถูกส่งต่อผ่านทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่อยู่รอบตัว เด็กมีส่วนร่วมในพัฒนาการและการเรียนรู้ของตนเองด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีความหมายจากที่บ้าน ที่โรงเรียน และชุมชน นับแต่แรกเกิด เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการสร้างความเข้าใจของตนเองจากประสบการณ์ โดยความเข้าใจเหล่านี้เป็นสื่อกลางและเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม เด็กเรียนรู้จากการสังเกตและ การเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับเด็กและผู้ใหญ่อื่นๆ เด็กจำเป็นต้องสร้างสมมติฐานทั้งหลายของตนเองและพยายามดำเนินไปตามสมมติฐานอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปรับให้เหมาะสมทางกายภาพและกระบวนการคิดทั้งหลายของตนเอง

8) พัฒนาการและการเรียนรู้เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของวุฒิภาวะทางชีววิทยาและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงโลกทางกายภาพและทางสังคมซึ่งเด็กดำรงชีวิตอยู่ หลักการนี้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เป็นผลผลิตของการถ่ายทอดทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน นักพฤติกรรมนิยมได้มุ่งเน้นไปที่อิทธิพลทางสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลต่อ

การเรียนรู้ ในขณะที่กลุ่มวุฒิกวาระนิยม ได้ให้ความสำคัญลักษณะเฉพาะที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

9) การเล่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับเด็กในการพัฒนาทางด้านสังคม ทางด้านอารมณ์ และสติปัญญา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการ การที่เด็กได้เล่นทำกิจกรรมทำให้เด็กมีโอกาสทำความเข้าใจโลก ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม แสดงออก ควบคุมอารมณ์ และพัฒนาความสามารถเกี่ยวกับสัญลักษณ์ รวมถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ด้วยการเล่นของเด็กทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจพัฒนาการและนำไปสู่การสนับสนุนที่เหมาะสม

10) พัฒนาการมีความก้าวหน้าเมื่อเด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติทักษะ ความสามารถที่ได้เรียนรู้ใหม่ รวมถึงเมื่อได้พบกับความท้าทายที่อยู่เหนือความเชี่ยวชาญในปัจจุบัน พัฒนาการและการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่พัฒนาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งต้องการให้ผู้ใหญ่ เข้าใจลำดับที่ต่อเนื่อง ทำการสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดเพื่อจัดหลักสูตร การเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมอันจะทำให้ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของเด็กปรากฏออกมาและหลังจากนั้นช่วยเหลือให้เด็กพัฒนาก้าวหน้าขึ้น โดยการตั้งเป้าหมาย ประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหลาย ตามขอบเขตของศักยภาพที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความท้าทายแต่ไม่ได้ทำให้ท้อแท้

11) เด็กแสดงให้เห็นถึงรูปแบบของการรับรู้และเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นักทฤษฎีการเรียนรู้และนักจิตวิทยาพัฒนาการได้ยอมรับว่า มนุษย์เข้าใจโลกในหลายแนวทางที่ต่างกัน ที่แต่ละคนจะมีแนวโน้มมีรูปแบบของการเรียนรู้ที่ชื่นชอบมากกว่า การศึกษาความแตกต่าง ในรูปแบบของการเรียนรู้ได้เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของผู้เรียนด้วยการมองเห็น การได้ยินเสียง หรือรับรู้ด้วยสัมผัส จากข้อสรุปดังกล่าวครูผู้สอนไม่ใช่แต่เพียงให้โอกาสสำหรับเด็กที่จะใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ชื่นชอบมากกว่าเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มี แต่ควรให้โอกาสในการช่วยเหลือเด็กพัฒนารูปแบบหรือความสามารถในการคิดและเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดด้อยด้วย

12) เด็กสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ดีกว่าในบริบทของชุมชนหนึ่งซึ่งมีความปลอดภัยและตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพ ความมั่นคงทางจิตใจ ความต้องการที่เด็กได้รับไม่ใช่มีเพียงแค่เรื่องสุขภาพ ความปลอดภัยและโภชนาการเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวข้องกับ การบริการที่ครอบคลุมถึงการดูแลด้านอื่นๆ เช่น การทันตกรรม สุขภาพจิต การให้บริการทางสังคม เป็นต้น

ทั้งนี้แนวการจัดการศึกษาโดยการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ มุ่งเน้นจัดการศึกษาแบบเด็กเป็นศูนย์กลาง การจัดให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่แต่ละคนมีลักษณะพิเศษเฉพาะตน และจัดให้เหมาะสมกับระดับอายุ ตั้งแต่เด็กเล็ก เด็ก 3-5 ขวบ และเด็ก 6 - 8 ขวบ หลักการดังกล่าวนี้ถูกนำมาปฏิบัติ อันมีผลต่อการจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับ

เด็กปฐมวัย การส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน โดยมีจุดเน้นที่ความเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม ในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านสังคม อารมณ์ สุนทรียะ จริยธรรม ภาษา สติปัญญา และร่างกายที่ประกอบด้วยสุขภาพ กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อย่อย โดยคำนึงถึงเด็กเป็น รายบุคคล ระดับอายุ และบริบททางสังคมวัฒนธรรม

2.2.2 พื้นฐานจากข้อมูลความรู้ที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

ข้อความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเป็นผลมาจาก กระบวนการในการตัดสินใจของนักการศึกษาปฐมวัยที่เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กมีพื้นฐานจาก ข้อมูลความรู้ที่สำคัญอย่างน้อยที่สุด 3 ประการ (Bredekamp and Copple, 1997: 8) ได้แก่

1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับอายุโดยสามารถคาดการณ์ได้ภายในช่วงอายุหนึ่งเกี่ยวกับ กิจกรรม สื่ออุปกรณ์ หรือประสบการณ์ที่ปลอดภัยมีผลดีต่อสุขภาพ มีความน่าสนใจ ประสบ ความสำเร็จได้และมีความท้าทายต่อเด็ก

2) ความรู้เกี่ยวกับจุดแข็ง ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละ คนภายในกลุ่มที่สามารถประยุกต์ใช้และตอบสนองต่อความแตกต่างรายบุคคลที่หลากหลาย

3) ความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่เพื่อทำ ให้มั่นใจว่าประสบการณ์ในการเรียนมีความหมาย มีความเกี่ยวข้องและเคารพต่อการมีส่วนร่วม ของเด็กและครอบครัว

2.2.3 แนวคิดการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

แนวคิดการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ มีมิติที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ การจัดสิ่งแวดล้อมและการกำหนดเนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ กิจกรรม และวิธีการที่เหมาะสมกับระดับ พัฒนาการของเด็ก และความพร้อมของแต่ละคน ความเหมาะสมที่จะต้องพิจารณา ดังที่ Early Childhood Network (1997, อ้างถึงในอรพรรณ บุตรกตัญญู, 2542: 14) สรุปไว้ดังนี้

1) ความเหมาะสมกับอายุ (age appropriateness) หมายถึง ลำดับขั้นใน การเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เกิดขึ้นระหว่าง 9 ปีแรกของชีวิต ที่สามารถทำนายได้ จากงานวิจัยทางพัฒนาการมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นกับพัฒนาการทุกด้าน เป็นอายุ ทางพัฒนาการของเด็กคนหนึ่งๆ ที่อาจมีช่วงกว้างของการพัฒนาเช่นเดียวกับเด็กคนอื่นๆ ภายใน กลุ่มอายุเดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันได้เนื่องจากอัตราการพัฒนาของแต่ละคน รูปแบบของ พัฒนาการหรือความแตกต่างรายบุคคลอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ช่วงอายุทางพัฒนาการอยู่ในช่วง 2 ปี

ของอายุจริงในเด็กชายอาจมีวุฒิภาวะน้อยกว่าเด็กหญิงมากถึง 6 เดือน และเป็นปกติสำหรับเด็ก ที่มีพัฒนาการที่แตกต่างและหลากหลายในพัฒนาการทุกด้าน

2) ความเหมาะสมกับแต่ละบุคคล (individual appropriateness) เด็กแต่ละคนมีรูปแบบและอัตราการเจริญเติบโตเฉพาะตน ทั้งในด้านบุคลิกภาพ รูปแบบการเรียนรู้ ภูมิหลังทางครอบครัว และประสบการณ์ในอดีต ความแตกต่างรายบุคคลเหล่านี้ควรสะท้อนในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่และมีการปฏิสัมพันธ์ในหลักสูตรของเด็ก การเรียนรู้ในเด็กเล็กๆ เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์โดยตรงที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์ ความคิด และบุคคลที่เด็กเกี่ยวข้อง ประสบการณ์ต่างๆ ควรเหมาะสมกับพัฒนาการที่เกิดขึ้นของเด็กโดยสร้างความท้าทายสำหรับการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีการขยายความสนใจ

3) ความเหมาะสมของบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (cultural and social context appropriateness) เด็กไม่ได้เติบโตในห้องเรียนเล็กๆ แต่เติบโตภายในบริบทของครอบครัว เพื่อนบ้านและชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้ใหญ่ทำงานกับเด็กภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เพื่อให้มั่นใจว่าประสบการณ์การเรียนรู้มีความหมาย ความสัมพันธ์และเคารพต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและครอบครัว

2.2.4 การดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติลักษณะของพัฒนาการและการเรียนรู้ในระหว่างช่วงปฐมวัย ได้ก่อให้เกิดคู่มือและคำแนะนำ ซึ่งบอกให้ทราบถึงแนวปฏิบัติทั้งหลายของนักวิชาการด้านการศึกษาระดับปฐมวัย ที่ให้ความสำคัญกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ โดยกำหนดให้ครูผู้สอนผสมผสานการนำหลายขอบเขตของฐานความรู้ในด้านการสอนว่า ควรสอนอย่างไร เนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอนควรสอนอะไร สอนเมื่อใด ทำการประเมินสิ่งที่เด็กเรียนรู้ได้อย่างไร และคำนึงถึงการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน วิธีการสอนให้เหมาะสมตามจุดแข็งหรือความถนัด ความจำเป็นและความสนใจเฉพาะรายบุคคลของเด็ก รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับเด็กครอบครัว และบริบททางสังคมวัฒนธรรมด้วย สำหรับสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการมี 5 ประการ ดังที่ NAEYC (1996a) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

1) การสร้างสรรค์สังคมที่มีความห่วงใยของผู้เรียนรู้ แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่ว่า การสนับสนุนพัฒนาการของความสัมพันธ์ทั้งหลายระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เด็กกับครูผู้สอน ครูผู้สอนกับครอบครัว โดยที่ชุมชนนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่รับรู้เกี่ยวกับการสร้างความรู้ทางสังคม และความสำคัญของการสร้างความห่วงใยต่อผู้อื่น โดยครอบคลุมถึงสังคมที่ซึ่งเด็กทั้งหมดสามารถพัฒนาและเรียนรู้

1.1) การกำหนดระบบสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นให้ดำเนินบทบาทเหมือนการสร้างชุมชนของผู้เรียนรู้โดยที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนทุกคนมีความเกื้อกูลเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันในด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเพื่อการเรียนรู้

1.2) ความคงเส้นคงวาของความสัมพันธ์ในด้านบวกของผู้ใหญ่และเด็กเป็นตัววัดพื้นฐานของพัฒนาการที่ดีและเป็นการทำให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกภายนอก รวมถึงวิธีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ชั้นเรียนของเด็กปฐมวัยเป็นสังคมที่เด็กแต่ละคนมีคุณค่า เด็กจะเรียนรู้การเคารพซึ่งกันเห็นคุณค่าในความแตกต่างของเด็กคนอื่น

1.3) ความสัมพันธ์ในสังคมเป็นอีกหนึ่งบริบทที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เด็กแต่ละคนต่างมีจุดแข็งและความสนใจที่เกื้อกูลต่อระบบโดยรวมของกลุ่ม เมื่อเด็กมีโอกาสได้เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มเล็กๆ พูดคุยกับเด็กคนอื่นหรือผู้ใหญ่ ก็จะเกิดการเจริญเติบโตของพัฒนาการและเกิดการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยกันในกลุ่มเป็นบริบทที่ช่วยขยายขอบเขตพัฒนาการของเด็ก ส่วนสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ทำให้เด็กได้สร้างความเข้าใจในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และเด็กคนอื่น ๆ

1.4) สิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ถูกออกแบบมาให้มีความปลอดภัยและดีต่อสุขภาพเด็ก ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องสำหรับการทำกิจกรรม การกระตุ้นประสาทสัมผัส การพักผ่อน มีอากาศบริสุทธิ์และถูกหลักโภชนาการ การจัดโปรแกรมสำหรับเด็ก ในแต่ละวันต้องมีความสมดุลระหว่างการพักผ่อนและกิจกรรมการเคลื่อนไหว มีความปลอดภัย ให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายมากกว่าความเบื่อหน่าย ความเครียดหรือกังวล

1.5) สิ่งแวดล้อมที่ถูกจัดขึ้นและกิจวัตรที่กำหนดเป็นแบบแผนส่งผลต่อการเรียนรู้โดยรวม สิ่งแวดล้อมที่จัดให้เด็กมีพลวัตรและมีการเปลี่ยนแปลงที่สามารถคาดเห็นและเข้าใจได้ในมุมมองของเด็ก การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้สำหรับเด็กต้องมีความหลากหลาย ของอุปกรณ์ ความหลากหลายของโอกาส เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงอย่างมีความหมาย

2) การสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ผู้ใหญ่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการที่สมบูรณ์ของเด็ก ความสัมพันธ์ตั้งแต่แรกเกิดกับผู้ใหญ่ส่งผลต่อทักษะทางสังคมที่ดี มีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ รวมถึงเป็นสื่อที่นำไปสู่การเรียนรู้ทางภาษาและการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก ในขณะที่เดียวกันเด็กเป็นผู้สร้างความเข้าใจของตนเองและเป็น ผู้ริเริ่ม ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของตน ครูผู้สอนต้องพยายามที่จะรักษาสมดุลระหว่างการเรียนรู้ที่ริเริ่มด้วยตัวเด็กเองและการเรียนรู้ด้วยการช่วยเหลือและชี้แนะโดยผู้ใหญ่ ครูผู้สอนต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในการจัดระดับของกิจกรรม สื่อการสอน และ

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อเด็กทั้งแบบกลุ่มหรือรายบุคคล โดยความรู้ในด้านนี้ถูกใช้ร่วมกับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและความเข้าใจด้านรูปแบบการเจริญเติบโต จุดแข็ง ความต้องการ และประสบการณ์ของเด็กแต่ละคนเพื่อออกแบบหลักสูตร การเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงปฏิสัมพันธ์ของครูผู้สอนกับเด็ก ดังนี้

2.1) ครูผู้สอนต้องเคารพต่อคุณค่าของเด็กและให้การยอมรับ รวมถึงปฏิบัติต่อเด็กอย่างให้เกียรติตลอดเวลา

2.2) ครูผู้สอนมีภารกิจหลักที่จะต้องรู้จักเด็กแต่ละคนเป็นอย่างดี ดังต่อไปนี้

ก. เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่ดีต่อเด็กเพื่อสนับสนุน พัฒนาการของเด็ก และรับรู้ถึงความต้องการตามศักยภาพของเด็ก ครูผู้สอนต้องรับฟังเด็กและปรับตัวให้เข้ากับความต้องการ ความสนใจ แนวทาง ความสามารถที่ต่างกันของเด็ก

ข. สังเกตเด็กอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมตามธรรมชาติของเด็กในการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือกับเด็กคนอื่นๆ เพื่อเรียนรู้ถึงความสนใจ ความสามารถและความก้าวหน้าทางพัฒนาการซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

ค. มีความเข้าใจว่า เด็กพัฒนาและเรียนรู้ภายใต้บริบทของ ครอบครัวและชุมชน ครูผู้สอนต้องสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับเด็ก ที่อยู่นอกห้องเรียนและสร้างความตระหนักในมุมมองที่เห็นความสำคัญของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็ก

ง. ระมัดระวังต่อสิ่งที่บ่งถึงสถานการณ์ที่สร้างความเครียดและการกระทบกระเทือนทางจิตใจ และต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการลดความตึงเครียดและฟื้นฟูจิตใจ

จ. มีความรับผิดชอบตลอดเวลา ให้การดูแล วางแผนสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้น

2.3) ครูผู้สอนเป็นผู้ที่เชื่อมต่อในด้านสติปัญญาและจัดเตรียม สิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ดังนี้

ก. ใช้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กและความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับการดูแลเด็กเป็นกลุ่มและความคุ้นเคยเรื่องความต้องการในการเรียนรู้และพัฒนาการ ของเด็กในการกำหนดขอบเขตของการหลักสูตร การกำหนดกลวิธีการสอน และการจัดสิ่งแวดล้อม

ข. จัดให้มีความพร้อมพร้อมและหลากหลายในการจัดประสบการณ์ การจัดสื่อการเรียนต่างๆ กิจกรรมการแก้ปัญหา กิจกรรมการสำรวจ เพื่อให้มั่นใจว่าสิ่งที่เตรียมจะทำ ให้เรียกความสนใจจากเด็กได้

ค. ให้จัดให้เด็กมีโอกาสในการเรียนรู้ประสบการณ์อย่างมีความหมาย ให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเดี่ยว แนะนำให้เด็กได้ทำกิจกรรมและ สนุกกับกิจกรรมที่ตนเองเลือกได้

ง. จัดให้มีตารางกิจกรรมรายวันและรายสัปดาห์ จัดให้เด็กได้มี เวลาเล่นและเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างบูรณาการ

2.4) ครูผู้สอนเป็นผู้วางแผนให้เด็กสามารถบรรลุเป้าหมายของ หลักสูตรการเรียนการสอนซึ่งมีความหลากหลายในสาขา เช่น ภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา และสุขศึกษา ดังต่อไปนี้

ก. กำหนดความหลากหลายของประสบการณ์ สื่อการสอน อุปกรณ์ และวิธีการสอน ในการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่รองรับระดับความแตกต่างของ เด็กแต่ละคน ทั้งในด้านประสบการณ์ วุฒิภาวะ รูปแบบการเรียนรู้ ความต้องการ ความสนใจ ของ เด็กแต่ละคน

ข. นำวัฒนธรรม ภาษาถิ่นของเด็ก มาเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมโรงเรียน เพื่อให้แต่ละกลุ่มยอมรับและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน

ค. เตรียมพร้อมในการตอบสนองต่อความต้องการที่พิเศษของ เด็กแต่ละคน รวมถึงเด็กพิเศษที่ต้องการความสนใจและฝึกฝนทักษะ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องใช้กลยุทธ์ ที่มีอยู่ทั้งหมดในการดูแลและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะอย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กได้รับการบริการ เป็นการเฉพาะตามที่ต้องการ

2.5) ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมเด็กให้ร่วมมือกับเพื่อนในการ ตัดสินใจและทำสิ่งต่างๆ ร่วมกัน ดังนี้

ก. สนับสนุนเด็กให้เด็กได้ร่วมมือทำงานโดยปราศจากการไป ก้าวกายเรื่องการเสียเปรียบของเด็ก

ข. ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดกลุ่มเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ที่ แตกต่างกันไป ส่งเสริมให้มีการร่วมมือระหว่างกัน การสร้างความรู้สึกร่วมกันในความเป็นสังคม เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำทั้งงานเดี่ยว งานกลุ่มเล็ก และงานกลุ่มใหญ่

2.6) ครูผู้สอนพัฒนา กลั่นกรอง ใช้กลวิธีที่หลากหลายในการ ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

- ก. ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสเลือกและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่ม
- ข. ตั้งปัญหาและถามคำถาม แสดงความคิดเห็น เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดและขยายขอบเขตการเรียนรู้
- ค. เป็นผู้ต่อเติม ขยายขอบเขตความสนใจของเด็กผ่านนิทาน ประสพการณ์ การจำลองความคิด หรือตั้งสมมุติฐาน
- ง. หาวิธีที่เหมาะสมในการดำเนินการ แต่ไม่ใช่เป็นการบังคับ ทั้งนี้ปรับและเพิ่มสิ่งต่างๆ ตามความจำเป็น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในความพยายามของเด็กแต่ละคนกับกิจกรรมที่จัดให้
- จ. ชี้แนะ ให้ความช่วยเหลือเด็กเพื่อให้เด็กได้มีทักษะเฉพาะต่างๆ ตามด้านต้องการ
- ฉ. แบ่งความซับซ้อนและความยากของกิจกรรมให้เหมาะสมต่อทักษะและความรู้ของเด็ก รวมถึงการเพิ่มความยากของแบบฝึกหัดเมื่อเด็กมีความสามารถและมีความรู้ที่เพิ่มขึ้น
- ช. ให้ความช่วยเหลือแนะนำเพื่อให้เด็กทำงานได้สำเร็จในกรณีที่งานนั้นอยู่เหนือความสามารถของเด็กในการที่จะทำงานให้สำเร็จโดยลำพัง
- ซ. สร้างสถานการณ์ให้เด็กได้ประสบความสำเร็จและถูกท้าทายจริงๆ เพื่อสร้างความรู้สึกมั่นใจ ในความสามารถของผู้เรียนมีแรงจูงใจและความเพียร
- ณ. ใช้หลากหลายวิธีในการสนับสนุนให้เด็กได้สะท้อนความคิด และทบทวนจากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้เด็กมีความคิดรวบยอดและมีความเข้าใจ

2.7) ครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนาความรับผิดชอบและการควบคุมตนเองของเด็ก ดังนี้

- ก. บอกให้ทราบอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอถึงขอบเขตของพฤติกรรมเด็กและผลักดันให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กสามารถปฏิบัติได้ ครูผู้สอนจะเป็นผู้เชื่อมโยงให้เด็กได้ปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับภายในห้องเรียน
- ข. นำเด็กมาสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น หรือใช้ความผิดพลาดของเด็กเป็นบทเรียนและเตือนความจำเด็กเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และเหตุผลตามความจำเป็น

ค. รับฟังและรับรู้ถึงความรู้สึกในเรื่องที่ทำให้เด็กคับข้องใจ

โดยการตอบสนองอย่างให้การเคารพซึ่งกัน แนะนำการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งและจำลองทักษะ เพื่อที่จะช่วยให้เด็กได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง

3) การสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม เนื้อหาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยถูกกำหนดจากหลายปัจจัย ประกอบไปด้วยสาขาวิชาต่างๆ ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม และข้อมูลที่ได้จากผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ได้มีแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรที่คำนึงถึงอายุและประสบการณ์ของเด็ก โดยกำหนดแนวทางการสร้างหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย ดังต่อไปนี้

3.1) หลักสูตรที่เหมาะสมต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาเด็ก ครอบคลุมในทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสุนทรียะ และด้านภาษา

3.2) หลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมในทุกศาสตร์ สาขาวิชาและเกี่ยวข้องกับสังคม เสริมสร้างสติปัญญาและมีความหมายต่อตัวเด็ก

3.3) หลักสูตรต้องสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานของสิ่งที่เด็กรู้อยู่แล้ว หรือทำได้ เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการเรียนรู้และเกื้อหนุนความต้องการในการคิดทักษะใหม่ๆ

3.4) หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพมักจะปรับให้ครอบคลุมเรื่องของ ประเพณี เพื่อให้เชื่อมโยงกับเด็กได้ง่ายขึ้นและเพื่อให้มีการพัฒนาความคิดที่เข้มข้น การมุ่งเน้นไปที่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นวิธีที่ได้ผลเป็นบางครั้ง

3.5) หลักสูตรต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ กระบวนการและทักษะ รวมถึงการนำไปสู่การประยุกต์ใช้ทักษะเพื่อการเรียนรู้ต่อไป

3.6) สาระในหลักสูตรเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา การวิเคราะห์ การใช้เครื่องมือในการสืบเสาะหาความรู้ในวิชาต่างๆ วิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยในการศึกษา เช่น การทดลอง เชิงประจักษ์ การเขียน การแก้โจทย์คณิตศาสตร์ การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เรียนจากการบอกเล่า การแสดงบทบาทตามเนื้อหานั้นๆ

3.7) หลักสูตรต้องสนับสนุนวัฒนธรรมและภาษาถิ่นของเด็กและ ในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมให้เด็กได้แลกเปลี่ยนและมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เด็กอาศัย อยู่ด้วย

3.8) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสามารถนำมาใช้ได้จริงและได้ผล กับเด็กส่วนใหญ่ตามระดับอายุที่กำหนด

3.9) การดำเนินการใช้หลักสูตรต้องบูรณาการทั้งเทคโนโลยีทางกายภาพกับ ปรักฎษา มาสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย

4) การประเมินการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการวางแผนปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามแนว การปฏิบัติที่เหมาะสมกับ พัฒนาการ การประเมินถูกบูรณาการเข้าไปในหลักสูตร โดยการให้ครูผู้สอนได้สังเกตเด็กและ ประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามการ ประเมินเด็กเล็กให้มีความแม่นยำเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะการพัฒนาและการเรียนรู้ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับบริบทที่แวดล้อม บ่อยครั้งที่การประเมินไม่มีความ แม่นยำ เป็นการตีตราและทำร้ายเด็ก ดังนั้นจึงมีแนวทางการประเมินของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับ พัฒนาการดังนี้

4.1) การประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จของเด็กเป็น ความต่อเนื่อง จุดมุ่งหมายของการประเมินนอกจากจะดำเนินการเพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเด็ก ยังรวมถึงการนำผลการประเมินไปปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการ การ เรียนรู้ของเด็ก การสื่อสารกับครอบครัวของเด็ก และการประเมินความสำเร็จของโปรแกรมเพื่อนำ ไปพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

4.2) เนื้อหาของการประเมินสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของ จุดมุ่งหมายการเรียนรู้และพัฒนาการ การประเมินต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะให้ได้ ข้อมูลจากการประเมินมาใช้ในการวางแผนหลักสูตรอย่างบูรณาการ

4.3) วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของเด็ก ต้องอยู่บนพื้นฐานการสังเกตอย่างละเอียดลออ การเก็บข้อมูลต่างๆ ของเด็ก การเก็บชิ้นงานของ เด็กที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกิจกรรม และการประเมินที่ได้จากครอบครัวก็นับรวม เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินเช่นเดียวกัน

4.4) การประเมินมีขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะและใช้สำหรับการ แสดงให้เห็นถึงข้อมูลที่นำเชื่อถือและตรวจสอบได้

4.5) การตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อเด็กอย่างมาก เช่น จากการ สอบแข่งขันจะไม่ได้ข้อมูลที่เป็นารประเมินพัฒนาการอย่างเดียว แต่จะเป็นความหลากหลายของ ข้อมูลที่ได้จากผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากการสังเกตของครูผู้สอนและผู้ปกครอง

4.6) การประเมินและการสังเกตจะถูกนำมาใช้เพื่อระบุถึงเด็กที่ ต้องการให้มีการเรียนรู้หรือพัฒนาเป็นพิเศษ สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

4.7) การประเมินคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคลของผู้เรียน คำนึงถึงปัจจัยที่แตกต่าง เช่น การใช้ภาษา ปัญหาด้านภาษา และในขณะเดียวกันเด็กได้มีโอกาสพัฒนาภาษาถิ่นเมื่ออยู่ที่บ้านเช่นเดียวกับภาษาที่ใช้ในโรงเรียน

4.8) การประเมินไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะที่ว่า เด็กทำอะไรได้บ้าง แต่รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งที่เป็นเด็กวัยเดียวกันหรือผู้ใหญ่ โดยครูผู้สอนศึกษาได้จากพฤติกรรมของเด็กขณะทำงานรายบุคคลหรือทำงานกลุ่มร่วมกับคนอื่น ๆ

5) การสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับครอบครัว การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการก่อเกิดจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเด็กเฉพาะบุคคลอันรวมถึงบริบทของการเรียนรู้และการพัฒนา สำหรับมืออาชีพมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการหาข้อมูลจากการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวของเด็ก พ่อแม่เป็นผู้เริ่มต้นให้การศึกษาแก่เด็กในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญตระหนักดีว่าเด็กควรได้รับอะไร ดังนั้นพ่อแม่ควรจะได้รับความรู้ด้วย เมื่อจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของผู้ปกครองถูกตั้งขึ้นบนความต้องการของครอบครัวเป็นหลัก อาจนำไปสู่ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องว่าผู้ปกครองเป็นผู้ชี้นำโปรแกรม ต้องทำตามความต้องการของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามการร่วมกันของผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ดังหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

5.1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับครอบครัวต้องมีความเคารพซึ่งกันและกัน ร่วมมือ และแบ่งปันความรับผิดชอบ มีการเจรจาในความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

5.2) ครูผู้สอนระดับปฐมวัยต้องทำงานร่วมมือกับครอบครัวของเด็ก มีการสื่อสารสองทางกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

5.3) ผู้ปกครองได้รับการเชิญให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องการดูแลและการศึกษาของเด็ก มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ ตัดสินใจเกี่ยวกับโปรแกรมได้

5.4) ครูผู้สอนต้องรับรู้ในความต้องการเลือกของผู้ปกครองและเป้าหมายสำหรับเด็ก โดยต้องตอบรับผู้ปกครองด้วยความเคารพต่อการตัดสินใจและไม่ละทิ้งการปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณ

5.5) ครูผู้สอนและผู้ปกครองได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนาวินิจฉัย หรือการประชุมเพื่อช่วยให้ครอบครัวได้ตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

5.6) การให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำจากการประเมิน ครอบครัว

จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและวางแผนสำหรับเด็กแต่ละคน

5.7) โปรแกรมจะนำไปสู่การเชื่อมโยงครอบครัวกับการให้บริการ

ที่อยู่บนพื้นฐานของแหล่งทรัพยากร ความจำเป็นเร่งด่วน และลำดับความสำคัญ

5.8) ครูผู้สอน ผู้ปกครอง โปรแกรม หน่วยบริการทางสังคม

หน่วยบริการทางสุขภาพ หรือที่ปรึกษาอื่นๆ ที่เป็นผู้รับผิดชอบเด็กร่วมกับครอบครัวในวาระที่ต่างกัน ควรร่วมแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กเมื่อเด็กได้ผ่านจากโปรแกรมระดับหนึ่ง ไปสู่อีกระดับหนึ่ง

2.2.5 วิธีการคิดและการเรียนรู้ของเด็กที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

วิธีการคิดและการเรียนรู้ของเด็กที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Bredenkamp and Copple, 1997) สรุปได้ดังนี้

1) เด็กสร้างความเข้าใจในทัศนด้วยตนเองและได้รับประโยชน์จากการสอนโดยเพื่อนและครูที่มีความสามารถมากกว่า

2) เด็กได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการสาขาวิชาต่างๆ เช่นเดียวกับการที่เด็กเรียนรู้ผ่านเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้งในแต่ละสาขาวิชา

3) เด็กได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามตารางเวลา เช่นเดียวกับที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยการยืดหยุ่นเวลาของครูที่สนองตอบต่อความคิด ความต้องการ และความสนใจของเด็ก

4) เด็กได้รับประโยชน์จากโอกาสต่างๆ ที่เด็กได้เลือกอย่างมีความหมายในสิ่งที่เด็กต้องการปฏิบัติและเรียนรู้ และจากการมีความเข้าใจที่ชัดเจนถึงขอบเขตของทางเลือกต่างๆ ที่ยอมรับได้

5) เด็กได้รับประโยชน์จากสถานการณ์ที่ทำทลายความสามารถและการมีโอกาที่เพียงพอในการฝึกปฏิบัติทักษะที่เริ่มทำได้และต้องการให้คงอยู่

6) เด็กได้รับประโยชน์จากโอกาสในการมีส่วนร่วมกับเพื่อน และการมีความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และจากการได้ปฏิบัติสิ่งต่างๆ เป็นรายบุคคลที่สนองตอบต่อจุดแข็ง ความสนใจ และความต้องการของเด็กเอง

7) เด็กต้องการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และการเคารพบุคคลอื่นที่มีมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างจากเด็ก

8) เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้ และมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่าง ๆ และมีการตระหนักถึงความจำกัดของศักยภาพทางสติปัญญาและภาษาตามระดับอายุของตนเอง

9) เด็กได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการริเริ่มด้วยตนเอง การเล่นอย่างอิสระ และจากการวางแผนสร้างกิจกรรม โครงการและประสบการณ์ต่างๆ โดยครู

2.2.6 นโยบายเพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

นโยบายที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย โดย NAEYC (1996b)

1) การจัดเตรียมบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

1.1) การมีอยู่ของระบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาปฐมวัยที่จะได้รับความรู้และฝึกหัดทักษะที่จำเป็นในระดับวิทยาลัยเพื่อการเตรียมตัวในสาขาการศึกษาปฐมวัยและพัฒนารเด็ก

1.2) ครูผู้สอนในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ได้รับและคงไว้ซึ่งการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ในการฝึกฝนจากการปฏิบัติจริง มีการประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ในปัจจุบันไปสู่การปฏิบัติ

1.3) การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสำหรับการศึกษาพิเศษ เพื่อให้คำปรึกษาการช่วยเหลือและสนองต่อตามความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล

1.4) ผู้บริหารโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยต้องมีคุณสมบัติอย่างเหมาะสมนอกเหนือจากทักษะการบริหารจัดการ ที่รวมถึงการได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาและพัฒนารเด็กอย่างเฉพาะเจาะจง และจัดเวลาให้กับครู ได้มีโอกาสทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานรวมทั้งพ่อแม่และผู้ปกครอง

2) การจัดให้มีบุคลากรอย่างเพียงพอและมีการให้ค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรมที่จะสนับสนุนให้มีความต่อเนื่องในความสัมพันธ์ของผู้ใหญ่และเด็ก

2.1) การจัดให้มีเงินทุนอย่างเพียงพอ เพื่อจำกัดขนาดของกลุ่มและความเพียงพอของจำนวนผู้ใหญ่ที่จะให้การดูแลและการศึกษาเป็นเฉพาะรายบุคคลอย่างเหมาะสม ซึ่งแม้ว่าครูผู้สอนจะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมแต่ถ้ากลุ่มเด็กใหญ่เกินไป ก็ไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เด็กที่อายุน้อยๆ ต้องจัดให้อยู่ในกลุ่มที่เล็ก ขนาดของกลุ่มและอัตราส่วนของเด็กต่อผู้ใหญ่จะเพิ่มขึ้นทีละน้อยจนถึงระดับประถม อย่างไรก็ตามหากมีการรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าด้วย จำเป็นต้องให้มีจำนวนผู้ใหญ่เพิ่มขึ้น หรือทำให้ขนาดของกลุ่มเล็กลงเพื่อให้แน่ใจว่าความต้องการของเด็กทั้งหลายได้ถูกตอบรับ

2.2) โปรแกรมได้ให้ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ทั้งหลาย อย่างคุ้มค่ากับทักษะและคุณสมบัติเฉพาะ เพื่อนำไปสู่การจัดบริการที่มีคุณภาพและจัดหา บุคลากรที่เหมาะสม

2.3) การพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับโปรแกรมในการหาบุคลากร และการจัดกลุ่มเด็ก เพื่อเพิ่มโอกาสให้เด็กในการได้รับประสบการณ์ด้านความสัมพันธ์อย่าง ต่อเนื่องกับครูและเด็กคนอื่น ด้วยวิธีการต่างๆ ที่รวมถึงการจัดกลุ่มเด็กคละอายุ และความสัมพันธ ะหว่างครูผู้สอนกับเด็กที่คละอายุกัน

3) การมีทรัพยากรและความรู้ความชำนาญอย่างเพียงพอในการ จัดเตรียมให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย กระตุ้นการเรียนรู้ และมีวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เพียงพอ เหมาะสมกับกลุ่มอายุเด็ก

4) การวางระบบเพื่อควบคุมดูแลคุณภาพของโปรแกรมการศึกษา ปฐมวัย

5) การจัดให้มีแหล่งทรัพยากรชุมชนเพื่อใช้และสนับสนุนความต้องการ อย่างกว้างขวางตามความต้องการของเด็กและครอบครัว

6) เมื่อเด็กเป็นรายบุคคลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้หรือไม่ มีความก้าวหน้า จะไม่มีการให้คะแนนหรือการเลื่อนชั้นใดๆ แต่จะเป็นการให้ดูแลที่มากเพิ่มขึ้น เช่น การสอนพิเศษ สอนเป็นรายบุคคล หรือวิธีอื่นใดที่จะช่วยเร่งการเรียนรู้ของเด็ก

7) โปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัยใช้ตัวชี้วัดความก้าวหน้าที่หลากหลาย ในพัฒนาการด้านต่างๆ เพื่อประเมินผลกระทบของโปรแกรมต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีการรายงานความก้าวหน้าของเด็กต่อผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ การวัดผลสัมฤทธิ์ แบบที่เป็น กลุ่ม แบบที่เป็นมาตรฐาน และแบบเลือกคำตอบ จะไม่ถูกนำมาใช้สำหรับเด็กที่เรียนก่อนระดับชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 3 หรือถ้าเป็นไปได้ก่อนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเมื่อใดก็ตามที่มีการ ทดสอบจะต้องให้มีการตรวจสอบได้โดยสาธารณชน

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ มีฐานความคิดจากทฤษฎีการ เรียนรู้ของเด็กเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับเด็กแต่ละคน โดยคำนึงถึงอายุ ระดับพัฒนาการ ความเป็นเฉพาะบุคคล รวมถึงการคำนึงถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อม ต่อเด็ก ที่นำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงระดับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีและมีความเหมาะสมกับเด็กมากที่สุด อย่างไรก็ตามการ ปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเป็นแนวทางที่อธิบายและแนะนำแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ใช่เป็น กฎหรือข้อกำหนดที่ตายตัว ผู้ที่นำไปปฏิบัติสามารถเลือกนำแนวทางการปฏิบัติไปปรับใช้ให้

เหมาะสมได้ตามบริบทของตนเอง ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการพัฒนาและให้การจัดการศึกษาให้เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

2.3 การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมอง (Brain-Based Learning)

2.3.1 การเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมอง

Brain-Based Learning (BBL) เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมอง คือ การนำองค์ความรู้เรื่องสมอง และธรรมชาติการเรียนรู้เรื่องสมอง มาใช้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างประสบการณ์ ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมและกระบวนการอื่นๆ ร่วมกับสื่อเพื่อการเรียนรู้ต่างๆ ทำให้เด็กสนใจ เข้าใจ เรียนรู้ และรับไว้ในความทรงจำระยะยาว ทั้งยังสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เป็นการสร้างศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ของมนุษย์ (สถาบันวิทยาการการเรียนรู้ องค์การมหาชน, ม.ป.ป.) หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้โดยอาศัยสมองเป็นพื้นฐาน ถือกำเนิดขึ้นมาในทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงที่ความรู้ทางด้านประสาทวิทยาศาสตร์ (neuroscience) และวิทยาการเกี่ยวกับการเรียนรู้ (cognitive science) มีความก้าวหน้ามาก ความรู้ทางวิชาการเหล่านี้สามารถใช้อธิบายกระบวนการที่มนุษย์เกิดการรู้สึกนึกคิด และการเรียนรู้ กระบวนการเหล่านี้ทั้งหมดเกิดขึ้นในสมองซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดของระบบประสาทของมนุษย์ ดังนั้นทฤษฎีของการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นพื้นฐาน จึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สมองถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในการเรียนรู้ตามธรรมชาติหลักการที่ว่านี้ไม่ใช่เป็นสาขาวิชาใหม่ แนวทางปฏิบัติหรือคำสอนใหม่เลย แต่เป็นทฤษฎีที่คิดค้นมาจากหลายๆ หลักการ และความรู้จากหลายๆ แขนงเพื่อที่จะหาแนวทางที่สามารถตอบคำถามพื้นฐานที่ว่า อะไรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสมองในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นัยพินิจ คชภักดี, ม.ป.ป.)

หลักการสอนที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ที่เข้ากับการทำงานของสมองสรุปจาก Funderstanding (n.d.) มีดังนี้

- 1) การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้แบบประสานทุกอย่าง (orchestrated immersion) ให้ผู้เรียนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเต็มที่

2) ให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย (relaxed alertness) ต้องลดความหวาดกลัว ความหวั่นวิตกในผู้เรียน มีบรรยากาศที่ท้าทาย น่าสนใจแต่ไม่กดดัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนตื่นตัวแต่รู้สึกผ่อนคลายตามธรรมชาติ

3) การส่งเสริมให้ผู้เรียนประมวลข้อมูลอย่างกระตือรือร้น (active processing) ให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติ ไม่ใช่การจดจำ ผลกระทบของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมองต่อระบบการศึกษา มีดังนี้ (Funderstanding, n.d.)

1) ด้านหลักสูตร ครูผู้สอนต้องออกแบบการเรียนการสอนในประเด็นที่นักเรียนสนใจและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในบริบทจริงของผู้เรียน

2) ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีโอกาสเรียนเป็นกลุ่ม ให้มีการเรียนรู้จากปัญหาที่มีอยู่จริง และส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

3) ด้านการประเมิน หลังจากการเรียนรู้เด็กควรได้รับการประเมินจากความเข้าใจที่ตนได้เรียนรู้ ต้องหาวิธีวัดผลที่ช่วยให้นักเรียนติดตามประเมินผลและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองซึ่งด้วยวิธีนี้จะทำให้เด็กสามารถตรวจสอบและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้

2.3.2 หลักการเรียนรู้ของสมอง 12 ประการ

ในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด Caine and Caine (Caine Learning Institute, n.d.) ได้สรุปข้อค้นพบเพื่อเตรียมพื้นฐานความเข้าใจสำหรับธรรมชาติของสมองกับการเรียนรู้ไว้ 12 ข้อ โดยพัฒนาจากสิ่งที่เราเรารู้เกี่ยวกับการทำงานของสมองในการเรียน และการสอน หลักการเหล่านี้มีต้นกำเนิดมาจากการศึกษาวิทยาศาสตร์แขนงต่างๆ ที่เป็นกรอบความคิดเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน ดังนี้

1) การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการทำงานของระบบสรีระร่างกาย (all learning engages the physiology) การเรียนรู้เป็นธรรมชาติเช่นเดียวกับการหายใจ สมองและร่างกายทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทุกๆ อย่างที่มีผลต่อการทำงานของระบบสรีระร่างกายย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้

2) สมองและจิตสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (the brain/mind is social) สมองจะทำงานเป็นระบบทางสังคมคล้ายสังคมมิติ (social brain) สมองจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จึงถือว่าสมองเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม

3) ธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการค้นหาความหมาย (the search for meaning is innate) ซึ่งเป็นลักษณะในธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่ต้องการค้นหาความหมาย และตีความหมายของสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาตลอดชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นความต้องการที่จะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องมีใครมาสอน เพื่อความอยู่รอดของตนเอง

4) การค้นหาความหมายที่เกิดขึ้นอย่างมีรูปแบบ (the search for meaning occurs through patterning) มนุษย์มีรูปแบบในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ สมอจะรับรู้และทำความเข้าใจ ค้นหาความหมายอย่างมีรูปแบบเฉพาะบุคคล สมอจะทำหน้าที่บันทึกประสบการณ์ที่คุ้นเคยและสร้างรูปแบบสำหรับประสบการณ์ที่ไม่คุ้นเคย

5) อารมณ์มีผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ (emotions are critical to patterning) ความคิด การตัดสินใจ การแสดงออก ของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากอารมณ์ ทั้งสองส่วนไม่สามารถแยกจากกันได้ อารมณ์จะเป็นตัวที่หล่อหลอมความคิด และความคิดก็จะมีส่วนหล่อหลอมอารมณ์

6) สมอรับและสร้างข้อมูลทั้งที่เป็นส่วนย่อยและองค์รวม(the brain/mind processes part and wholes simultaneously) สมอจะทำหน้าที่แบ่งข้อมูลเป็นส่วนๆ แยกแยะสิ่งต่าง ๆ เป็นส่วนย่อย และการคิดแบบองค์รวม โดยสมอทั้งซีกซ้ายและซีกขวาจะทำงานประสานกันในทุกกิจกรรม

7) การเรียนรู้ครอบคลุมจุดสนใจหลักและรับรู้สิ่งรอบตัวในขณะเดียวกัน (learning involves both focuses attention and peripheral perception) มนุษย์สามารถเรียนรู้ตัดสินใจได้อย่างรอบด้าน โดยรับรู้จากข้อมูล ข่าวสารซึ่งเป็นศูนย์รวมของความสนใจ และข้อมูลข่าวสารที่อยู่รอบ ๆ ความสนใจนั้น ๆ

8) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว (learning is both conscious and unconscious) การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดได้ทั้งในภาวะที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว การเรียนรู้บางอย่างอยู่ในระดับที่ลึกมากเป็นการเรียนรู้แบบค่อยๆ สะสม ความเข้าใจอาจจะยังไม่ได้เกิดในเวลานั้น แต่ไปเกิดภายหลัง ประสบการณ์ที่เรียนรู้ในอดีตจะเป็นส่วนหนึ่งของความรู้พื้นฐานของเรา

9) มนุษย์มีระบบความจำอย่างน้อยสองระบบ (there are at least two approaches to memory) คือ ระบบความจำแบบมิติลัมพันธ์ และการเรียนรู้แบบท่องจำ ข้อมูลทั้ง

ที่มีความหมายและไม่มีความหมายจะถูกจัดลำดับ และเก็บสะสมไว้ในสมองด้วยรูปแบบที่แตกต่างกัน การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นจากความจำทั้งสองระบบ

10) การเรียนรู้เป็นลำดับขั้นพัฒนาการ (learning is developmental) การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์และมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของระบบสรีระสมองที่เปลี่ยนไปตามประสบการณ์หรือข้อมูลเดิม ซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน

11) สมองเรียนรู้จากความท้าทายไม่ใช่ความกลัว (complex learning is enhanced by challenge and inhibited by threat associated with helplessness and fatigue) การเรียนรู้อย่างท้าทายทำให้เรียนรู้ได้ดี แต่หากเป็นความกลัวจะทำให้ยับยั้งการเรียนรู้

12) สมองของมนุษย์มีการจัดระบบเป็นพิเศษเฉพาะแต่ละบุคคล (each brain is unique) กล่าวคือ แต่ละบุคคลมีรูปแบบการเรียนรู้ และการคิดที่หลากหลายโดยขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของคน ๆ นั้น

หลักการ 12 ประการดังกล่าว ทำให้เห็นถึงธรรมชาติการทำงานของสมองกับการเรียนรู้ได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อไป แผนภาพสรุปหลักการ 12 ประการ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 สรุปหลักการเรียนรู้ของสมอง 12 ประการ ปรับจาก (Caine Learning Institute)

2.3.3 ความสำคัญของสมองกับการเรียนรู้

ปัจจุบันองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับหน้าที่และพัฒนาการของสมองมีความก้าวหน้ามากขึ้น นักวิทยาศาสตร์ทางสมองและนักจิตวิทยาต่างก็ให้ความสนใจและมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบ หน้าที่ และพัฒนาการสมองของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบจากงานวิจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของสมองชัดเจนขึ้น นักการศึกษาทั้งหลายได้ใช้ความพยายามในการเชื่อมโยงข้อค้นพบดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยเหตุผลจากหลักฐานและงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของสมองจะทำให้เด็กมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

สมองของมนุษย์แรกเกิดมีน้ำหนักประมาณ 500 กรัม หรือราวๆ 1 ปอนด์ และเจริญเติบโตเต็มที่ประมาณ 3 ปอนด์ หรือ 1.5 กิโลกรัม เมื่ออายุ 18-20 ปี โดยจำนวนเซลล์สมองแรกเกิดมีประมาณหนึ่งแสนล้านเซลล์ แต่จะมีเครือข่ายเส้นใยสมองน้อยมาก เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นจำนวนเซลล์สมองไม่ได้เพิ่มขึ้นแต่จะขยายตัวและเพิ่มสายใยประสาทเพื่อเชื่อมระหว่างเซลล์ ทำให้เกิดการเรียนรู้และส่งผ่านข้อมูลเกิดการสื่อสารถึงกันได้ โดยสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวกระตุ้น ให้เด็กมีการสร้างเครือข่ายเส้นใยสมอง และจุดเชื่อมต่อ (synapse) ขึ้นมากมาย รวมถึงการเกิดไขมันล้อมรอบเส้นใยสมองเหล่านั้นด้วย ซึ่งบริเวณจุดเชื่อมต่อ ส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญมากเพราะเป็นบริเวณที่เซลล์ประสาทส่งกระแสประสาทไปติดต่อกับหรือเชื่อมโยงกันเป็นระบบประสาท การที่มีเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อและไขมันล้อมรอบเส้นใยสมองจำนวนมาก จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในช่วง 2-3 ปี แรกหลังคลอดสมองจะมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว สมองเด็กจะมีขนาด 80 % ของผู้ใหญ่ เพราะในช่วง 2-3 ปีแรกนี้จะมีการสร้างเส้นใยและจุดเชื่อมต่อจำนวนมาก (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2542: 17) สมองของแต่ละคนจะมีประสิทธิภาพดีเพียงใดนั้น 42 % ขึ้นอยู่กับกรรมพันธุ์แต่อีก 58 % เป็นการพัฒนาเพิ่มศักยภาพจากสิ่งแวดล้อมอื่น เช่น การเลี้ยงดู อาหาร สภาพแวดล้อม การใช้ชีวิต การจัดการศึกษา และปัจจัยเสริมเพื่อการเรียนรู้ต่างๆ (สถาบันวิทยาการการเรียนรู้, ม.ป.ป.) สมองทั้งซีกซ้ายและขวาจะทำงานประสานกัน และทำงานได้ดีที่สุด เมื่อเส้นใยประสาทเชื่อมสมองทั้งซีก ขวามีการสร้างขึ้นอย่างแน่นหนา สิ่งแวดล้อมรวมถึงปัจจัยเสริมเพื่อการเรียนรู้ต่างๆ จะช่วยเติมเต็มให้เซลล์สมองต่างๆ นั้น ทำงานเชื่อมโยงกัน ถ้าสมองไม่ได้รับการกระตุ้นหรือไม่ได้ถูกใช้ สมองส่วนนั้นจะถูกธรรมชาติกำจัดทิ้งไป ทำให้คนๆ นั้นอาจเสียโอกาสที่จะเรียนรู้ในบางด้านได้ นอกจากนี้สมองยังมีความสัมพันธ์กับการทำงานของอวัยวะอื่นๆ ของร่างกาย โดยทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของอวัยวะ เช่น การทำงานของหัวใจ ระบบภูมิคุ้มกันและฮอร์โมนต่างๆ ซึ่งสมองจะทำงานตลอดเวลาเพื่อให้คนเราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ Gardner (อ้างถึงในอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2549: 6) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวข้องกับสมองและการศึกษา โดยยกความสำคัญยิ่งของประสบการณ์ในระยะต้นของชีวิต ถึงแม้ประสบการณ์ทุกอย่างมีความหมายแต่สิ่งที่ได้รับในช่วงต้นๆ ของชีวิตมีความสำคัญเป็นพิเศษต่อชีวิตในช่วงต่อมา

2.3.4 ความสำคัญของการพัฒนาสมองต่อการพัฒนาของเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการ

ความสำคัญของการพัฒนาสมองต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบบูรณาการได้นำเสนอเป็นข้อสรุป โดยนายพินิจ คชภักดี (ม.ป.ป.) ดังนี้

- 1) สมองควบคุมการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ควบคุมพฤติกรรม ความประพฤติ และการแสดงออกของปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งต่างๆ เป็นรากฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพ ความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) สมองเรียนรู้ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
- 3) สมองควบคุมสมาธิ ความสนใจ การตัดสินใจ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเหตุผล ความรับผิดชอบ ความรู้สึกผิด-ชอบ ชั่ว-ดี จิตวิญญาณ จริยธรรมและคุณธรรม
- 4) การพัฒนาสมอง เป็นปัจจัยที่กำหนด ศักยภาพ อนาคต และคุณภาพของชีวิตคน
- 5) สมองควบคุมและโปรแกรมการเจริญเติบโตของร่างกายทั้งหมด
- 6) สมองควบคุมการทำงานของระบบร่างกาย เนื้อเยื่อ และเซลล์ต่างๆ ในร่างกาย และพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการพัฒนาทุกๆ ด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ภาษา วัฒนธรรม ทักษะการสื่อสาร สังคม มนุษย์สัมพันธ์ คุณธรรม และจริยธรรม
- 7) สมองเป็นระบบของการรับรู้ และประมวลข้อมูล การเรียนรู้ เก็บความจำ และประสบการณ์ต่างๆ ที่สร้างโลกทัศน์ของความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเราและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2.3.5 การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมอง

จากการค้นคว้าวิจัยที่ทำการทดลองกับหนูและเชื่อมโยงขยายผลไปสู่มนุษย์ โดย Diamonds และทีมวิจัย แห่ง University of California, Berkeley พบว่า สภาพแวดล้อมที่พรั่งพร้อม (enriched environment) จะเป็นการกระตุ้นเร้าที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของการเชื่อมต่อของสมองถึง 25 % (Jensen, 2000: 149) ซึ่งสภาพแวดล้อมที่พรั่งพร้อมจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดี อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย สภาพแวดล้อมที่พรั่งพร้อมของบุคคลหนึ่งอาจไม่เหมาะสมสำหรับอีกบุคคลหนึ่งก็ได้ Diamonds and Hopson (1998) ได้สรุปสภาพแวดล้อมที่พรั่งพร้อมไว้ดังนี้

- 1) มีความคงเส้นคงวาของการสนับสนุนอารมณ์ในแง่บวก
- 2) จัดให้มีการโภชนาการที่สมบูรณ์ด้วยคุณค่าทางอาหารจำพวกโปรตีน ไขมัน วิตามิน เกลือแร่ และพลังงาน อย่างเพียงพอ
- 3) มีการกระตุ้นประสาทรับรู้ทุกประเภท (แต่ไม่จำเป็นต้องกระตุ้นทุกอย่างพร้อมกัน)

4) มีบรรยากาศที่เป็นอิสระจากความกดดันและความเครียด แต่เข้มข้นไปด้วยความพึงพอใจระดับหนึ่ง

5) เสนอความท้าทายที่แปลกใหม่เป็นลำดับๆ ซึ่งไม่ง่ายหรือไม่ยากจนเกินไปสำหรับเด็กในขั้นตอนของพัฒนาการนั้นๆ

6) เปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านกิจกรรมที่จัดสรรไว้มากพอ

7) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสนใจต่างๆ ที่เป็นเรื่องทางจิตใจ ทางกาย สุนทรียภาพ ทางสังคมและทางอารมณ์

8) ให้โอกาสเด็กเป็นคนเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ของตนเอง

9) ให้เด็กได้มีโอกาสประเมินผลงานจากความพยายามของตนเองและมีโอกาสได้แก้ไขผลงานนั้น

10) มีบรรยากาศที่รื่นเริงที่สนับสนุนให้เด็กได้สำรวจและสนุกไปกับการเรียนรู้

11) เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กระทำ (active participant) มากกว่าเป็นผู้สังเกต (passive observer)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 58-60) ได้เสนอ แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการทำหน้าที่ของส่วนต่างๆ ในสมอง ไว้ดังนี้

1) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกห้องเรียนต้องปลอดภัย สะอาด ดึงดูดใจ และกว้างขวางพอ สำหรับสนามเด็กเล่น ควรมีพื้นที่อย่างน้อย 35 ตารางฟุต ต่อเด็ก 1 คน (พื้นที่ ที่กำหนดเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ ยังมีพื้นที่ที่มากยิ่งขึ้น)

1.1) พื้นที่ภายในที่จำกัดอาจทดแทนได้ด้วยพื้นที่ภายนอกที่มีร่มเงา มีการปลูกต้นไม้ยืนต้น ไม้ดอกที่มีกลิ่นหอมอ่อนๆ ส่วนพื้นที่ภายนอกอาจทดแทนด้วยพื้นที่ภายในบางส่วน เช่น โรงพละ สำหรับพื้นที่ที่ใช้เก็บของถาวรจะต้องไม่นำมาใช้ทดแทนพื้นที่อื่น

1.2) ขนาดของพื้นที่นอกรอการขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กที่ใช้พื้นที่นั้นในเวลาเดียวกัน ซึ่งจะต้องมีการจัดตารางการใช้พื้นที่ให้เพียงพอ เพื่อป้องกันการแย่งพื้นที่ระหว่างเด็กต่างกลุ่มอายุ การสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีที่จะบอกความเพียงพอของสถานที่

1.3) สภาพแวดล้อมในห้องเรียนต้องดึงดูดใจ มีสีสันสดใส การแสดงผลงานของเด็กและภาพต่างๆ จะต้องอยู่ในระดับสายตาของเด็ก

2) พื้นที่จัดกิจกรรมต้องกำหนดให้ชัดเจน เด็กต้องมีพื้นที่ที่สามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือกลุ่มใหญ่ ต้องมีทางเดินให้เด็กสามารถเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง และไม่ถูกหันเหความสนใจ

การจัดพื้นที่มีความสำคัญพอๆ กับจำนวนพื้นที่ เด็กๆ จะต้องสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปสู่กิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนคนอื่น ต้องจัดแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อเด็กในพื้นที่หนึ่ง จะได้ไม่ถูกหันเหความสนใจจากเด็กในกลุ่มอื่น การจัดพื้นที่ที่ดีจะทำให้เกิดพฤติกรรมพึงประสงค์ เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างบุคคล และสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดให้อย่างกระตือรือร้น

3) พื้นที่สำหรับเด็กต้องจัดให้สะดวกสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ อาจจัดเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล เช่น การเล่นต่อไม้บล็อก การเล่นบทบาทสมมติ ศิลปะ ดนตรี วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เครื่องเล่นสัมผัส หนังสือสำหรับเด็ก และกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเล่นน้ำ เล่นทราย งานไม้ อาจจัดให้มีได้ตามโอกาส

เกณฑ์เหล่านี้เน้นกิจกรรมมากกว่าพื้นที่ห้อง เช่น กิจกรรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นกิจกรรมซึ่งไม่กำหนดว่าจะต้องอยู่ส่วนใดของห้อง การเล่นไม้บล็อก การเล่นบทบาทสมมติ มุมหนังสือ ควรจัดแยกพื้นที่ไว้ไม่รวมกัน สำหรับกิจกรรมศิลปะหรือกิจกรรมประกอบอาหารควรมีพื้นที่สำหรับทำความสะอาด

4) สีที่ใช้ทาห้องเรียนและอาคารควรใช้สีที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เป็นสีอ่อนเย็น เช่น สีเขียว (ก้านมะลิ) สีฟ้า (เทอร์ควอยซ์) สีเหลือง (อ่อน) เป็นต้น

นอกจากนั้นสียังมีผลต่อการหลังสารเคมีในสมองและร่างกาย โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

สีแดง ●

ผลของสารเคมี กระตุ้นเร้าให้ตื่นเต้น

ผลต่อการเรียนรู้ ความรู้สึกเข้มแข็ง ความมุ่งมั่น สร้างทางเลือก พัฒนารูปแบบการเรียนรู้

สีส้ม ●

ผลของสารเคมี สดชื่น

ผลต่อการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม ช่วยในความจำ การตัดสินใจ

สีเหลือง ○

ผลของสารเคมี สงบ พร้อมเรียนรู้

ผลต่อการเรียนรู้ กระตุ้นความจำ การแสดงออก การคิดที่ชัดเจน

สีเขียว ●

ผลของสารเคมี ผ่อนคลาย สงบสุข (สาร dopamine)

ผลต่อการเรียนรู้ สร้างสมาธิ คิดอย่างมีเหตุผล การประยุกต์ การวิเคราะห์

สีฟ้า ●

ผลของสารเคมี สงบเย็น ผ่อนคลาย (สาร serotonin)

ผลต่อการเรียนรู้ สื่อสารได้ดี ไวต่อปฏิกิริยา ริเริ่มสร้างสรรค์

5) สื่อหรืออุปกรณ์ต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก มีปริมาณเพียงพอ มีหลากหลาย และมีความทนทาน โดยจัดวางไว้บนชั้นเตี้ยๆ ให้เด็กสามารถหยิบใช้ได้เอง

การจัดสื่อและอุปกรณ์ควรพิจารณาหลายๆ ด้าน โดยคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสมของสื่อเหล่านั้นๆ เด็กต้องการสื่อและอุปกรณ์ที่เข้าใจ สามารถลงมือทำได้ด้วยตนเอง เป็นการช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น วัสดุที่ต่อเป็นรูปต่างๆ เครื่องเล่นสัมผัส อุปกรณ์ในการเล่น บทบาทสมมติ วัสดุศิลปะ หนังสือ เทป เด็กในวัยนี้จะชอบเล่นวัสดุที่ต่อเป็นรูปต่างๆ และศิลปะ มากกว่ากิจกรรมอื่น จะใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์สร้างและสร้างสรรค์ ถ้าเขาสามารถหยิบเล่นได้เองอย่างอิสระ ควรหมุนเวียนเปลี่ยนสื่อเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย

6) จัดหาที่ให้เด็กได้เก็บของใช้ส่วนตัวเป็นสัดส่วน

7) ต้องจัดมุมสงบไว้ทั้งในและนอกอาคาร เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสอยู่ตามลำพังบ้าง การจัดสภาพแวดล้อมในลักษณะนี้ ควรให้ง่ายต่อการดูแลเด็กด้วย

8) สภาพแวดล้อมที่จัดให้เด็กควรมีส่วนที่อ่อนนุ่มบ้าง เช่น พรม เบาะ เก้าอี้ โยกลูก หมอน สนามหญ้า และวัสดุนุ่มๆ เช่น แป้ง ทราย น้ำ เป็นต้น

9) ใช้วัสดุดูดเสียงเพื่อลดเสียงดัง

โดยธรรมชาติ การเล่นเกมของเด็กจะมีเสียงดัง การลดเสียงที่ดังเกินไปอาจทำได้โดยการปูพรมหรือเสื่อ และการใช้วัสดุเก็บเสียงอื่นๆ เพราะเสียงที่ดังเกินไปอาจทำให้เด็กเหนื่อยและเครียดได้

10) พื้นที่นอกอาคารควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หญ้า เนินที่ราบ และพื้นที่สำหรับของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง ที่สำหรับขุด บ่อทราย และเครื่องเล่นสนามสำหรับขี่ ปีนป่าย ทรงตัว เป็นต้น บริเวณนี้จะต้องไม่ติดกับถนนหรือบริเวณที่มีอันตราย

พื้นที่นอกอาคารนี้ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ จุดเน้นอยู่ที่ชนิดของพื้นผิว เครื่องเล่น และอุปกรณ์ที่จัดไว้ อาจไม่ต้องมีเนินหรือที่ร่ม แต่ควรจัดสิ่งอื่นๆ ทดแทน และต้องมีรั้วหรือต้นไม้กั้นจากถนนหรือที่ที่มีอันตราย

11) ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรจัดอย่างเหมาะสมกับตัวเด็กและถูกสุขลักษณะ
ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรอยู่ในทำเลที่เหมาะสม มีสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นอย่างครบถ้วน เช่น
กระดาษชำระ สบู่ ผ้าเช็ดมือ เป็นต้น เด็กจะต้องได้รับคำแนะนำขั้นตอนทำความสะอาดร่างกาย
ล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม ก่อนและหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง

12) สภาพของห้องและบริเวณอาคารควรจัดให้ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

ห้องทุกห้องและบริเวณอาคารมีแสงสว่างเพียงพอ และมีการระบาย
อากาศที่ดี มีระบบป้องกันอุบัติเหตุจากไฟฟ้า ปลั๊กไฟควรปิดให้มิดชิด หรือไว้ในที่สูงพ้นมือเด็ก พื้น
ห้องควรเป็นวัสดุที่ไม่ลื่นและสามารถทำความสะอาดได้ง่าย ต้องปราศจากสิ่งกีดขวางที่เป็น
อันตรายแก่เด็ก ควรลบหรือมีเครื่องป้องกันเหลี่ยมของมุมอาคาร บันได ตู้ และโต๊ะต่างๆ เพื่อลด
อันตรายหากเกิดอุบัติเหตุ ไม่ใช่อุปกรณ์ที่มีสีซึ่งมีสารตะกั่ว

13) เครื่องเล่นสนามต้องมีความปลอดภัย

ควรจัดให้มีวัสดุกันกระแทก เช่น เสื่อ ขี้เลื่อย เบบะ หรือทราย มารองรับ
เครื่องเล่นต่างๆ เด็กต้องได้รับคำแนะนำถึงขั้นตอนของการเล่นเครื่องเล่นอย่างปลอดภัย และ
ชี้ให้เห็นถึงอันตรายหากเล่นผิดขั้นตอน การเล่นออกกำลังกายเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดในการพัฒนา
ด้านร่างกายของเด็ก ดังนั้นเครื่องเล่นทุกชนิดต้องมีความปลอดภัยมากที่สุด

14) ชยะและน้ำใสโครก

14.1) ต้องมีการกำจัดชยะทุกวันหรือเป็นประจำ ดังชยะในบริเวณ
สถานที่รับประทานอาหารต้องมีเพียงพอไม่รั่วซึม โดยอาจใช้ถุงพลาสติกสวมไว้ด้านในถึงชยะนั้น
ส่วนถังชยะในห้องครัวต้องมีฝาปิด

14.2) สำหรับน้ำใสโครกต้องมีท่อหรือรางระบายน้ำที่มีสภาพดี ไม่
แตกร้า ระบายน้ำจากห้องครัวและที่ล้างภาชนะอุปกรณ์ลงสู่ท่อสาธารณะหรือแหล่งกำจัดได้ดี

15) สถานที่เตรียมและปรุงอาหาร

โต๊ะเตรียม-ปรุงอาหาร และโต๊ะวางจำหน่ายอาหารทำด้วยวัสดุถาวร
แข็งแรง

16) สถานที่รับประทานอาหาร

ตัวอาคารไม่อับทึบ ไม่มีหยากไย่ มีแสงสว่างเพียงพอ พื้นทำด้วยวัสดุ
แข็ง เช่น คอนกรีต ซึ่งสะอาด ไม่ชำรุด ไม่มีน้ำขัง มีที่ล้างมือ และมีน้ำใช้ตลอดเวลา

กล่าวได้ว่าสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่มี
ความสัมพันธ์กับสมองและการเรียนรู้ของเด็ก เซลล์สมองเกิดวงจรการเรียนรู้เพราะมีสิ่งแวดล้อม
เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นสมองให้มีการสร้างเครือข่ายและเส้นใยประสาทและจุดเชื่อมต่อ

มากมาย รวมถึงการกระตุ้นให้มีการสร้างไขมันล้อมรอบเส้นใยประสาทที่มีผลต่อความฉลาด
ความสามารถในการเรียนรู้

2.3.6 การส่งเสริมปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสมอง

การดูแลสมองให้ได้รับปัจจัยสำคัญเพียงพอ ย่อมส่งผลต่อสมรรถภาพการทำงาน
ของสมอง ปัจจัยที่สำคัญดังกล่าว ดังที่ ทิศนา แชมมณี (2546: 38-45) นำเสนอไว้มีดังนี้

1) อาหาร การขาดสารอาหารที่จำเป็นของเด็ก จะส่งผลกระทบต่อสมอง เพราะเซลล์ประสาทที่ไม่ได้รับสารอาหารเพียงพอ จะไม่สามารถแตกกิ่งก้านสาขาออกไปได้ เป็น
ผลทำให้การเจริญเติบโตหยุดชะงัก เด็กอาจกลายเป็นเด็กปัญญาอ่อน หรือสมองพิการได้ สมอง
ต้องการพลังงานในรูปแบบต่างๆ อาหารที่ควรให้เด็กได้รับมากๆ คือ ผัก ผลไม้ ข้าว ขนมปัง เป็น
ต้น ส่วนอาหารที่เด็กควรได้รับในระดับปานกลาง คือ อาหารประเภทเนื้อ ปลา ไข่ ถั่วต่างๆ และนม
สำหรับอาหารที่ควรให้เด็กรับน้อยที่สุด ก็คือ น้ำตาล ไขมัน น้ำมัน เกลือ และแอลกอฮอล์

2) น้ำ เซลล์สมองจะสามารถทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อร่างกาย
ได้รับน้ำในปริมาณที่เพียงพอ การสูญเสียสมาธิ และความสามารถในการจดจำข้อมูลต่างๆ อาจ
เป็นผลมาจากสมองได้รับน้ำไม่เพียงพอ ดังนั้นเด็กจึงควรได้ดื่มน้ำบริสุทธิ์วันละ 6-8 ถ้วย

3) การหายใจ สมองต้องการออกซิเจน การหายใจเป็นกระบวนการช่วยให้
สมองได้รับออกซิเจนเพียงพอ การหายใจที่ถูกต้องคือ การหายใจลึกพอควร และมีจังหวะในอัตรา
ที่พอเหมาะ การหายใจอย่างถูกต้อง (ปรกติ) ช่วยให้เกิดสมาธิ สมองปลอดโปร่ง ลดสภาพการ
หลงลืม และป้องกันโรคสมองเสื่อมได้

4) การพักผ่อน การฟังดนตรี และการผ่อนคลายความเครียด มนุษย์มีคลื่น
อยู่ 4 ชนิด คือ

4.1) คลื่นบีตา เป็นคลื่นที่มีความเร็วสูงสุด เป็นช่วงคลื่นสั้นประมาณ
13-25 รอบต่อวินาที คลื่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อร่างกายและจิตใจไม่สงบ สับสน ส่งผลต่อการจำและการ
เรียนรู้ ทำให้เรียนรู้ได้ยากและเรียนรู้ช้า

4.2) คลื่นแอลฟา มีช่วงความถี่ประมาณ 8-12 รอบต่อวินาที เกิดขึ้นเมื่อ
จิตใจสงบ ได้รับการพักผ่อนเพียงพอ มีการผ่อนคลาย จะส่งผลต่อความจำและความสามารถในการ
การเรียนรู้ ทำให้เรียนรู้ได้ง่ายและเร็ว

4.3) คลื่นธีตา มีช่วงความถี่ประมาณ 4-7 รอบต่อวินาที เกิดขึ้นเมื่อ
ร่างกายได้รับการพักผ่อนมาก จิตใจสงบ คลื่นนี้จะทำให้เกิดการหยั่งรู้ และเกิดความคิดสร้างสรรค์

4.4) คลื่นเดลตา เกิดขึ้นในขณะที่บุคคลนอนหลับ มีความถี่เพียง
ประมาณ 0.5-3 รอบต่อวินาที ในขณะที่มีคลื่นนี้ สมองจะทำงานน้อยมาก

ด้วยเหตุที่คลื่นสมองมีผลต่อการทำงานของสมองดังกล่าว การที่ร่างกายรับการพักผ่อนเพียงพอและร่างกายมีจิตใจที่สงบ ผ่อนคลาย จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อสมรรถภาพการทำงานของสมองทั้ง 2 ซีกให้สัมพันธ์กัน การฟังดนตรีหรือเพลงในแนวที่มีทำนองสงบ สามารถช่วยให้เกิดการผ่อนคลายสมาธิ และทำให้เกิดคลื่น แอลฟา และ ธิตา ซึ่งจะช่วยให้สมองหลั่งสาร endorphine ซึ่งเป็นสารแห่งความสุข ช่วยลดความเครียดทั้งกายและใจ

5) การบริหารสมอง การบริหารสมองก็คือ การบริหารร่างกายในส่วนที่สมองควบคุมอยู่ โดยเฉพาะในส่วนของกล้ามเนื้อที่เชื่อมระหว่างสมองซีกซ้ายและขวา เพื่อช่วยให้สมองในส่วนนั้นแข็งแรงและทำงานได้ดี การบริหารสมองที่ทำกันโดยทั่วไปมี 4 ท่า คือ การเคลื่อนไหวสลับข้าง การยืดส่วนต่างๆ ของร่างกาย การเคลื่อนไหวเพื่อกระตุ้น และการบริหารอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างง่ายๆ

จากองค์ความรู้ทางด้านสมองทำให้ทราบถึงความสำคัญของสมองที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการและความพร้อมของเด็ก โดยเฉพาะช่วง 5 ปีแรกของชีวิต ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของสมอง พัฒนาการของสมอง และการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยปัจจัยภายใน หรือพันธุกรรมที่มีมาแต่กำเนิดและปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ซึ่งทั้งสองส่วนต่างก็ต้องเอื้ออำนวยซึ่งกันและกันจึงจะทำให้สมองของเด็กเติบโตขึ้นมาอย่างเป็นปกติและมีประสิทธิภาพได้ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่จะพัฒนาศักยภาพสมองได้ดีที่สุด หากไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมโอกาสที่จะพัฒนาได้ดีที่สุดก็อาจจะไม่หวนกลับมาอีก ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาของสมองดังกล่าว ด้วยการจัดให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสมองของเด็ก ทั้งในด้านอารมณ์ทางบวก ความรู้สึกความใกล้ชิดผูกพัน ความรักความอบอุ่น และด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่พร้อมตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลายของเด็ก ด้านการจัดประสบการณ์ต่างๆ ที่ส่งเสริมความต้องการการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการและการเจริญเติบโตของสมอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.4 การจัดการศึกษาแบบสร้างองค์ความรู้และสร้างบรรยากาศจริยธรรมทางสังคม (Constructivist Education and Sociomoral Atmosphere)

2.4.1 ที่มาของแนวคิดหลักการจัดการศึกษาแบบสร้างองค์ความรู้

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget และ Vygotsky เป็นรากฐานที่สำคัญของทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง Piaget อธิบายว่า พัฒนาการเชิงปัญญาของบุคคล

มีการปรับตัวผ่านกระบวนการซึมซับ (assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) พัฒนาการเกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถสัมพันธ์กันได้จะเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น บุคคลจะพยายามปรับสภาวะให้อยู่ในภาวะสมดุล (equilibrium) โดยใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (accommodation) ส่วน Vygotsky ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคม โดยอธิบายว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เกิด ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการพัฒนาเชาว์ปัญญาให้สูงขึ้น

ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivist Theory) เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เชื่อว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (ทิตินา แชมมณี, 2545., Chaille and Britain, 1997) ธรรมชาติของเด็กเล็กๆ จะชอบถามคำถาม "อะไร" "ทำไม" ซึ่งเป็นไปตาม พัฒนาการของเด็ก และเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น และความต้องการของเด็กที่อยากจะรู้และหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่รอบตัวด้วยตนเอง Chaille and Britain (1997) เปรียบลักษณะบางอย่างของเด็กๆ ว่าคล้ายกับนักวิทยาศาสตร์ คือเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็น และพยายามที่จะค้นหาความจริงที่ยังไม่รู้ด้วยวิธีการต่างๆ จนกว่าจะได้คำตอบ ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเด็กมีศักยภาพในการที่จะหาความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ อย่างไรก็ตามในการสร้างความรู้ด้วยตนเองยังต้องขึ้นอยู่กับการตีความอันสืบเนื่องมาจากประสบการณ์เดิมของเด็กด้วย ดังนั้นครูจึงยังคงต้องให้ความสนใจกับการตีความของเด็ก ตลอดจนต้องทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวทางในการสร้างความรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้องค์ความรู้ที่ถูกต้อง ศาสตร์แห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจมากกว่าจากการจำหรือจากการหยั่งรู้ ทำให้ในปัจจุบันมีการนำแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กตั้งแต่ในระดับปฐมวัยมากขึ้น รวมทั้งในประเทศไทยก็ได้มีการนำแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองมาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กตั้งแต่ในระดับปฐมวัยด้วยเช่นกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐที่เริ่มให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมฐานความรู้ (knowledge-based society)

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มาจากพื้นฐานทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญาของ Piaget ซึ่งตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ไว้ 2 ประการ คือ

- 1) ธรรมชาติของประสบการณ์ทางจิตวิทยาในโรงเรียน มีความเป็นไปได้ในการที่จะส่งผลต่อความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านสังคม สติปัญญา จิตใจ และจริยธรรม
- 2) ทิศนะทางการศึกษาของโลกที่มีต่อครู และความสำคัญกับการฝึกหัดในห้องเรียนมีผลต่อธรรมชาติทางการเรียนของเด็กจากการประสบการณ์ทางจิตวิทยาในห้องเรียน
- ความสัมพันธ์ทั้ง 2 ประการนี้ นำไปสู่การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่ปี 1960 เป็นต้นมาได้เริ่มมีการนำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสติปัญญามาใช้ในชั้นเรียนอนุบาล มีการนำกิจกรรมที่ส่งเสริมความสนใจ การเล่นการทดลองและส่งเสริมความร่วมมือมาใช้ในชั้นเรียน ซึ่งได้การยอมรับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กวัยอนุบาล โปรแกรมการสอนต่าง ๆ ได้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1) โปรแกรมการสอนของ Lavatelli 2) โปรแกรม การสอนแบบ High/Scope และ 3) โปรแกรมการสอนของ DeVries และ Kamii

การวิเคราะห์ลักษณะของโปรแกรมที่นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ไปประยุกต์ใช้ พบว่า ทั้ง 3 โปรแกรม มีลักษณะการสอนที่คล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้คือ

- 1) วัตถุประสงค์พื้นฐานที่นำมาจากการศึกษาวิจัยมาจากทฤษฎีของ Piaget ที่เน้นการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสติปัญญาให้กับเด็กโดยส่งเสริมให้เด็กใช้และเข้าใจเหตุผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
- 2) พื้นฐานที่สำคัญคือการส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้กระทำในกระบวนการสร้างความรู้
- 3) ความรู้ในด้านพัฒนาการของเด็กปฐมวัยถูกนำไปใช้ในการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม สื่ออุปกรณ์ ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้ใช้กระบวนการสร้างความรู้
- 4) โปรแกรมการสอนใช้ทฤษฎีของ Piaget ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่ร่วมกับทฤษฎีอื่นๆ ด้วย

DeVries และ Kohlberg (1987 ; 1990) ได้นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาปัญญาที่เป็นความรู้สึนึกคิดและจริยธรรมทางสังคมควบคู่กันไป โดยทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget เป็นหัวใจหลักของแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ดังนั้นหลักสูตรและวิธีการสอนที่นำแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มาใช้จึงประกอบด้วยกิจกรรมทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสติปัญญาควบคู่กับการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมให้กับเด็ก กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ 1) เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคม 2) เด็กมีปฏิสัมพันธ์

ภายในระหว่างวิธีการในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในปัจจุบันของเด็กต่อเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ และนำเข้าไปสู่ประสบการณ์ใหม่

2.4.2 หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้แก่

1) ส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความสนใจ

ลักษณะของกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่วิธีการส่งเสริมให้เด็กสร้างความรู้ที่เกิดขึ้นจากภายในมาจากองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่

1.1) ความสนใจ Piaget (1954; 1981; 1969; 1970 อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987; 1990) ถือว่า ความสนใจเป็นเสมือนแหล่งพลังงานของกระบวนการสร้างความรู้ เพราะความสนใจเป็นศูนย์กลางของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ที่กระตุ้นให้เกิดการสังเกต การพิจารณารายละเอียด หล่อหลอมให้เด็กได้เป็นผู้สร้างความรู้และสติปัญญา นอกจากนี้ความสนใจยังมีผลด้านจิตใจ เพราะความสนใจนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาถ้าปราศจากความสนใจ เด็กจะไม่พยายามที่จะเรียนรู้ และไม่สนใจต่อประสบการณ์ต่าง ๆ จึงทำให้กระบวนการปรับโครงสร้างความรู้และกระบวนการปรับขยายโครงสร้างความรู้ไม่เกิดขึ้น เพราะเด็กไม่สนใจหาเหตุผลมาอธิบายหรือแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาเด็กจะต้องคำนึงถึงความสนใจของเด็ก

1.2) การเล่น กิจกรรมบางอย่างที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจเกี่ยวข้องกับการเล่น Piaget (1969; 1970 อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987, 1990) กล่าวว่า การเล่นเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างพฤติกรรมที่ถูกกละเลย จากวิธีการสอนแบบดั้งเดิม เพราะคิดว่าการเล่นไม่มีหลักที่แน่นอนในการส่งเสริมเด็ก แต่แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ให้ความสำคัญกับการเล่น และนำการเล่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัยอนุบาล โดยถือว่าการเล่นเป็นส่วนประกอบในการเรียนรู้เพราะจะทำให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของชีวิต ได้ใช้ภาษาในการแสดงออก แสดงความรู้สึก และใช้ความคิด

1.3) การทดลอง การทดลองเป็นสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากการลองผิดลองถูก และนำไปสู่ความรู้ที่ถูกต้องแท้จริง ซึ่งถือเป็นการทำงานของเด็ก การทดลองเป็นสิ่งที่ทำลายและกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะความรู้ที่เด็กจะสร้างขึ้นเกี่ยวกับโลกกายภาพ ขณะเดียวกันการทดลองนำเด็กไปสู่การนำกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งมั่นในสิ่งที่เด็ก ๆ ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

1.4) ความร่วมมือ Piaget ให้ความสำคัญกับความร่วมมือ และสนับสนุนความสัมพันธ์แบบร่วมมือให้เกิดขึ้นทั้งระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่และระหว่างเด็กกับเพื่อน ๆ ซึ่งถือเป็นกระบวนการทางสังคม นอกจากนี้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กยอมรับนับถือซึ่งกันและกันยอมรับในความปรารถนา ความต้องการ ความคิดของแต่ละบุคคล และความร่วมมือ ซึ่งเป็นวิธีการที่เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

2) บทบาทครูที่เป็นเสมือนเพื่อน และผู้แนะนำ

Collins and Green (1992) ได้อธิบายถึงผลของการที่เด็กและครูอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนเป็นเวลานานว่า ทั้งครูและเด็กมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบทางสังคม อารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัฒนธรรม และสติปัญญาที่มาจากชั้นเรียน ซึ่งครูและเด็กจะร่วมกันสร้างสังคม สร้างสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม การแสดงบทบาทที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแสดงออกถึงความรู้สึกของแต่ละบุคคล จากบริบทของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้ นำไปสู่การสร้างโอกาสในการเรียนรู้ และความรู้ใหม่ ครูจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะนำเด็กไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม คือ การให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการสร้างความรู้ สิ่งเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู

3) การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสที่จะร่วมมือกับบุคคลอื่น และมีโอกาสได้เรียนรู้และแก้ปัญหาความขัดแย้งท่ามกลางชีวิตในสังคม

Piaget (1915; 1963; 1976; อ้างถึงใน DeVries and Kohlberg, 1987; 1990) กล่าวว่า การที่เด็กได้ใช้ชีวิตท่ามกลางสังคมด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อพัฒนาการของเด็กอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการควบคุมตนเองและการร่วมมือกันในกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกของการเป็นหมู่คณะ นอกจากการร่วมมือแล้ว ความขัดแย้งยังเป็นสิ่งที่เด็กจำเป็นจะต้องเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การให้ความร่วมมือ

สถานการณ์เหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ชีวิตในสังคมที่อยู่ท่ามกลางบุคคลอื่น การที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับความคิด และความปรารถนาของบุคคลอื่นนำไปสู่การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและมีทักษะแบบร่วมมือ บทบาทหนึ่งของครูตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ คือการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ตระหนักถึงบุคคลอื่น และเห็นถึงความจำเป็นในการร่วมมือกับบุคคลอื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่ครูจะสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือและนำไปสู่การพัฒนาการพึ่งพาตนเองให้กับเด็ก

2.4.3 ทฤษฎีและหลักการสร้างบรรยากาศจริยธรรมทางสังคม

John Dewey และ Jean Piaget (DeVries and Zan ,1994 อ้างถึงใน อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2544) ได้กล่าวเน้นถึงประเภทของการศึกษาที่ยึดเอาพัฒนาการเป็น จุดมุ่งหมายหลัก โดยเน้นความสนใจของเด็กและการให้ความร่วมมือกับเด็กมากกว่าการใช้อำนาจ บังคับขู่เข็ญในการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเช่นนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่เป็น ปัจจัยส่งเสริมที่เหมาะสมของพัฒนาการทางกาย สังคม จริยธรรม และอารมณ์ รวมถึงพัฒนาการ ทางสติปัญญา

งานของ Piaget ชี้ให้เห็นว่า กลไกของพัฒนาการโดยรวมนั้น เกิดขึ้นจาก กระบวนการปะติดปะต่อปรับแต่งด้วยตัวเด็กเอง ซึ่งเป็นทฤษฎีหลักของการศึกษาตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2545) ประสบการณ์ในห้องเรียนแนวคอนสตรัคติวิสต์ ทั่วไป มีทั้งการเล่นสมมติ การต่อไม้บล็อก การทำงานศิลปะ การทำกิจกรรมดนตรี การทำงานไม้ การเล่นิทาน รวมถึงการร่วมกิจกรรมใหม่ๆ เช่น การถกกันถึงปัญหาตัวเลข การเล่นเกมเป็นกลุ่ม การทำกิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางกายภาพ (physical knowledge activities) เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจมีการเรียนอ่านเขียนตามวิธีการของ whole language ขณะเดียวกันการเรียนการสอนแนวนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เน้นเนื้อหาวิชาได้โดยบูรณาการหลักสูตร และจัดการสอนแบบโครงการ (project) และหัวเรื่อง (theme)

ตามหลักการของการศึกษาแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ควรเป็นการปลูกฝัง บรรยากาศจริยธรรมทางสังคม ในการเคารพซึ่งกันและกันและได้รับการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สิ่งนี้จะทำให้ครูและเด็กรู้จักคุณค่าของความยุติธรรม และวิธีการร่วมกัน แก้ไขข้อขัดแย้งทางสังคม และทางจริยธรรมในกลุ่มคนที่เห็นได้ว่ามีความเอาใจใส่ต่อกัน นอกจากนี้การให้ความเคารพซึ่งกัน และกันยังเป็นหนทางนำไปสู่ขบวนการทางประชาธิปไตยอีกด้วย เราอาจจะมองบรรยากาศของ จริยธรรมทางสังคมเป็นเช่นบรรยากาศทางปัญญาในที่ซึ่งครูให้ความสำคัญต่อตัวเด็ก แนวคิด ของการให้ความสำคัญแก่ตัวเด็กเช่นนี้จะนำไปสู่การรู้จักคุณค่าในการค้นหาสิ่งแปลกใหม่ ในการ ประดิษฐ์และในการถกเถียงเกี่ยวกับความคิดโดยเฉพาะเรื่องของการใช้เหตุผล ด้วยเหตุนี้ สภาวะ ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรมทางสังคม จึงเป็นสภาวะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางปัญญา ไปด้วยบรรยากาศจริยธรรมทางสังคม จึงถูกนับเป็นหลักการแรกสุดของการศึกษาตามแนวคิด คอนสตรัคติวิสต์ เพราะเป็นบริบทที่จำเป็นสำหรับพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็กในทุกๆ เรื่อง

2.4.4 ประเภทของจริยธรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์

ในการศึกษาแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์นั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กตามที่ Piaget ได้กล่าวไว้ถึงข้อแตกต่างระหว่างจริยธรรมสองประเภท และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กอีกสองประเภท โดยที่ประเภทที่หนึ่งเป็นไปในลักษณะการเสริมพัฒนาการ ในขณะที่อีกประเภทหนึ่งเป็นตัวทำให้พัฒนาการช้าลง (Piaget ,1965)

จริยธรรมประเภทแรก เป็นจริยธรรมของการเชื่อฟัง (morality of obedience) Piaget นำคำ "heteronomous" ซึ่งมีรากศัพท์หมายถึง "การถูกควบคุมโดยผู้อื่น" มาใช้กับจริยธรรมประเภทนี้ ดังนั้นคนที่มีจริยธรรมแบบ heteronomous จะเชื่อตามกฎที่ถูกกำหนดไว้โดยคนอื่นและยอมตามผู้มีอำนาจบังคับใช้จึงเป็นจริยธรรมตามกลุ่มที่สอดคล้องกับกฎนอกตัวซึ่งยอมรับและปฏิบัติตามโดยง่ายอย่างปราศจากคำถามใดๆ

จริยธรรมประเภทที่สอง เป็นแบบ autonomous ซึ่งมีรากศัพท์หมายถึง "การควบคุมตนเอง" โดยที่คำว่า "โดยตนเอง" นั้น Piaget ไม่ได้หมายความว่า "ไม่ต้องพึ่งใคร" ในการทำอะไรๆ เพื่อตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่าคนที่มีจริยธรรมในตนเองนั้น จะยึดถือกฎทางจริยธรรมของตนเองอีกด้วย กฎเหล่านี้มีความรู้สึกของความจำเป็นส่วนตัวรวมอยู่กับความเชื่อภายในถึงความจำเป็นที่จะต้องเคารพในตัวผู้อื่นด้วย

จริยธรรมสองประเภทที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกับความสัมพันธ์สองประเภทระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ความสัมพันธ์ประเภทแรกมีลักษณะของการบังคับและเป็นตัวสนับสนุนจริยธรรมประเภทที่ถูกควบคุมโดยกลุ่ม ในความสัมพันธ์ประเภทนี้ ผู้ใหญ่จะเป็นคนตั้งกฎและคำสั่งไว้เป็นเรื่องราว ให้เด็กถือปฏิบัติและประพฤติตาม เด็กถูกคาดหวังให้เป็นแต่ผู้ที่เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ซึ่งจะเป็นผู้ใช้อำนาจเพื่อจัดระบบสังคมและชี้บอกเด็ก เหตุผลที่เด็กใช้เพื่อประพฤติปฏิบัติ จึงเป็นเรื่องที่ไม่ใช่การใช้เหตุผลและความสนใจ รวมทั้งค่านิยมที่เกิดขึ้นในตัวเด็กเอง ดังนั้นความสัมพันธ์ของเด็กเล็กที่มีต่อผู้ใหญ่ จะเป็นประเภท heteronomous เป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามการใช้กฎที่ผู้อื่นตั้งขึ้นถือเป็นสัมพันธ์ภาพประเภทหนึ่งของการไร้สมดุลซึ่งอำนาจโดยผู้ใหญ่ถือสิทธิครองไว้แต่ผู้เดียว ในขณะที่เดียวกันที่การให้ความร่วมมือถือเป็น สัมพันธ์ภาพที่อำนาจอยู่ในสมดุลยภาพ ตามปกติแล้วเด็กกับผู้ใหญ่ไม่มีความเสมอภาคกัน กระนั้นเมื่อผู้ใหญ่ยอมมองเด็กเป็นเช่นบุคคลหนึ่งที่มีสิทธิที่จะฝึกฝนจิตใจตนเอง เราอาจเรียกสภาวะเช่นนี้ว่า เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกันทางความรู้สึกนึกคิดในระดับหนึ่ง Piaget แนะนำว่าการบังคับเด็กควรเกิดขึ้นน้อยที่สุด และควรใช้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม สิ่งที่น่าพึงปรารถนาที่สุดคือ วิธีการผสมผสานที่จะทำให้เด็กรู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น

โดยวิธีการที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบให้ความเป็นตนเอง ก็คือ การให้ความร่วมมือ (cooperation) การให้ความร่วมมือหมายถึง การประสานความรู้สึกและทัศนะของตนเองเข้ากับ ความรู้สึกและทัศนะของผู้อื่น แรงผลักดันให้เกิดการคำนึงถึงผู้อื่นและการมองกลับมายังตนเอง เช่นนี้ มีจุดเริ่มต้นจากความมีเอื้อต่อกันและกัน อีกทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งจะขยายตัว กลายเป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและรับรู้เจตนาารมณ์ของผู้อื่น

แนวคิดการจัดการศึกษาแบบสร้างองค์ความรู้หรือตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้กระทำในกระบวนการสร้างความรู้ โดยนำ ความรู้ในด้านพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไปใช้ในการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด วิธีการสำคัญ คือ เน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่คือ ครู เป็นผู้ที่ย่อยช่วยเหลือและให้คำแนะนำ แก่เด็ก รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ จริยธรรมทางสังคม ซึ่งจากการที่เด็กได้เป็นผู้คิดและกระทำด้วยตนเองท่ามกลางบรรยากาศ ที่ส่งเสริมการแสดงออกอย่างเหมาะสม จะทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสม อันจะเป็นกำลังที่สำคัญของ ประเทศชาติต่อไป

ตอนที่ 3 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ.2545

สรุปสาระสำคัญทั่วไปของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทย ให้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จัดการศึกษาโดยยึด หลักการจัดเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต การให้สังคมมีส่วนร่วมและให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายบุคคลที่มีความ บกพร่องด้านต่างๆ ผู้มีร่างกายพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการพิเศษ มีสิทธิและโอกาส ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

หมวด 3 ระบบการศึกษา การศึกษามี 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบการศึกษา นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นับจากอายุย่างเข้าปีที่

7 จนอายุย่างเข้าปีที่ 16 หรือสอบได้ชั้นปีที่ 9 ของการศึกษามัธยมศึกษา การจัดการศึกษา
ปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังนี้คือ สถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียน
ศูนย์การเรียนรู้ การศึกษามี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคน
สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา
ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ การจัดการศึกษาต้องเน้น
ความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละ
ระดับการศึกษา

หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทต้องมีความหลากหลายโดยส่วนกลาง
จัดทำหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่น

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ

1) ระดับชาติ ให้มีกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีอำนาจ
หน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทรวมทั้งการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
กำหนดนโยบายและแผนมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรรวมทั้งติดตาม ตรวจสอบ และ
การประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

2) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มี
คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่บริหารและการจัดการศึกษาต่ำ
กว่าปริญญา การกำหนดพื้นที่การศึกษาให้คำนึงถึงปริมาณสถานศึกษาและจำนวนประชากรเป็น
หลัก รวมทั้งความเหมาะสมด้านอื่น ๆ

3) ระดับสถานศึกษา ให้แต่ละสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา
ระดับปริญญา มีคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิมีอำนาจหน้าที่กำกับส่งเสริมและสนับสนุน
กิจการของสถานศึกษา

ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิการจัดการศึกษาในระดับหนึ่งหรือทุกระดับตาม
ความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

ให้สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุก
ประเภทมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทน

ผู้ปกครอง องค์กรเอกชน ครู ศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ การบริหารและการจัดการศึกษาของ เอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา จากรัฐ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้มีระบบประกันคุณภาพ การศึกษาทุกระดับประกอบด้วย (1) ระบบประกันคุณภาพภายใน ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และจัดทำรายงาน ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (2) ระบบประกันคุณภาพภายนอก ให้ ประเมินสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุก 5 ปี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและ มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและการพัฒนา บุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่องโดยรัฐจัดสรรงบประมาณและกองทุนการพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ และจัดให้มีองค์กรวิชาชีพที่มีอำนาจกำหนดมาตรฐาน วิชาชีพ

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากรและการ ลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา โดยให้รัฐและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นใช้มาตรการภาษี ส่งเสริมและให้แรงจูงใจรวมทั้งใช้มาตรฐานการลดหย่อนหรือยกเว้น ภาษีตามความเหมาะสม

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รัฐต้องส่งเสริมให้มีการจัดเผยแพร่และนำเสนอ สื่อต่างๆรวมถึงสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาตำราแบบเรียน สื่อ สิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยจัดให้มีเงินสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันโดยเสรี อย่างเป็น ธรรม รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ระบุว่าการศึกษาปฐมวัยจัดอยู่ในการศึกษาขั้นพื้นฐานตามคำนิยามใน มาตรา 4 ซึ่งถึงแม้ว่ารัฐจะไม่ได้ประกาศว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับแต่รัฐก็ยังคงให้ความสำคัญ กับการดำเนินจัดการศึกษาปฐมวัยเพราะเด็กในวัยนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการพัฒนาสมอง

ของบุคคล การที่รัฐไม่ได้กำหนดการศึกษาพื้นฐาน ให้ครอบคลุมการศึกษาปฐมวัย เนื่องจาก การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาควรเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม อย่างไรก็ตาม การศึกษาปฐมวัยสามารถจัดได้ในสถานศึกษา เช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จัดในสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ โดยรูปแบบที่จัด สามารถจัดได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้รัฐได้ส่งเสริมให้ทุกส่วน ในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับนี้ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน องค์กรในท้องถิ่น สถาบันต่างๆ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการ จัดการศึกษา โดยให้เป็นไปตามข้อกำหนดและระเบียบของกระทรวง ซึ่งนับได้ว่าพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นี้ เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับแรกที่ทำให้ความสำคัญกับเด็ก ปฐมวัย ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยในมิติต่างๆ

3.2 หลักในการจัดการศึกษาของชาติตามมาตรฐาน

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

อุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาของชาติตามมาตรฐานการศึกษาชาติ (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) อ้างตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ นโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาต่างมีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา ให้สังคมไทยให้เป็นสังคมฐานความรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทาง การศึกษา พัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ พึ่งประสงค์ อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการ สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการ อย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้ง ปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้น พื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่าง มั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ โดยหลักในการจัดการศึกษาดังกล่าว ได้กำหนดมาตรฐานไว้ 3 ประการ คือ

- 1) คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข
- 2) แนวทางการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน
- 3) แนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง

การที่รัฐได้กำหนดมาตรฐานของชาติ เนื่องด้วยต้องการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้มีแนวทางดำเนินการโดยมีหลักการเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเดียวกัน อันจะเป็นการยกระดับการศึกษาของชาติ และเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เป้าหมายหลัก คือ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมอย่างบูรณาการ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ทุกภาคส่วนต่างตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ)

มาตรฐานด้านคุณภาพเด็ก

- มาตรฐานที่ 1 เด็กดีมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
 - มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 - มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจนสำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 - มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะเบื้องต้น
 - มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง
 - มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
 - มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว
- ##### มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ มั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดีและมีครูพอเพียง
 - มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นเด็กเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
 อย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็ก
 เป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมเด็กให้พัฒนา
 ตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนาสถาบันวิชาการ
 และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิถีการเรียนรู้ในชุมชน

มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน :

การศึกษาปฐมวัย (มาตรฐานเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกการศึกษาปฐมวัย)

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 7 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (1)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (7)

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (8)

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา
 และคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ
 มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (4)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (5)

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนา
 อย่างต่อเนื่อง (6)

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (3)

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานด้านครูมี 2 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานด้านที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ (9)

มาตรฐานด้านที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ (11)

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและระบบการบริหาร
อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการอบรมเลี้ยงดูและ
ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียน
การสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนา
การศึกษา

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและมาตรฐาน
เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐาน การศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	มาตรฐานเพื่อการประเมิน คุณภาพภายนอกการศึกษาปฐมวัย
<p>มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของ คนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง และพลโลก</p>	<p>มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 เด็กมีจิตสำนึกในการ อนุรักษ์และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 เด็กสามารถทำงานจน สำเร็จ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมี ความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 4 เด็กสามารถคิดรวบยอด คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 5 เด็กมีความรู้และทักษะ เบื้องต้น มาตรฐานที่ 6 เด็กมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง มาตรฐานที่ 7 เด็กมีสุขนิสัย สุขภาพ กาย และสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 8 เด็กมีสุนทรียภาพและ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการ เคลื่อนไหว</p>	<p>มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (1) มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพ กาย และสุขภาพจิตที่ดี (7) มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และ ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (8) มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจ ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่ จำเป็นตามหลักสูตร (5) มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (6) มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการ ทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ สุจริต (3)</p>
<p>มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา</p>	<p>มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับ ชุมชนได้ดีและมีครูพอเพียง มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นเด็กเป็นสำคัญ</p>	<p>มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และ มีครูเพียงพอ (9) มาตรฐานด้านที่ 9 ครูมีความสามารถในการ จัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ (10)</p>

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและมาตรฐาน
เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก (ต่อ)

มาตรฐาน การศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	มาตรฐานเพื่อการประเมิน คุณภาพภายนอกการศึกษาปฐมวัย
	<p>มาตรฐานด้านการบริหารและจัดการศึกษา</p> <p>มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา</p> <p>มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร</p> <p>มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษา เป็นฐาน</p> <p>มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ</p> <p>มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย</p> <p>มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมเด็กให้พัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ</p>	<p>มาตรฐานด้านผู้บริหาร</p> <p>มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ (11)</p> <p>มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและระบบการบริหารอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา (12, 13)</p> <p>มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (14, 15, 16)</p> <p>มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (14)</p>
<p>มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคม แห่งการเรียนรู้/สังคม แห่งความรู้</p>	<p>มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้</p> <p>มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น</p> <p>มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือระหว่าง บ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิถีการ เรียนรู้ในชุมชน</p>	<p>มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (17, 18)</p>

แหล่งที่มา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (2549)

3.3 นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2546-2550 ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ด้วยเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน จึงนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2546-2550 ขึ้น โดยสำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ระบุถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย วัตถุประสงค์ของนโยบายและแผน ยุทธศาสตร์ทั่วไป และแผนยุทธศาสตร์หลักไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

- 1) การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยเฉพาะช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง
- 2) หลักวิชาและการวิจัยได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสมอง คือ ในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต
- 3) การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ โดยเน้นครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็ก และให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกขั้นตอน
- 4) แนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนจบจนเจริญวัย จำเป็นต้องมีการตื่นตัวและผนึกกำลังกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคธุรกิจที่ต้องร่วมกันส่งเสริมครอบครัว ให้พ่อแม่มีความรักและความรู้ สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้อย่างถูกวิธี
- 5) ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครอบครัว มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์ บุคคลเหล่านี้ต้องมีความรู้เชิงหลักวิชาและทักษะที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์
- 6) การพัฒนาเด็กปฐมวัย ต้องถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การวิจัยได้แสดงว่าการลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กตั้งแต่ต้นเป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นเพราะความไม่มีคุณภาพของประชากร

วัตถุประสงค์ของนโยบายและแผน

- 1) เพื่อให้มีแนวคิดและแนวทางร่วมกันทั้งชาติและทุกระดับในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพที่สุด
- 2) เพื่อให้สามารถนำไปทอนเป็นแผนปฏิบัติการและกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และมีการประสานร่วมงานกันอย่างจริงจัง
- 3) เพื่อให้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลข้อเสนอเทศ การวิจัย ติดตามงานและประเมินผลได้
- 4) ให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ยุทธศาสตร์ทั่วไป
 - 1) การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ให้ใช้หลักการบ้านและครอบครัวเป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (home based approach) และพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม บุคคลสำคัญ คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว
 - 2) เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลัก และในกรณีที่จำเป็น ให้สถานรับเลี้ยงเด็กเป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดูเด็ก/พี่เลี้ยงที่ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาแล้วเป็นผู้ดูแลและพัฒนาเด็ก และให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
 - 3) เด็กอายุ 3-5 ปี ครอบครัวยังเป็นแกนหลัก และให้สถานพัฒนาเด็กหรือรูปแบบอื่นทั้งในระบบ นอกระบบ ตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการพัฒนาเด็ก โดยให้ครูผู้ดูแลเด็ก และครูฯลฯ มีลักษณะเป็น "มืออาชีพ" คือ ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่เหมาะสมและดีที่สุดใน การพัฒนาเด็กในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม โดยร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ
 - 4) พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในด้านพัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 5 ปี นอกจากนี้ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กอายุ 6-8 ปี เพื่อเข้าใจความต่อเนื่องของพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ
 - 5) รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมและบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่วางแผนปฏิบัติการ ใฝ่ระวัง ตรวจสอบ และประเมินผล
 - 6) การพัฒนาเด็กอายุ 0-5 ปี ที่ดีและมีคุณภาพต้องมีการให้บริการสุขภาพเด็ก อย่างสม่ำเสมอ และมีระบบการส่งต่อเพื่อเชื่อมโยงจากบ้านไปศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน และการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กจะต้องได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการ

7) สร้างความพร้อมให้ชุมชนและท้องถิ่นเชื่อมต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัย ตลอดจนสามารถดำเนินการและจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

8) เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพอ ทั้งด้านเศรษฐกิจและความรู้ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และอื่นๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้าน หน้าที่รัฐ คือ กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบ การตรวจสอบมาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุน และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

9) สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ด้วยการเผยแพร่ความรู้และทักษะให้พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูเด็กในรูปแบบต่างๆ รวมถึงกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แผนยุทธศาสตร์หลัก

แผนยุทธศาสตร์หลักเป็นแผนชี้นำ เป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปแปลงเป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไป ประกอบด้วย

- แผนยุทธศาสตร์ที่ 1 แผนพัฒนาพ่อแม่ ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 2 แผนพัฒนาและบริการส่งเสริมเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 3 แผนพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 4 แผนพัฒนามาตรฐานและคุณภาพเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 5 แผนพัฒนาการมีส่วนร่วม
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 6 แผนวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 7 แผนพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงาน ประสานงาน ติดตามประเมินผลแผน
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 8 แผนระดมทรัพยากร
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 9 แผนบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 10 แผนพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 11 แผนสนับสนุนเด็กปฐมวัยโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.4 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

ปรัชญา

เน้นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จัดทำขึ้น โดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก พัฒนาการของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดจากวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อะไรๆ ตนเอง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมเด็กพัฒนาบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและสนใจ

ของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นั้นเป็นฐานของการพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทุกคนเราเรียนรู้มาตั้งเกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความเป็นอยู่ถึงผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ "การเล่น" อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้เด็ก

4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และการพัฒนาของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ ยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายต่อตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมตัวเด็กเพื่ออนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อน

คล้ายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้ง พัฒนาการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึง เป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนที่จะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลใน สังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญ ต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็ก ทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่มีที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยผู้สอนจะ เป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วย ตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ ก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัด กิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4) การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลัก การบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถ เรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผน การจัดการประสบการณ์แต่ละวันให้หลากหลายกิจกรรม หลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์ สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางที่ กำหนดไว้

5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการ สังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจาก ครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการ เรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผน กิจกรรม ชี้ให้เห็นถึงความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัย นี้ได้อีกด้วย

6) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้นผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้มิได้หมายความว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

สาระสำคัญของหลักสูตร

หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีดังนี้

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

- 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
- 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

- 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก
- จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ข้อ คือ

- 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว ประสานสัมพันธ์กัน
- 3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

- 4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ตั้งงาม
- 5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
- 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 10) มีความสามารถในการคิดและแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

3.5 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

เด็กทุกคนเกิดขึ้นมาพร้อมกับอิสรภาพและสิทธิพื้นฐานเช่นเดียวกับมนุษย์ทุกคน ความจริงในข้อนี้ เป็นหัวใจหลักของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ที่ทำขึ้นเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของเด็กทั่วโลกและครอบครัวของเขาให้ดีขึ้น

องค์การสหประชาชาติ ได้ลงมติรับรองกฎหมายที่ว่ากันว่าเป็นกฎหมายที่ทรงพลังที่สุดสำหรับเด็กในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 นั่นคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตั้งแต่นั้นมาอนุสัญญาฉบับนี้กลายเป็นสนธิสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับสัตยาบันอย่างกว้างขวางที่สุด ซึ่งก่อนมีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนี้ เด็กมักถูกมองว่าเป็นทางเลือก แต่เมื่อมีอนุสัญญาดังกล่าว รัฐจึงมีพันธะผูกพัน ทั้งทางด้านกฎหมายและศีลธรรมในการทำให้เด็กได้รับสิทธิของตน หมายความว่ารัฐจะต้องให้ความคุ้มครองเด็กทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จัดหาบริการพื้นฐานทางสุขภาพและการศึกษาให้เด็กต่างๆ ทั้งที่อยู่ในเมืองและในชนบทที่ห่างไกลยากแก่การเข้าถึง คุ้มครองเด็กจากการใช้แรงงาน การถูกเอารัดเอาเปรียบ และความรุนแรงต่างๆ (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, ม.ป.ป.)

องค์การสหประชาชาติโดยองค์การยูนิเซฟ (UNICEF: United Nations Children's Fund) ได้ประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 ประเทศไทยได้ลงนามในภาคยานุวัติสารรับอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญานี้มีอยู่ 54 มาตรา มีสาระที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก 4 ประการ คือ (UNICEF, n.d.)

1) สิทธิในการอยู่รอด (survival rights) เป็นสิทธิขั้นมูลฐานในอันที่จะมีชีวิตอยู่รอด ครอบคลุมสิทธิที่จะได้รับอาหาร สิทธิในการมีที่อยู่อาศัย สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับการดูแลด้านสุขภาพ เพื่อให้เด็กได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (protection rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การถูกเอารัดเอาเปรียบรวมทั้งสิทธิในครอบครัว สิทธิที่จะมีชื่อและสัญชาติของตนเอง สิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐในกรณีถูกกล่าวหาและการพิจารณาคดี

3) สิทธิในการพัฒนา (development rights) เป็นสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามขั้นตอนในด้านการศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การกีฬา การสันทนาการ กิจกรรมต่างๆ ทางวัฒนธรรม สิทธิที่จะคิด พัฒนาสติปัญญาและนับถือศาสนา

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (participation rights) เป็นสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น และแสดงออกถึงชีวิตของตนเอง มีสิทธิและโอกาสที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมที่มีส่วนร่วมตัดสินใจในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้ เป็นเอกสารที่ว่าด้วยสิทธิของเด็กโดยตรง ซึ่งเน้นความคุ้มครองของเด็กในหลายมิติ ด้วยมาตรการทางนิติบัญญัติและกระบวนการที่เหมาะสมทั้งปวง รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้ ระลึกว่าสหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่า เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กส่วนที่ 1 ข้อ 18 ที่ได้ระบุว่า

1) รัฐภาคีจะให้ความพยายามอย่างที่สุด เพื่อประกันให้มีการยอมรับหลักการที่ว่าทั้งบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นในการพัฒนาเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นฐาน

2) เพื่อความมุ่งประสงค์ ในการให้หลักประกันและส่งเสริมสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดาและผู้ปกครอง ตามกฎหมายในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบันการอำนวยความสะดวก และการบริการต่างๆ สำหรับการดูแลเด็ก

3) รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ที่จะประกันว่าบุตรของบิดามารดาที่ต้องทำงานมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่พวกเขาจะมีสิทธิจะได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2536 อ้างถึงในมาณี ไชยธีรานุกัณษศิริ, 2543 : 2)

โดยการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ ได้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่รัฐบาลจะต้องปฏิบัติตาม ในการให้บริการทางสาธารณสุข การศึกษา กฎหมาย และสังคมแก่เด็กในประเทศของตน ซึ่งมีความพิเศษหลายประการ คือ

1) ความครอบคลุม โดยเป็นข้อตกลงฉบับเดียวที่กำหนดสิทธิของเด็กอย่างครอบคลุมทั้งในด้านสิทธิส่วนบุคคล การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2) ความเป็นสากล อนุสัญญานี้หมายรวมถึงเด็กทุกคนในทุกสถานการณ์ และในทุกชุมชนของประเทศ

3) ไม่มีเงื่อนไข เพราะกำหนดให้ทุกรัฐบาล แม้แต่รัฐที่มีทรัพยากรจำกัด ต้องดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก

4) เน้นความเป็นองค์รวม หมายความว่าอนุสัญญานี้ย้ำว่า สิทธิทุกประการมีความสำคัญ ไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้ มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน

ประเด็นสำคัญเพื่อเด็ก 10 ประการ

นานาชาติทั่วโลกต่างตระหนักและเห็นความสำคัญของสิทธิเด็ก จึงนำไปสู่การเคลื่อนไหวในระดับโลกเพื่อเด็ก เป็นการรวมพลังของชนทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกอาชีพ ทุกเพศ และทุกวัย เพื่อสร้างสรรค์โลกให้ดีขึ้นสำหรับเด็กและวัยรุ่นทั่วโลก โดยการเรียกร้องให้เด็กทุกคนได้รับอิสรภาพในการเจริญเติบโตอย่างมีศักดิ์ศรีและสันติสุข การเคลื่อนไหวในระดับโลกเพื่อเด็กนี้ไม่ใช่องค์กรใหม่ แต่เป็นการชักนำประชาชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ทั่วโลกที่ต้องการทำเพื่อสิทธิเด็กให้มารวมพลังโดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น การเคลื่อนไหวนี้เกิดขึ้นบนรากฐานของความเชื่อที่ว่า บัดนี้คือเวลาที่ทุกคนจะต้องลงมือปฏิบัติเพื่อเด็ก เพราะความปกติสุขของเด็กและวัยรุ่นทั่วโลก คือ พื้นฐานของการพัฒนามนุษยชาติ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงนำไปสู่โครงการตอบรับเพื่อเด็ก เป็นโครงการนานาชาติที่มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น และปฏิญาณตน ต่อ 10 ประเด็นที่จำเป็นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั่วโลก อันจะนำไปสู่การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเพื่อเด็กต่อไป โดยมีประเด็นสำคัญได้แก่ (UNICEF, nd.)

1) เด็กต้องได้รับความเสมอภาค เลิกการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อเด็ก

2) ผลประโยชน์ของเด็กต้องมาก่อน บัณฑิตบุคคล หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มศาสนา เด็กและเยาวชนเอง ต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบ ส่งเสริมสิทธิเด็กให้เป็นที่ยอมรับ

3) เด็กทุกคนต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กทุกคนได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในการเริ่มต้นชีวิต

- 4) ต่อสู้ เอชไอวี/เอดส์ ช่วยคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนครอบครัวของพวกเขา
 - 5) เลิกทำร้ายและเอาเปรียบ เลิกการทำรุนแรง ล่วงเกินและแสวงผลประโยชน์จากเด็กทั้งทางเพศและเศรษฐกิจ
 - 6) รับฟังเสียงเด็ก เคารพสิทธิของเด็กและเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในกิจกรรมที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา
 - 7) ให้การศึกษาแก่เด็กทุกคน ไม่ว่าจะเป็เด็กหญิงหรือเด็กชาย ทุกคนต้องได้รับโอกาสเรียนรู้
 - 8) คุ้มครองเด็กจากภัยสงคราม ไม่ควรมีเด็กคนใดตกเป็นเหยื่อของความโหดร้ายจากกรณีพิพาทด้วยอาวุธ
 - 9) พิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเด็ก รักษาสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ตั้งแต่ท้องถิ่น ประเทศ จนถึงโลก
 - 10) ต่อสู้ความยากจน ลงทุนเพื่อเด็ก ลงทุนในบริการที่ให้ประโยชน์ต่อเด็กยากจนและครอบครัว เช่น งานสาธารณสุขมูลฐาน การศึกษาภาคบังคับ ให้ความเป็นอยู่ที่ดีแก่เด็กทั่วหน้า เป็เป้าหมายสำคัญของโครงการปลดหนี้ การช่วยพัฒนาและการใช้จ่ายของรัฐบาล
- การประกาศใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กมีการตระหนักถึงความสำคัญของเด็กมากขึ้น การเลี้ยงดูเด็กไม่ใช่เรื่องของหน้าที่หรือความรับผิดชอบของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายโดยคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของเด็กเป็นฐาน ซึ่งไม่ว่าเด็กจะถูกเลี้ยงดูโดยครอบครัวหรือเป็เด็กกลุ่มอื่นโดยอมต้องได้รับการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ รวมถึงการได้รับการดูแลอย่างดีที่สุดตามสิทธิที่เด็กพึงควรได้รับตามที่อนุสัญญาได้กำหนดไว้
- จากนโยบายที่นำเสนอมาทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง โดยได้กำหนดให้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเด็กทั้งหลายขึ้น โดยมุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาตามวัย สอดคล้องกับความต้องการเด็กและสิทธิที่เด็กพึงได้รับ ซึ่งนโยบายจะเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติดูแลเด็กในทุกภาคส่วน โดยนโยบายที่รัฐได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนจะนำไปสู่การจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพและมีความประสานสอดคล้องกันในทุกหน่วยงานและมีมาตรฐานเดียวกัน

ตอนที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่นและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.1 การจัดการศึกษาท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นซึ่งทราบความต้องการและปัญหาท้องถิ่นตน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประโยชน์สูงสุดแก่บุตรหลานของคนในท้องถิ่นของตน โดยรัฐได้มีกฎหมายกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นด้วยกันหลายฉบับ ดังสรุปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการจัดการศึกษา คือ

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจและสังคม

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมอละความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กำหนดบทบัญญัติที่
เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นและการจัดการศึกษา คือ

มาตราที่ 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

2) **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545** กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาท้องถิ่น คือ

มาตราที่ 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตราที่ 9 การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

(2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น

มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษารวมทั้งการเสนอแนะการตั้งระบบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา ดังนี้

(1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง ดังนี้

- (9) จัดการศึกษา
- (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการ จัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง ดังนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- (6) การจัดการศึกษา
- (18) การส่งเสริมกีฬา จารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- (20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
- (27) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรีคนชรา และผู้ด้อยโอกาส

มาตรา 23 เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล อาจมีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้ดังต่อไปนี้

- (9) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 30 แผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการดังนี้

- (1) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนี้
 - (ก) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการเสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(5) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น

มาตรา 32 ให้คณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

4) พระราชบัญญัติเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติเทศบาล

เทศบาลตำบล

มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม

(7) หน้าที่อื่นๆ ซึ่งมีค่าส่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

มาตรา 51 ภายใต้บังคับกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดกิจการใดๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

เทศบาลเมือง

มาตรา 53 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(1) กิจการตามที่ระบุในมาตรา 50

มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

(3) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

(8) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา

(9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา

เทศบาลนคร

มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

- (1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 53 และมาตรา 54

พระราชบัญญัติเมืองพัทยา

มาตรา 67 เมืองพัทยามีหน้าที่ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและตามหน้าที่ของเทศบาลนคร

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน
 (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมาย

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

(4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ

- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

มาตรา 82 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ ดังนี้

- (6) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
 (7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

5) มติคณะรัฐมนตรี 4 กันยายน 2533

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการขยายการศึกษาในโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา ดังนี้

(1) ขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่ม 3 ปี ในโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา ตั้งแต่ปี 2524 เป็นโครงการนำร่อง

(2) ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนเทศบาลและเมืองพัทยา ขยายบริการให้ความรู้สายอาชีพระยะสั้น รวมทั้งการศึกษานอกระบบ และกิจกรรมเยาวชนรูปแบบต่างๆ

(3) ให้กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการขยายการศึกษาในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา

6) มติคณะรัฐมนตรี 16 มีนาคม 2542

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ สาระสำคัญของนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอในมาตราที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นดังนี้

มาตรา 3 รัฐสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 และมาตรา 289

มาตรา 4 กำหนดบทบาทของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ สำนักงานประมาณมีความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดยให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำยุทธศาสตร์ย่อยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาของท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และเอกชน

โครงสร้างการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2542 และ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) สรุปได้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 สรุปการจัดการศึกษาตามโครงสร้างการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน่วยงานจัดการศึกษา	การดำเนินการ
เทศบาล/ อบต. /อบจ. /รูปแบบพิเศษ	พิจารณาจัดตามศักยภาพและตามความต้องการของประชาชน
รูปแบบ * สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอายุ 0-3 ปี)	จัดเตรียมความพร้อมตามพัฒนาการของเด็ก
รูปแบบ * สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย (อนุบาล อายุ 4-6 ปี)	จัดเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย เพื่อเตรียมเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รูปแบบ * การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา 7-12 ปี และมัธยมต้น 13-15 ปี)	จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

4.2 แนวคิดการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2.1 ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองมีแนวทางในการดำเนินภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

1) การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกิจการอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียน มีความรู้คู่คุณธรรมและความเป็นไทย

3) การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดการบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ แก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการ อาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4) การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการ จัด และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและ เยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5) การดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

เกณฑ์และภารกิจรับผิดชอบการจัดการศึกษาของท้องถิ่น แบ่งระดับภารกิจ การจัดการศึกษาตามความพร้อมและศักยภาพตามขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่ง ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองรูปแบบพิเศษ ทั้งนี้ผลการพิจารณาที่คณะกรรมการนำเสนอความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทย แบ่งเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาตามศักยภาพได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (กรมการปกครอง, ม.ป.ป.)

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับที่ 1 ความพร้อมสูง
ดำเนินการ ดังนี้

- (1) จัดการศึกษาก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล/ปฐมวัย)
- (2) จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
- (3) จัดการส่งเสริมอาชีพ
- (4) จัดการศึกษานอกระบบ
- (5) จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน
- (6) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมระดับ 2 ความพร้อมปานกลาง
ดำเนินการดังนี้

- (1) จัดการศึกษาก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล/ปฐมวัย)
- (2) จัดการส่งเสริมอาชีพ
- (3) จัดการศึกษานอกระบบ
- (4) จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน
- (5) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมระดับ 3 ความพร้อมต่ำ

ดำเนินการ ดังนี้

- (1) จัดการส่งเสริมอาชีพ
- (2) จัดการศึกษาอกระบบ
- (3) จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน
- (4) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตั้งนั้นศักยภาพและความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็น

เกณฑ์ในการพิจารณาและตัดสินความเหมาะสมในการดำเนินการจัดการศึกษา ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลระดับความพร้อมระดับที่ 1 ความพร้อมมาก และระดับที่ 2 ความพร้อมปานกลาง ได้รับอำนาจและสิทธิให้จัดการศึกษาปฐมวัยได้

4.2.2 นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตาม
แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559) มีดังนี้
(กรมการปกครอง, 2544)

เพื่อจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้รับการบริการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ
สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน
ศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน หรือศูนย์การเรียน
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร
ชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ให้มีความรู้
ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ให้ได้รับ

การพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรมและสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามที่ต้องการเหมาะสม

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้ (กรมการปกครอง, 2546 : 3)

นโยบาย

จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุ 3-5 ปี) ด้วยความร่วมมือของชุมชน เพื่อกระจายโอกาส การเตรียมความพร้อม และพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนแบ่งเบาภาระผู้ปกครอง และเป็นพื้นฐานของการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป

เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพตามความต้องการและด้วยความร่วมมือของชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ และได้รับการฝึกฝนพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ
2. เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชน มีส่วนร่วมและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
5. เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสการพัฒนาความพร้อมให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง
6. เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

4.3 การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากข้อกำหนดของกฎหมายทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุดและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการบริการราชการส่วนกลางและราชการส่วนท้องถิ่นในหลาย ๆ ด้าน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักทางการศึกษาได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดก็ได้ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ และตามที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำตามบัญญัติมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งในแผนปฏิบัติการกำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจ ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาปฐมวัยหรือก่อนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำ

4.3.1 นโยบายการถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัย

การถ่ายโอนการจัดอนุบาล 3 ปี สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้แจ้งมติของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามมติการประชุมครั้งที่ 6/2543 เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2543 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แล้วเสร็จในปีการศึกษา 2545 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีหนังสือสั่งการลงวันที่ 14 มิถุนายน 2543 ให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนงดเปิดรับเด็ก 3 ขวบ เข้าเรียนในปีการศึกษา 2544 แต่ให้สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านอาคารสถานที่วิชาการ และครูอัตราจ้างหรือครูผู้สอนโดยให้ช่วยสอนต่อไปในระยะแรกของการดำเนินการ สำหรับแผนการถ่ายโอน ตามแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแผนการถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท โดยมีรูปแบบและขั้นตอนการถ่ายโอน คือ (สุพจน์ เจลยจิตร, 2545 : 28)

1) เด็กอายุ 0-3 ขวบ ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดำเนินการเอง

2) เด็กอายุ 4-5 ขวบ รัฐดำเนินการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนจนกระทั่งท้องถิ่นมีความพร้อมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 42 จึงถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยกำหนดระยะเวลาการถ่ายโอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2546 ถ่ายโอนการศึกษาปฐมวัย อายุ 0-3 ขวบ

ระยะที่ 2 ในปีงบประมาณ 2548 เป็นต้นไป ถ่ายโอนการศึกษาปฐมวัย อายุ 4-5 ขวบ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมตามมาตรา 42 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สำหรับแนวทางการดำเนินการถ่ายโอนมีดังนี้

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดนโยบายการจัดอนุบาล 3 ขวบ ประจำปีงบประมาณ 2544 เพื่อให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ใช้เป็นแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการถ่ายโอนงานจัดอนุบาล 3 ขวบ ดังนี้ (ติเรก พรสีมา อ่างถึงโน สุพจน์ เฉลยจิตร, 2545 : 28-29)

1) ปีการศึกษา 2544 ทุกโรงเรียนไม่เปิดรับเด็กอนุบาล 3 ขวบ

2) ให้โรงเรียนที่เปิดรับอนุบาล 3 ขวบ ในปีการศึกษา 2543 ให้ถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับไปดำเนินการ และให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1) ด้านอาคารสถานที่ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดขาดแคลนอาคารสถานที่ในการจัดอนุบาล 3 ขวบ และประสงค์จะขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา พ.ศ.2539

2.2) ด้านครูอัตราจ้างหรือครูที่ทำการสอนอนุบาล 3 ขวบเดิม หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะขอความร่วมมือให้ครูอัตราจ้างครูผู้สอนอื่นมาทดแทน ได้ก็ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือ ดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2544 ไปตามเดิมก่อน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแก่เด็กในท้องถิ่น

2.3) ด้านวิชาการ ให้สถานศึกษาให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านการเป็นห้องเรียนต้นแบบ และการสนับสนุนเอกสาร สื่อ

ต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กอนุบาล 3 ขวบ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาเต็มศักยภาพ

2.4) ด้านงบประมาณการถ่ายโอนงบประมาณรายการค่าวัสดุ การศึกษา (รายหัว) ของเด็กอนุบาล 3 ขวบ ประจำปีการศึกษา 2543 ภาคเรียนที่ 2 หรือประจำปี งบประมาณ 2544 งวดที่ 1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะดำเนินการ จัดสรรงบประมาณดังกล่าว ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อจัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (อบต.) หรือเทศบาล ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ส่วนการดำเนินการจัดซื้อวัสดุการศึกษาจะแจ้ง หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติให้ทราบต่อไป

3) ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด รายงานข้อมูลโรงเรียนที่จัด อนุบาล 3 ขวบ ของปีการศึกษา 2543 ตามแบบรายงาน และเพื่อให้การจัดสรรงบประมาณ ทัน การเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ขอให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจัดส่งแบบ รายงานดังกล่าว ถึงสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ภายในวันที่ 27 ตุลาคม 2543

โดยในปีการศึกษา 2544 มีองค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบจัด การศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ได้แก่ (อัจฉรา วงษ์เอก, 2546: 248)

1) องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ เนื่องจาก โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดการศึกษาดังกล่าว

1.1) ยังคงจัดในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ 2,493 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 63,977 คน ครู 3,325 คน

1.2) แยกจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกโรงเรียน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 96 ศูนย์ จำนวนนักเรียน 3,626 คน ครู 158 คน

2) องค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเนื่องจากความ ต้องการของประชาชนและใช้เงินงบประมาณจากเงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการ บริหารจัดการศึกษาดังกล่าว 532 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนนักเรียน 19,058 คน ครู 948 คน

อนึ่ง การดำเนินการถ่ายโอนการจัดอนุบาล 3 ขวบ ในระยะแรกนี้ ขอให้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด ดำเนินการประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจ ให้แก่สถานศึกษาและประชาชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับการดำเนินการถ่ายโอนการจัดอนุบาล 3 ขวบ ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษา ให้เด็กใน ท้องถิ่นต่อไป

4.3.2 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อาศัยอำนาจตามกฎหมายกำหนด องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นได้ดังนี้

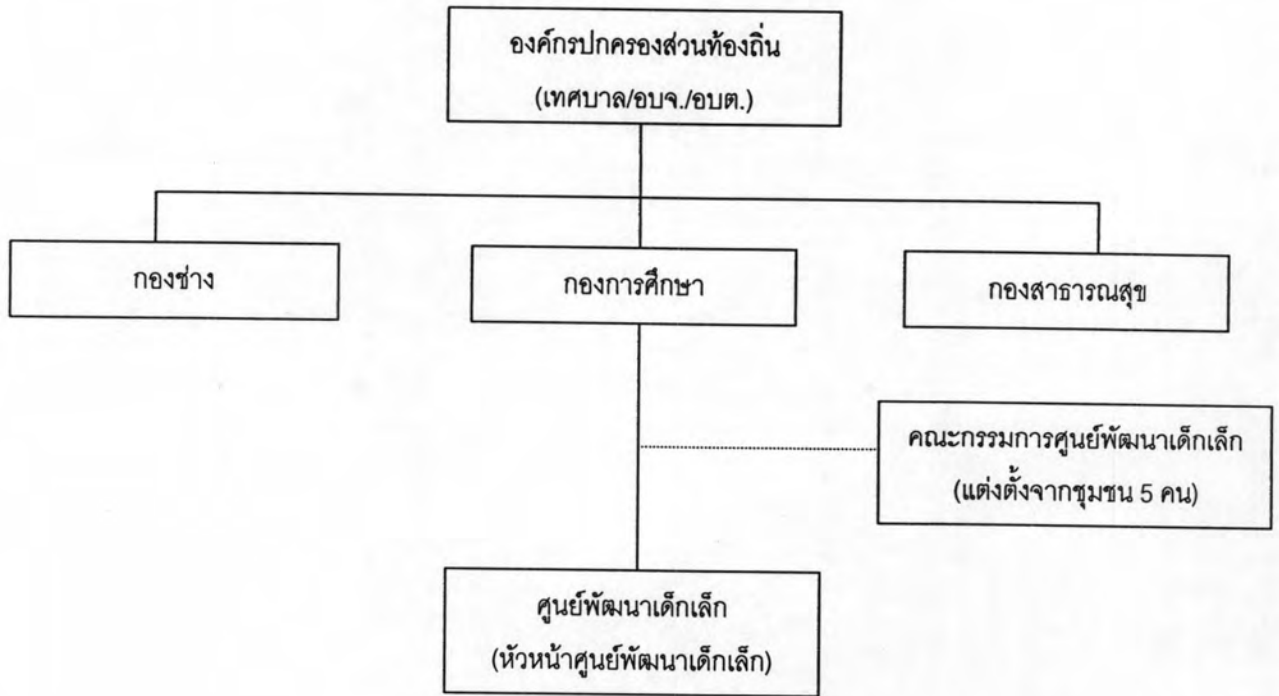
- 1) การดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นการจัดเตรียมความพร้อมตามพัฒนาการของเด็ก ในลักษณะการเลี้ยงดูแก่กลุ่มเด็กอายุ 0 – 3 ปี อาจจัดในลักษณะศูนย์พัฒนาการเด็กเป็นการเฉพาะซึ่งควรให้ผู้ดูแลเด็กซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับเด็กเป็นผู้ปฏิบัติการ
- 2) การจัดการศึกษาปฐมวัย (อนุบาล) เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัย (อนุบาลศึกษา) แก่เด็กกลุ่มอายุ 4 – 6 ปี โดยจัดในลักษณะเตรียมความพร้อมแก่เด็กเพื่อเข้าสู่การศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ ทั้งนี้จะต้องจัดตามแนวหลักสูตรก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ก่อนประถมศึกษา) ตามที่กระทรวงกำหนด โดยควรใช้ครูผู้สอนเฉพาะด้าน (อนุบาลศึกษา/ปฐมวัย) เป็นบุคลากรหลัก

เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีความหลากหลายในด้านทรัพยากรและเศรษฐกิจ การกำหนดรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงอาจแตกต่างกันตามลักษณะความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ เศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ดังที่ กรมการปกครอง (2545) นำเสนอไว้ 2 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

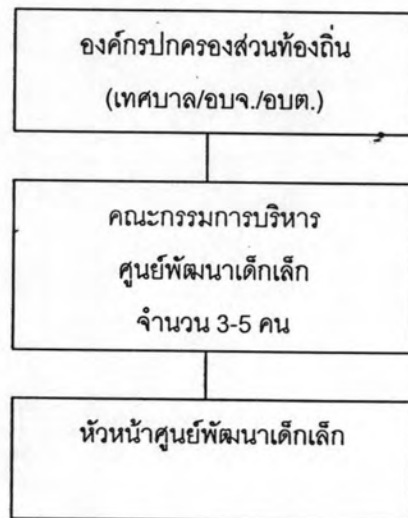
- 1) รูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอัตรากำลังบุคลากรเพียงพอ การดำเนินการรูปแบบนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยจัดหาหรือจัดจ้างบุคลากรทางการศึกษาเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 2) รูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มอบหมายให้ผู้แทนชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความจำกัดด้านอัตรากำลังบุคลากรทางการศึกษา รูปแบบนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดตั้งและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยคัดเลือกผู้แทนชุมชนทำหน้าที่คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจัดหา/จัดจ้างบุคลากรทางการศึกษาเป็นหัวหน้าศูนย์ฯ ทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแสดงได้ดังภาพที่ 2.4-2.5

ภาพที่ 2.4 รูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ

ภาพที่ 2.5 รูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มอบหมายให้ผู้แทนชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ

ที่มา คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2546 : 5-6

ตามนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาของรัฐ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับอำนาจให้สามารถให้ดำเนินจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพ ซึ่งภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นภารกิจหนึ่งที่รัฐกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องรับผิดชอบดำเนินการ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีโอกาสหลีกเลี่ยงได้ โดยเงื่อนไขในการดำเนินการต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่รัฐได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เป้าหมายสำคัญเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาอบรมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพระราชบัญญัติเฉพาะท้องถิ่น ได้กำหนดไว้

ตอนที่ 5 รูปแบบ

5.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบ ตามความหมายจาก Dictionary of Education (Good, 1945 : 262) หมายถึง รูปจำลองหรือมุมมองในมิติต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความคิดบางอย่าง

Willer (1967: 15) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นจากวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะให้ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อเสนอของระบบที่เกี่ยวข้อง

Kaplan (1999: 87) กล่าวถึงรูปแบบว่า เป็นชุดของสมมติฐานที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบาย/แสดงให้เห็นถึงการนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์อื่นๆ ที่เป็นปัญหาหรือโจทย์

ทิสนา เขมมณี (2546: 1-2) สรุปความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่นเป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น โดยรูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดของบุคคลที่ใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย ปกติในการศึกษาวิจัยเรื่องใดๆ ก็ตาม ผู้ศึกษาจะต้องตั้งคำถามที่ต้องการหาคำตอบ ซึ่งในกระบวนการวิจัยจะต้องมีการตั้งสมมติฐานหรือชุดของสมมติฐานขึ้นมา ซึ่งก็คือคำตอบที่คาดคะเนไว้ล่วงหน้า สมมติฐานเหล่านี้มักจะได้มาจากข้อความรู้หรือข้อค้นพบที่ผ่านมา หรืออาจจะเกิดจากประสบการณ์การหยั่งรู้ (intuition) ของ ผู้ศึกษาวิจัยหรืออาจจะเกิดจากทฤษฎีหลักการต่างๆ ของเรื่อง/สถานการณ์ปัญหานั้นๆ ซึ่งจะยังคงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบเท่านั้น จนกว่าจะได้รับการนำไปพิสูจน์ทดสอบ หากสมมติฐานเป็นจริง ข้อความนั้นจะสามารถ

นำไปใช้ในการทำนาย หรืออธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ได้ รูปแบบเช่นเดียวกันกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่างๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

สรุปได้ว่ารูปแบบเป็นการจำลองภาพความคิดหรือความคิดรวบยอดในทฤษฎี หรือหลักการ และนำไปสู่การอธิบายคุณลักษณะสำคัญของปรากฏการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เกี่ยวข้องอย่างเป็นแบบแผน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

5.2 ประเภทของรูปแบบ

Keeves (1988) ได้นำเสนอรูปแบบไว้ 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบเชิงเทียบเคียง (analogue models) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ สร้างขึ้นโดยจำลองจากของจริงที่คล้ายกัน เป็นความคิดที่แสดงถึงการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อยสองสิ่งขึ้นไป รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถนำไปทดสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม

2) รูปแบบเชิงข้อความ (semantic models) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบผ่านภาษาเขียนหรือในรูปของข้อความ ใช้หลักการเทียบเคียงในเชิงความคิด ปรากฏการณ์ และใช้ข้อความในการอธิบาย รูปแบบนี้ใช้มากทางด้านศึกษาศาสตร์

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical models) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งรูปแบบนี้สามารถนำไปสู่การสร้างทฤษฎีและนำไปทดสอบสมมติฐานได้ เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริง

4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (casual models) รูปแบบนี้พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) เป็นความคิดที่แสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่างๆ ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรซับซ้อนได้ สามารถวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและผลกระทบต่อตัวแปรที่สนใจศึกษาได้หลายทิศทาง

Mescon, Albert และ Khedouri (1985) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบ เป็น 3 ประเภท

1) รูปแบบเชิงกายภาพ (physical models/iconic models) เป็นรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับมาตราส่วนที่แสดงและอธิบายถึงวัตถุหรือระบบ

2) รูปแบบเชิงเทียบเคียง (analogue models) เป็นรูปแบบที่จำลองแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของบางสิ่งบางอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน

3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical models/symbolic models) เป็นรูปแบบที่ใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการอธิบายคุณลักษณะ คุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

5.3 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

หลักการในการสร้างรูปแบบได้นำเสนอโดย Keeves (1988) มีดังต่อไปนี้

- 1) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของโครงสร้าง มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน
- 2) เป็นการพยากรณ์ถึงผลที่เกิดขึ้น สามารถตรวจสอบได้
- 3) ต้องระบุหรือให้เห็นของกลไกในเรื่องที่ศึกษา สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้
- 4) เป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปร

ใหม่ๆ สามารถขยายองค์ความรู้ที่ศึกษาได้

นอกจากนี้ตามแนวของ Mescon, Albert และ Khedouri (1985) สามารถสรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นรวบรวมปัญหา (problem formulation) ศึกษาให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
- 2) ขั้นพัฒนา (model construction) เมื่อรู้ว่าอะไรคือปัญหา ให้พิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างรูปแบบ รู้คุณสมบัติที่จำเป็น รู้รายละเอียดของข้อมูลที่จำเป็นในการสร้างรูปแบบ
- 3) การทดสอบ (testing the model) เมื่อสร้างรูปแบบแล้วควรมีการทดสอบด้วย
- 4) การทำให้สำเร็จ (implementation) หลังการทดสอบแล้วควรมีการนำไปใช้จริง เพื่อจะให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ
- 5) การพัฒนาความทันสมัย (model updating) มีการปรับปรุงให้มีความทันสมัยตามความต้องการ เพราะอาจมีปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

อาจกล่าวได้ว่าการสร้างรูปแบบ คือ การสร้างกรอบของสาระหรือองค์ประกอบสำคัญในเรื่องที่ศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวความคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการอันนำไปสู่มโนทัศน์ใหม่ ซึ่งดำเนินการสร้างหรือพัฒนารูปแบบจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของ

กรอบแนวคิด อย่างไรก็ตามขั้นตอนที่สำคัญโดยทั่วไปที่อาจะระบุได้ คือ ขั้นตอนการสร้าง และ ขั้นตอนการหาความตรง (ความเหมาะสม) ของรูปแบบ

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีผู้ดำเนินการวิจัย สรุปได้ดังนี้

อรุณี หรดาล และคณะ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ ศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนา ชุดฝึกอบรบเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล และ กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานด้านการศึกษาระดับตำบล จำนวน 55 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบล 22 แห่ง ในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) การกำหนดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 2 เรื่องย่อย และด้านการบริหารและการจัดสถานศึกษาปฐมวัยประกอบด้วย 6 เรื่องย่อย 2) ชุดฝึกอบรบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสื่อหลัก คือ เอกสาร เนื้อหาสาระและสื่อเสริม 3) ผลการฝึกอบรบในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ และความเข้าใจในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการอบรมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) กลยุทธ์การพัฒนาความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร รายการวีซีดี และการฝึกอบรบด้วยกิจกรรมเผชิญหน้า

พรรณอร ชรประดิษฐ์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการของบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัดนครนายก มี วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความต้องการของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ งานอาคารสถานที่ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา ปีที่ตั้ง และรายได้ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลนครนายก ปีการศึกษา 2542 จำนวน 200 คน ผลการวิจัย

พบว่า บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครนายก ต้องการความรู้ความเข้าใจ บทบาทและการมีส่วนร่วม โดยรวมและโดยรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับตำแหน่งที่ต่างกัน บุคลากรมีความต้องการไม่แตกต่างกัน ยกเว้นความต้องการในด้านบทบาทอย่างมีนัยสำคัญที่ $P < .01$ ส่วนวุฒิการศึกษาของบุคลากรที่ต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีขึ้นไปมีความเข้าใจ บทบาทและการมีส่วนร่วมโดยรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในรายด้านที่มีความต้องการต่างกัน สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้ไม่เกิน 5 ล้านบาท และเกิน 5 ล้านบาทต่อปี มีความต้องการโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

พรรณี ดุจดดา (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาคู่มือการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีขั้นตอนการพัฒนาคู่มือ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ 2) การพัฒนาคู่มือ 3) การทดลองใช้คู่มือ 4) การประเมินและแก้ไขปรับปรุงคู่มือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง จำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องการให้มีการพัฒนาคู่มือการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย 2) ผลการพัฒนาคู่มือพบว่า คู่มือประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำแนะนำการศึกษาคู่มือ และเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วยเนื้อเรื่องย่อย 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านนิเทศติดตาม ประเมินผลและรายงาน ด้านประชาสัมพันธ์ 3) ผลการทดลองใช้คู่มือพบว่า สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสนใจเรียนรู้จากคู่มือ ศึกษาคู่มือและดำเนินการตามคำแนะนำตามลำดับ 4) ผลการประเมินคู่มือ พบว่าสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนและหลังศึกษาคู่มือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีความคิดเห็นว่าคู่มือมีความเหมาะสมในทุกด้าน

สุพจน์ เฉลยจิตร (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ลพบุรี และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ลพบุรี ระหว่างประธานกรรมการบริหารผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 98 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 200 คน และผู้ปกครองนักเรียน 199 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดลพบุรี กลุ่มประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ด้านการวางแผน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับร่วมรับรู้ ส่วนด้านการจัดสรรทรัพยากรและด้านการประสานงานอยู่ในระดับร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ส่วนกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วม ในส่วนของความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่ม ระหว่างประธานกรรมการบริหาร ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.1

สุริภาส สีหะวงษ์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามการรับรู้ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และครูในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลกับผู้บริหารและครูเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดศรีสะเกษ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 153 คน ผู้บริหารและครู จำนวน 102 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 255 คน ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามการรับรู้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารและครูอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้ของครูและผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัญหาเกี่ยวกับความพร้อม คือ ด้านบริหารงานบุคคลเป็นปัญหามากที่สุด และข้อเสนอแนะเห็นว่าควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณมากที่สุด

ทองปัก คลังกลาง (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มกรรมการบริหารและพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มบุคคลในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 120 คน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านการศึกษา มีการประสานสัมพันธ์งานทางด้านการศึกษา แต่มีปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ดำเนินการและการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ดี ภารกิจทางการศึกษาที่องค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่าไม่ใช่ภารกิจโดยตรงและเร่งด่วน เป็นการทำงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่ทำอยู่แล้ว ในส่วนข้อเสนอแนะ คือต้องการให้รัฐจัดงบประมาณอุดหนุนให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีรายได้ไม่น้อยเพิ่มขึ้น และควรให้โรงเรียนและองค์การบริหารส่วน

ตำบลทำงานประสานกัน และควรมีบุคลากรทางการศึกษาประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ด้วย สำหรับงานด้านการส่งเสริมศาสนา พบว่า มีปัญหาในการดำเนินงานเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านศาสนาช่วยวางแผนงาน นอกจากนี้พบว่าให้ความสำคัญด้านการศานาน้อยกว่าด้านสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูป ช้อเสนอแนะ คือ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับงานด้านการศาสนาเพิ่มขึ้น และรัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้น การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม มีปัญหาเดียวกันกับด้านอื่นๆ คือ เรื่องงบประมาณ บุคลากร และการได้รับความสนใจจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีน้อย

พิบูลย์พันธุ์ สาทอง (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทด้านการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานด้านการศึกษา ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีต่อบทบาทด้านการศึกษาและรวบรวมข้อเสนอแนะที่จะทำให้การปฏิบัติงาน ตามบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 190 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติงานด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องของการขาดประสบการณ์และความรู้ รวมถึงมีการจัดสรรงบประมาณได้น้อย และเห็นว่าปัญหาทางการศึกษาไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน สำหรับการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมให้แก่สมาชิก และควรจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้ชัดเจน ทั้งนี้ความเห็นในด้านบุคลากรมีความเห็นว่าจะไม่ควรมีบุคลากรเฉพาะ

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และคณะ (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจ การศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของสมาชิกสภาและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาเอง ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความเหมาะสมในการจัดการศึกษาเองและมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสองแห่ง เทศบาลสามแห่ง สุ่มตามประเภทของเทศบาล สุขาภิบาลหนึ่งแห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครราชสีมาสามแห่ง สุ่มตามระดับรายได้ ในจังหวัดชัยภูมิสองแห่ง สุ่มตามระดับรายได้ ในจังหวัดขอนแก่นสองแห่ง สุ่มแบบเจาะจง ประชาชนและครูในบริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัด

นครราชสีมา และชัยภูมิ จำนวน 170 และ 202 คน ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภา และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่พึงพอใจต่อสภาพการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ต้องการจัดการศึกษาเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางส่วนและบางแห่งต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาเองและการมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น เมื่อพิจารณาในด้านความพร้อม ความเป็นไปได้ ความสมเหตุสมผล ครูมีความคิดเห็นว่างค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการศึกษา ประชาชนมีความคิดเห็นว่างค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการจัดการศึกษาเอง และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในเขตของตน

จรัส บัตตานัง (2541) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเข้าใจในบทบาท และหน้าที่สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทและร่วมส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษา ทั้งในด้านงบประมาณ การจัดการศึกษา การประสานงาน แต่ปัญหา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ด้านการส่งเสริมศาสนา องค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นว่าการควรมีการเผยแพร่หลักธรรมทางศาสนาแก่ทุกกลุ่ม และควรสนับสนุนกิจกรรมทางการศาสนา ปัญหา คือ การขาดงบประมาณและการเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ คือ ขาดบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้ความสามารถมาเผยแพร่หลักธรรม ข้อเสนอแนะ คือ จัดสรรงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้นและให้มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดบุคลากรทางศาสนาประจำที่วัด ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า ควรมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบล ในด้านงานองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีส่วนในการส่งเสริมวัฒนธรรม ปัญหา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ สมาชิกไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่และขาดบุคลากรให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ คือควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น จัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ทางวัฒนธรรมมาให้คำปรึกษา ควรมีศูนย์วัฒนธรรมตำบลและกำหนดรูปแบบการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมให้ชัดเจน

Becerra (1974) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผลปรากฏว่าในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาใดๆ ผู้บริหารและผู้แทนชุมชนต้องร่วมมือกันและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ได้ตกลงกันไว้ และผู้บริหารจะต้องเข้าใจ ตลอดจนถึงต้องสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนด้วย

King (1984) ได้วิจัยเรื่อง โรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนกับความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนสามารถลดความแตกแยกของชุมชนได้ โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีการทางประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

Sorbello (1978) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในบทบาทที่แท้จริงและความคาดหวังตามทัศนะของครู ประถมศึกษา ครูใหญ่ ผู้ปกครองนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่ใช่ นักเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาความสัมพันธ์ 5 ด้าน คือ การบริหารทั่วไป ด้านนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกและด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเห็นว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย ทุกกลุ่มเสนอให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือเรียน การจัดหลักสูตร ระเบียบวินัยครู และให้ผู้ปกครองทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน ส่วนใหญ่ครูใหญ่และคณะครูมีความเห็นว่า ผู้ปกครองไม่ควรเกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน ผู้ปกครองยังไม่มีความรู้ กลุ่มที่ไม่ใช่ผู้ปกครองเห็นว่าผู้ปกครองกระตือรือร้นและรับผิดชอบน้อย

ตอนที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามสาระที่เสนอไว้ข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ระดับของความสัมพันธ์ตามทฤษฎีระบบชีวิตในเวศวิทยา

การให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ และสถานที่ ที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก ที่ล้วนส่งผลต่อพัฒนาการเด็กในหลายมิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถแบ่งระดับชั้นของความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

ระดับไมโคร ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็ก โดยตรง

ระดับเมโซ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ในระดับชั้นไมโคร ระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น

ระดับเอ็กโซ ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับหน่วยงานพัฒนาด้านการศึกษา หน่วยงานสุขภาพกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

ระดับแมคโคร ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบริบททางสังคมวัฒนธรรม กฎหมาย ประเพณี ความรู้ ความเชื่อ เหล่านี้เป็นต้น ที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

2. การบูรณาการผสมรวมความรู้

แนวคิดของการเลือกนำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ส่งเสริมกัน มาผสมเข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริงในการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมาประกอบกันจะเป็นการผสมรวมความรู้ที่จะนำมาสู่การปฏิบัติแก้ไขปัญหาหรือลดจุดอ่อนเสริมจุดแข็งของการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยได้ในลักษณะของการแก้ไขเชิงวิเคราะห์และเชื่อมปัญหากับความรู้ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน องค์ความรู้ดังกล่าวได้แก่ องค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีและหลักการทางการศึกษาปฐมวัย องค์ความรู้ในเชิงนโยบาย องค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติตามบริบทจริง

องค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีและหลักการทางการศึกษาปฐมวัย เป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านการศึกษาสำหรับเด็ก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม คำนึงถึงการเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการและเหมาะสมกับความแตกต่างเฉพาะบุคคล การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เป็นต้น

องค์ความรู้ในเชิงนโยบายเป็นองค์ความรู้ที่กำหนดโดยภาครัฐ หน่วยงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเน้นให้เกิดมาตรฐานการปฏิบัติในการจัดการศึกษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ภายใต้ระเบียบ ข้อกำหนด แผนงานต่างๆ สำหรับหน่วยงานในระดับปฏิบัติ อันได้แก่ สถานศึกษาต่างๆ

องค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติ เป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในบริบทของการปฏิบัติงานจริง มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย เป็นความรู้ที่สะท้อนให้เห็นความต้องการของชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นที่บ่งบอกถึงข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่คำตอบในการแก้ไขปัญหาทั้งหลาย

3. การให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

เน้นความสำคัญของการให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยคำนึงถึงบริบทของสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก การจัดโปรแกรมการศึกษาให้กับเด็กอย่างเหมาะสมต้องตอบสนองต่อความต้องการในทุกๆ ด้าน เพราะเด็กจะเรียนรู้และเจริญเติบโตได้ดีในบริบทของชุมชนที่มีการตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมีจุดเน้นที่มีความเชื่อมโยงการพัฒนาด้านต่างๆ เข้าด้วยกันในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เช่น การให้การศึกษา การให้การดูแลด้านสุขภาพอนามัย การให้การดูแลด้านโภชนาการ การให้การดูแลด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ เป็นต้น